

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова праця на
правах рукопису

КРОЙТОР ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 342.7:351.741(477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
ЯК СУБ'ЄКТА ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

081 «Право»

08 «Право»

Подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О. М. Кройтор

Науковий керівник: **Гурковський Мар'ян Петрович** кандидат
юридичних наук, доцент

Львів - 2023

АНОТАЦІЯ

Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2023.

Зміст анотації. У дисертації, з використанням сучасних методів пізнання, здобутків вітчизняної та зарубіжної правничої науки, а також чинного законодавства України, досліджено адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень

Доведено, що підрозділи патрульної поліції відповідають ознакам, які характерні для суб'єктів соціальної профілактики правопорушень (цілеспрямовано здійснюють профілактику правопорушень; мають можливість вибору власної поведінки у межах, визначених законодавством; пов'язані з іншими суб'єктами профілактики зовнішніми та внутрішніми зв'язками), активно здійснюють попереджувальні заходи та у системі суб'єктів профілактики належать до тих, які здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень, виконуючи й окремі функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

Запропоновано адміністративно-правовий статус патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають змогу підрозділам патрульної поліції самостійно та у взаємодії з іншими суб'єктами виявляти й усувати причини і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснювати профілактичний вплив щодо осіб, схильних до протиправної поведінки. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень складається із

сукупності цільового, організаційно-структурного та компетенційного блоків норм адміністративного законодавства, що визначають мету, завдання, функції, організаційно-структурні особливості та компетенцію патрульної поліції у сфері профілактичної діяльності. При цьому компетенцією патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень слід вважати сукупність закріплених правовими актами предмету відання та повноважень (прав та обов'язків), необхідних для виконання завдань і функцій патрульної поліції щодо виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Запропоновано закріпити на нормативно-правовому рівні за єдиною структурою функції, завдання і повноважень патрульної поліції. При цьому повноваження слід структурувати залежно від основних напрямів діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. До цих напрямів варто віднести діяльність цього суб'єкта у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, під час організації і здійснення заходів щодо патрулювання та оперативного реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також адміністративно-юрисдикційну діяльність. Доведено, що завдання патрульної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, беручи до уваги загальні завдання профілактики правопорушень, слід поділити на дві групи – завдання щодо виявлення та усунення причин і умов усієї сукупності правопорушень (чи окремих груп) та завдання здійснення профілактичного впливу на конкретну особу (коло осіб), яка схильна до вчинення делікту чи розпочала його вчинювати (вчинила).

Відзначено, що важливість належного виконання патрульною поліцією завдань щодо профілактики кримінальних та адміністративних правопорушень зумовлює необхідність відповідного нормативно-правового забезпечення. Доцільним є закріплення на рівні підзаконного нормативно-правового акту – Положення про Департамент патрульної поліції завдання

профілактики правопорушень, доповнивши розділ II «Основні завдання Департаменту» п. 5 такого змісту: «Організація та здійснення превентивної і профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, виявлення і вжиття заходів для усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню».

Обґрунтовано, що функції передбачені у розділі III Положення про Департамент патрульної поліції не повною мірою відображають участь департаменту у формуванні державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також в організації профілактики правопорушень. У зв'язку з цим запропоновано: пп. 41 п. 1 розділу III Положення про Департамент патрульної поліції викласти у такій редакції: «узагальнює практику застосування законодавства України та вносить на розгляд Голові Національної поліції України пропозиції щодо його вдосконалення з питань, що належать до компетенції Департаменту, а також пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку», пп. 42 п. 1 розділу III цього Положення – у такій редакції: «розробляє проекти нормативно-правових актів та визначає позицію щодо проектів, розробниками яких є інші структурні підрозділи Національної поліції з питань, що належать до його компетенції», а також доповнити п. 1 розділу III цього Положення підпунктом такого змісту: «ініціює та проводить деліктологічні дослідження спільно з закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання та науково-дослідними установами Міністерства внутрішніх справ України».

Зважаючи на важливість роз'яснювальної роботи з питань безпеки дорожнього руху для профілактики правопорушень, доведено доцільність закріпити цю роботу на законодавчому рівні шляхом викладення п. 11 ч. 1 ст. 23 Закону «Про Національну поліцію» у такій редакції:

«11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, здійснює роз'яснювальну роботу з питань безпеки дорожнього руху;».

Обґрунтовано необхідність доповнити розділ II Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, п. 12 такого змісту: «Уповноважений поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляється орган (посадова особа), який вніс пропозицію».

Доведено, що у діяльності патрульної поліції заходи профілактики правопорушень можуть бути передбачені у плані основних заходів підрозділу патрульної поліції або ж у плані проведенні профілактичних заходів. Наголошено, що обидва види планів повинні відповідати вимогам щодо наповнення та послідовності етапів планування, а також бути максимально уніфіковані за структурою. Розосередження заходів профілактики правопорушень у різних розділах плану основних заходів не сприяє системності та комплексності профілактичної роботи поліції загалом та підрозділів патрульної поліції зокрема. Тому запропоновано у планах основних заходів підрозділу (органу) поліції передбачити розділ «Профілактика правопорушень» із відповідним внесенням змін до Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України. Також слід доповнити структуру плану проведення профілактичних заходів критерієм «індикатори виконання», виклавши абз. 2 пп. 2 п. 5 розділу II Порядку організації проведення профілактичних заходів у такій редакції: «конкретизовані завдання виконавцям на кожному окремому етапі

проведення профілактичних заходів зі строками та індикаторами їх виконання;»).

Обґрунтовано, що взаємодію підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід розуміти як їх узгоджену в межах компетенції діяльність, спрямовану на виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, а також на здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Зазначено, що нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень відіграє важливу роль у діяльності цього підрозділу Національної поліції, зокрема під час реалізації концепції «Community Policing». Воно складається з трьох груп норм. До першої групи слід віднести норми, які спрямовані на закріплення та регулювання профілактичної роботи патрульної поліції, друга група норм визначає загальні засади та механізми взаємодії патрульної поліції під час виконання усієї сукупності поліцейських завдань, а до третьої – відносяться норми, що безпосередньо регламентують взаємодію патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Доведено, що форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто поділити на правові та організаційні. Основними правовими формами є участь представників патрульної поліції у нормотворчому процесі іншого суб'єкта (нормотворення), укладення адміністративних договорів, видання індивідуальних актів управління (правозастосування), а до основних організаційних доцільно віднести участь у діяльності координаційних органів, проведення координаційних нарад та інших спільних організаційних заходів з метою прийняття та забезпечення виконання узгодженого управлінського рішення, реалізація узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень.

З метою унормування процесу підготовки, виконання та контролю за виконанням місцевих і регіональних програм профілактики правопорушень, ініціаторами розроблення та співвиконавцями яких є підрозділи патрульної

поліції, доведено доцільність затвердження на рівні постанови Кабінету Міністрів України Порядку підготовки, реалізації та проведення моніторингу виконання регіональних і місцевих правоохоронних програм.

Ключові слова: патрульна поліція; адміністративно-правовий статус; профілактика правопорушень; завдання; функції; компетенція; взаємодія.

SUMMARY

Kroytor O. M. Administrative and Legal Status of Patrol Police as a Subject of Crime Prevention. – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

The Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy in Specialty 081 – Law. Lviv State University of Internal Affairs. Lviv, 2022.

Annotation content. In the research, the administrative and legal status of the patrol police as a subject of crime prevention using modern methods of cognition, achievements of domestic and foreign jurisprudence, as well as the current legislation of Ukraine, is investigated.

It has been proven that the patrol police units correspond to the features that are characteristic of subjects of social crime prevention (purposefully carry out crime prevention; have the opportunity to choose their own behavior within the limits defined by legislation; are connected with other prevention subjects by external and internal connections), actively carry out preventive measures and in the system of prevention subjects belong to those that carry out the direct implementation of crime prevention measures, performing separate functions of direct management of certain areas of preventive activities.

It is suggested that the administrative and legal status of the patrol police in the field of crime prevention should be considered as a system of goals, tasks, functions, structural and organizational and competence elements defined by normative and legal acts, which collectively enable patrol police units independently and in cooperation with other subjects to identify and eliminate the causes and conditions that contribute to the commission of offenses and exercise preventive influence on persons prone to illegal behavior. The administrative and legal status of the patrol police of Ukraine as a subject of crime prevention consists of a set of target, organizational and structural and competence blocks of norms of administrative legislation that determine the purpose, tasks, functions, organizational and structural features and competence of the patrol police in the field of preventive activities. At the same time, the competence of the patrol police as a subject of crime prevention should be considered to be the subject of

knowledge and powers (rights and duties) established by legal acts, necessary for the performance of the tasks and functions of the patrol police to identify and eliminate the causes and conditions that contribute to the commission of offenses and implementation of preventive influence on persons prone to illegal behavior. It is proposed to consolidate the functions, tasks and powers of the patrol police at the regulatory and legal level according to a unified structure. At the same time, the powers should be structured depending on the main areas of activity of the patrol police as a subject of crime prevention. These areas should include the activities of this subject in the field of ensuring road traffic safety, during the organization and implementation of patrolling measures and prompt response to statements and reports of criminal, administrative offenses or events, as well as administrative and jurisdictional activities. It has been proven that the task of the patrol police as a subject of preventive activity, taking into account the general tasks of crime prevention, should be divided into two groups - the task of identifying and eliminating the causes and conditions of the entire set of offenses (or individual groups) and the task of exerting a preventive influence on a specific person (group of persons) who is prone to commit a tort or has started to commit it (has committed it).

It was noted that the importance of the patrol police's proper performance of tasks related to the prevention of criminal and administrative offenses necessitates the need for appropriate regulatory and legal support. It is expedient to enshrine at the level of a subordinate regulatory legal act - the Regulations on the Department of the Patrol Police the task of crime prevention by supplementing Section II "The main tasks of the Department" paragraph 5 with the following content: "Organization and implementation of pre-emptive and preventive activities aimed at preventing the commission of criminal and administrative offenses, identifying and taking measures to eliminate the causes and conditions that contribute to their commission".

It is substantiated that the functions provided for in Chapter III of the Regulation on the Patrol Police Department do not fully reflect the department's

participation in the formation of state policy in the sphere of protection of human rights and freedoms, the interests of society and the state, combating crime, ensuring public safety and order, as well as in the organization of offences prevention. In this regard, the following is proposed: subparagraph 41, item 1 of Chapter III of the Regulations on the Patrol Police Department shall be amended as follows: "summarizes the practice of applying the legislation of Ukraine and submits to the Head of the National Police of Ukraine proposals for its improvement on issues within the competence of the Department, as well as proposals for ensuring the formation of state policy in the field of protection of human rights and freedoms, interests of society and the state, combating crime , ensuring public safety and order", subparagraph 42, item 1 of chapter III of this Regulation - in the following wording: "develops projects of normative and legal acts and determines the position regarding to the projects, the developers of which are other structural subdivisions of the National Police on issues that belong to its competence", and also add the item 1 of Chapter III of this Regulation with the following subsection: "initiates and conducts tortological research together with institutions of higher education with specific learning conditions and research institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine."

Taking into account the importance of explanatory work on the road safety issues for the prevention of offenses, the expediency to consolidate this work at the legislative level is justified by setting out in paragraph 11, Part 1 of Art. 23 of the Law "On the National Police" is proved in the following wording: "11) regulates road traffic and monitors compliance with the Road Traffic Rules by its participants and according to the legality of the operation of vehicles on the street and road network, carries out explanatory work on road safety issues".

The need to supplement Section II of the Instructions for police officers to prepare materials on administrative offenses in the field of road safety, recorded in the automatic mode, is justified in paragraph 12 with the following content: "The police officer, who is in charge of an offence, makes proposals to the relevant state body or local self-government body, public organization or the official to take

measures to eliminate these causes and conditions. The official who submits the proposal shall notify about the measures taken within thirty calendar days from the date of receipt of the proposal".

It is proved that in the activities of the patrol police crime prevention measures can be provided in the plan of the main activities of the patrol police unit or in the plan of preventive measures. It is emphasized that both types of plans must meet the requirements regarding the content and sequence of planning stages, as well as to be as unified as possible in terms of structure. Dispersion of crime prevention measures in different sections of the plan of main measures does not contribute to the systematic and comprehensiveness of the preventive work of the police in general and patrol police units in particular. Therefore, it is proposed to include the "Crime Prevention" section in the plans of the main activities of the police unit with appropriate amendments to the Instruction on the organization of planning in the system of the National Police of Ukraine. It is also necessary to supplement the structure of the plan for carrying out preventive measures with the "performance indicators" criterion, setting out in paragraph 2, part 5 of Section II of the Procedure for Organizing Preventive Measures in the following wording: "specified tasks for performers at each individual stage of carrying out preventive measures with the terms and indicators of their implementation".

It is substantiated that the interaction of patrol police units with other subjects of crime prevention should be understood as their coordinated activity within the scope of competence, aimed at identifying and eliminating the causes and conditions that contribute to the commission of offenses, as well as the implementation of preventive influence on persons prone to illegal behavior.

It is noted that the regulatory and legal provision of the interaction of the patrol police with other subjects of crime prevention plays an important role in the activities of this unit of the National Police, in particular, during the implementation of the "Community Policing" concept. It consists of three groups of norms. The first group should include norms that aim to consolidate and regulate the preventive work of the patrol police, the second group of norms

defines the general principles and mechanisms of interaction of the patrol police during the performance of the entire set of police tasks, and the third group includes norms that directly regulate the interaction of the patrol police with other subjects of crime prevention.

It is proved that the forms of interaction of the patrol police with other subjects of crime prevention should be divided into legal and organizational forms. The main legal forms are the participation of patrol police representatives in the rule-making process of another subject (rule-making), the conclusion of administrative contracts, the issuance of individual management acts (law enforcement). The main organizational forms include participation in the activities of coordinating bodies, holding coordination meetings and other joint organizational measures to adopt and ensure the implementation of the agreed management decision, implementation of specified measures for the prevention of offenses.

In order to normalize the process of preparation, implementation and monitoring of the realization of local and regional crime prevention programs, the initiators of the development and co-executors of which are patrol units of the police, the expediency of approving at the level of the Cabinet of Ministers of Ukraine the procedure for preparing, implementing and monitoring the realization of regional and local law enforcement programs has been proved.

Key words: patrol police, administrative and legal status, crime prevention, task, functions, competence, interaction.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кройтор О. М. Нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. Випуск 73. Частина 2. С. 38-42.

2. Кройтор О. М. Завдання патрульної поліції для профілактики правопорушень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 10/1. С. 27-31.

3. Кройтор О. М. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 422-425. URL: <http://lsej.org.ua/index.php/ostannij-vipusk>.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Кройтор О. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (6 листопада 2020 року)*. Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 184-188.

2. Кройтор О. М. Нормативно-правове закріплення профілактики правопорушень як завдання патрульної поліції України. *Механізм функціонування громадянського суспільства в умовах війни (осінні читання): збірник тез Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти (18 листопада 2022 року)*. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 178-182.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2021. № 2. С. 236-241.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	23
1.1. Підрозділи патрульної поліції як суб'єкти системи профілактики правопорушень.....	23
1.2. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень.....	43
Висновки до розділу 1.....	63
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	65
2.1. Завдання та функції патрульної поліції щодо профілактики правопорушень.....	65
2.2. Компетенція патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень.....	86
2.3. Організація профілактичної роботи патрульної поліції.....	109
Висновки до розділу 2.....	128
РОЗДІЛ 3. ВЗАЄМОДІЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	131
3.1. Підрозділи патрульної поліції як суб'єкти взаємодії у сфері профілактики правопорушень.....	131
3.2. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.....	147
Висновки до розділу 3.....	166
ВИСНОВКИ.....	168
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	174
ДОДАТКИ.....	201

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Збройна агресія російської федерації проти України зумовила значні зміни як у суспільному житті, так і в першочерговості виконання завдань органами публічної влади. В умовах відсічі ворогу та воєнного стану підрозділи Національної поліції виконують бойові завдання на лінії зіткнення, забезпечують широкий спектр соціальних та правоохоронних послуг на деокупованих територіях, здійснюють заходи щодо розкриття воєнних злочинів тощо. Однак, забезпеченню охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтриманню публічної безпеки і порядку, профілактиці правопорушень приділяється не менша увага. Про це свідчить прийняття у 2022 році низки наказів Міністерство внутрішніх справ України – Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України (наказ МВС України від 24 травня 2022 року № 311) [1], Про внесення змін до Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України (наказ МВС України від 16 травня 2022 року № 296) [2] та інші.

Патрульна поліція вважається одним з основних підрозділів Національної поліції, який виконує завдання щодо профілактики кримінальних та адміністративних правопорушень, ґрунтуючись на нормах законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів [3, с. 27]. Завдання, функції, компетенція, відносини взаємодії патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень найбільш повно забезпечуються адміністративно-правовими нормами, на підставі яких виокремлюють адміністративно-правовий статус. У сучасній юридичній науці відсутні не лише комплексні дослідження адміністративно-правового статусу патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень, але й праці, в яких аналізується

профілактична робота цього суб'єкта в цілому, а не під час виконання окремих функцій.

Крім того, адміністративне законодавство, яке регулює профілактичну діяльність патрульної поліції, важко визнати достатнім для ефективного виявлення та усунення детермінант правопорушень. Норми, що мають значення для профілактики деліктів розпорошені у різних за юридичною силою та видавниками правових актах, що не дозволяє говорити про його системність. Ці фактори та окремі недоліки правозастосовної діяльності патрульної поліції обумовлюють актуальність і необхідність комплексного дослідження адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень.

Ступінь розробленості теми дослідження. Окремі питання адміністративно-правового статусу патрульної поліції, у тому числі й як суб'єкта профілактичної діяльності, а також проблеми профілактики правопорушень досліджувалися у роботах: О. І. Безпалової, Ю. П. Битяка, Н. П. Бортник, С. В. Васюк, В. В. Галунька, В. В. Гаркуші, Т. О. Гуржія, М. П. Гурковського, О. М. Джужі, Д. І. Йосифовича, М. В. Коваліва, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, І. О. Личенко, Т. Я. Назар, Ю. С. Назара, В. Я. Настюка, О. І. Остапенка, Р. М. Пилипіва, Д. В. Приймаченка, О. С. Проневича, А. М. Сердюк, А. О. Собакаря, Л. І. Сопільника, І. Б. Стахури, В. І. Фелика, Ю. А. Хатнюка, О. С. Юніна, Х. П. Ярмачі та інших науковців.

Однак проблематика адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень ще не була предметом окремого комплексного дослідження, що засвідчує актуальність обраної теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконане у відповідності до положень Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від

15 листопада 2017 р. № 1023-р, а також у контексті наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ за напрямом «Проблеми правового регулювання публічного управління у сфері правоохоронної діяльності» (на 2019–2022 роки – номер державної реєстрації 0119U001743, на 2022–2027 роки – номер державної реєстрації 0122U200304).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб з урахуванням нових нормативно-правових актів, які створюються в процесі реформування організаційно-правових засад функціонування Національної поліції, досягнень юриспруденції, результатів аналізу правозастосовної діяльності підрозділів патрульної поліції, розкрити особливості адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень і запропонувати науково обґрунтовані пропозиції для удосконалення адміністративного законодавства.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- узагальнити нормативно-правову базу організації та діяльності підрозділів патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень;
- визначити систему профілактики правопорушень та місце у ній патрульної поліції;
- дослідити поняття та елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень;
- здійснити аналіз завдань та функцій патрульної поліції щодо профілактики правопорушень;
- визначити компетенцію підрозділів патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень;
- виокремити особливості організації профілактичної роботи патрульної поліції;
- розкрити ознаки, поняття та форми взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

– надати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері діяльності патрульної поліції як суб’єкта профілактики правопорушень.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб’єкта профілактики правопорушень.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є сукупність загальнонаукових та спеціально-наукових методів і прийомів наукового пізнання, що забезпечують комплексний підхід до аналізу адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб’єкта профілактики правопорушень. Загальну основу становлять *філософські* методи, які дають змогу пізнати природу адміністративних правовідносин, що виникають під час профілактичної діяльності патрульної поліції. Із загальнонаукових методів використовувалися *діалектичний* та *історичний* підходи – для розкриття місця та ролі патрульної поліції у системі профілактики правопорушень (підрозділ 1.1), у рамках дослідження взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими суб’єктами у профілактиці правопорушень (підрозділ 3.1). *Системний* підхід, методи *структурного* та *функціонального* аналізу застосовано для вивчення поняття та елементів адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб’єкта профілактики правопорушень (підрозділ 1.2), організації профілактичної роботи патрульної поліції (підрозділ 2.3), а також для виокремлення форм взаємодії підрозділів патрульної поліції у профілактиці правопорушень (підрозділ 3.2). У роботі також використано такі спеціально-наукові методи, як *порівняльно-правовий аналіз* (підрозділи 2.1, 2.2) і *доктринальне тлумачення* правових норм та узагальнення юридичної практики (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2).

Нормативним підґрунтям дисертації є Конституція України, законодавчі та підзаконні акти, норми яких є основою адміністративно-правового забезпечення діяльності патрульної поліції як суб’єкта профілактики правопорушень.

Емпіричну базу дослідження становлять результати опитування 108 патрульних поліцейських, офіційні документи, матеріали судової практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правовій науці монографічним дослідженням адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. Аналіз чинних норм права, нових поглядів і тенденцій розвитку суспільних відносин у цій сфері дало змогу обґрунтувати низку висновків і пропозицій, у тому числі щодо удосконалення нормативно-правових актів. Зокрема:

уперше:

– запропоновано адміністративно-правовий статус патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають змогу підрозділам патрульної поліції самостійно та у взаємодії з іншими суб'єктами виявляти й усувати причини і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснювати профілактичний вплив щодо осіб, схильних до протиправної поведінки;

– обґрунтовано доцільність включення до плану основних заходів структурних підрозділів патрульної поліції розділу «Профілактика правопорушень», а також доведено необхідність удосконалити структуру плану проведення профілактичних заходів;

– запропоновано авторське визначення поняття взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

удосконалено:

– науково-теоретичні підходи щодо місця підрозділів патрульної поліції у системі суб'єктів профілактики правопорушень;

– пропозиції щодо покращення нормативно-правового закріплення функцій патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень, роз'яснювальної роботи з питань безпеки дорожнього руху, внесення пропозицій про вжиття заходів щодо усунення причин та умов адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі;

– наукові погляди щодо поняття компетенції патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень;

– пропозиції щодо нормативно-правового закріплення на рівні підзаконного нормативно-правового акту (Положення про Департамент патрульної поліції) завдання профілактики правопорушень, а також упорядкування за єдиною структурою функцій, завдань і повноважень патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень;

отримали подальший розвиток:

– наукові підходи щодо змістовних характеристик правових та організаційних форм взаємодії патрульної поліції у профілактиці правопорушень;

– пропозиції щодо поділу завдань та повноважень патрульної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності;

– положення про значення та поділ на групи нормативно-правового забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

– рекомендації щодо затвердження на рівні постанови Кабінету Міністрів України Порядку підготовки, реалізації та проведення моніторингу виконання регіональних і місцевих правоохоронних програм.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції можна використовувати у:

– науково-дослідній роботі – для подальших наукових розробок проблем профілактики правопорушень, взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень;

– освітньому процесі – у рамках проведення занять у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців за спеціальностями «Право» та «Правоохоронна діяльність» (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 30.11.2012 р. № 51);

– правотворчості – з метою вдосконалення законодавства шляхом внесення змін до законів та підзаконних актів, на підставі яких здійснюється адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень;

– правозастосуванні – задля вдосконалення практичної діяльності патрульної поліції у профілактиці правопорушень (акт впровадження Департаменту патрульної поліції Національної поліції України від 05.12.2022 р. № 9847/41/45/05-2022).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним дослідженням. Висновки, пропозиції і рекомендації, зокрема, що характеризують наукову новизну, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації обговорено на засіданнях кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ та отримали позитивний відгук. Окремі результати дослідження були оприлюднені в доповідях на науково-практичних заходах, а саме на: Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (м. Львів, 6 листопада 2020 р.), постійно діючому круглому столі «Соціальні, економічні та психологічні аспекти діяльності Національної поліції України» (м. Львів, 18 листопада 2021 р.), Всеукраїнській науковій конференції здобувачів вищої освіти «Механізм функціонування громадянського суспільства в умовах війни (осінні читання)» (м. Львів, 18 листопада 2022 р.) та інших.

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 6 одноосібних публікаціях, із яких три статті – у наукових фахових виданнях України; одна стаття – у закордонному виданні; дві публікації – у збірниках наукових праць за матеріалами конференцій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТА ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1.1. Підрозділи патрульної поліції як суб'єкти системи профілактики правопорушень

Запровадження воєнного стану в Україні задля відбиття агресії з боку держави-терориста російської федерації зумовили відповідне спрямування нормативно-правового забезпечення діяльності сектору безпеки та оборони [4]. У ньому важливе місце посіли акти, що закріплюють елементи системного підходу до функціонування суб'єктів цього сектора (у тому числі й підрозділів Національної поліції), передусім за допомогою впровадження механізмів взаємодії. Так, у 2022 році були затверджені Порядок електронної інформаційної взаємодії Служби зовнішньої розвідки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України (наказ Служби зовнішньої розвідки, МВС України від 08 серпня 2022 року № 1334-ВС/479) [5], Порядок взаємодії між органами прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, уповноваженими органами державного нагляду (контролю), державними спеціалізованими установами під час виявлення та здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довілля (наказ Офісу Генерального прокурора, МВС України, Служби безпеки України, Міндовкілля, Мінагрополітики від 16 червня 2022 року № 94/363/150/226/356) [6], Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України (наказ МВС України, МОЗ України, Офісу Генерального прокурора від 09 березня 2022 року № 177/450/46) [7].

Питання профілактики правопорушень також не залишилися поза увагою суб'єктів нормотворчості. Верховною Радою України було внесено зміни до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану [8], а Міністерством внутрішніх справ України – Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України [2].

Саме системний підхід, який передбачає комплексність впливу на деліктність та узгодження зусиль суб'єктів попереджувальної діяльності, вважається однією із основних засад профілактики правопорушень. На важливість цієї засади наголошується як у комплексних програмних документах, якими на загальнодержавному рівні свого часу визначались пріоритети профілактики правопорушень, так і в нормативно-правових актах, прийнятих останнім часом, які регулюють питання запобігання окремим видам правопорушень чи формам деліктності. У Комплексній програмі профілактики правопорушень на 2007-2009 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1767 [9]) відзначалось, що її виконання дозволить створити таку систему профілактики правопорушень, яка була б спрямована на соціальну адаптацію осіб, звільнених з місць позбавлення волі, посилення боротьби з алкоголізмом, наркоманією, злочинністю та бездоглядністю неповнолітніх, іншими антисоціальними явищами, а також акцентувалося на тому, що ця програма спрямована на забезпечення ефективності здійснення саме узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень та усунення причин, що зумовили вчинення протиправних дій. Однією з проблем, які мало вирішити виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р [10]) був неналежний рівень комплексних запобіжних заходів, спрямованих на

усунення причин і умов учинення правопорушень, та профілактичної роботи з особами, схильними до їх скоєння. А оптимальним варіантом покращення було зазначено затвердження плану заходів щодо виконання Концепції та об'єднання зусиль правоохоронних органів, центральних і місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим для його виконання.

Забезпечення саме комплексного методичного підходу до боротьби з організованою злочинністю визначено одним із завдань формування державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю (Стратегія боротьби з організованою злочинністю, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р) [11], а проблему недостатньо ефективного механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі та забезпечення захисту прав осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі передбачається розв'язати, у тому числі, й шляхом запровадження дієвого механізму взаємодії суб'єктів, що проводять заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі шляхом узгодження їх дій, а також запровадження системного реагування на насильство, де кожен випадок отримує належну увагу суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, інших органів та установ, які виконують функції, пов'язані з проведенням заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі (Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 145) [12].

На теоретичному рівні системний підхід, змістом якого є комплексність впливу на детермінанти правопорушень, у багатьох наукових працях пропонують досліджувати за допомогою концепції соціальної профілактики як виду соціального управління. О. Б. Андрєєва вважає, що така

профілактика правопорушень полягає у застосуванні соціально-економічних, суспільно-політичних, організаційних, правових і виховних заходів, спрямованих на виявлення і усунення або нейтралізацію причин правопорушень та умов, що сприяють їх вчиненню, формуванню правомірної поведінки громадян [13, с. 7]. Схожі визначення наводять й інші автори (хоча й позначають цей вид соціального управління як загальносоціальна профілактика)[14, с. 145].

Використовують поняття соціального управління (регулювання, соціальної практики) й більшість авторів, які досліджують профілактику окремих галузевих видів правопорушень чи деліктів, вчинених певними категоріями. О. М. Джужа відзначає, що профілактику злочинності слід розглядати як соціально-правовий процес, що знижує, обмежує, ліквідує явища, породжені злочинністю. А під кримінологічним визначенням профілактики злочинів розуміє особливий вид соціального управління, покликаний забезпечити безпеку правоохоронюваних цінностей, який полягає у розробленні і реалізації цілеспрямованих заходів щодо виявлення й усунення причин та умов злочинності, а також здійснення профілактичного впливу на осіб, схильних до протиправної поведінки [15, с. 12, 13]. О. І. Остапенко розглядає профілактику адміністративних правопорушень як особливий вид соціальної практики, спрямований на нейтралізацію, локалізацію та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню проступків, а також наголошує, що така профілактика повинна бути складовою частиною соціальної профілактики правопорушень [16, с. 56, 55]. С. Г. Поволоцька, досліджуючи адміністративно-управлінські проблеми профілактики правопорушень серед неповнолітніх, визначає профілактику правопорушень як соціально-управлінську діяльність (узгоджену та скоординовану) уповноважених на це суб'єктів, спрямовану на виявлення, усунення (нейтралізацію) причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, боротьбу з іншими антигромадськими вчинками, формування правомірної поведінки громадян і посадових осіб [17, с. 17]. Також як соціально-

управлінську діяльність розуміє профілактику правопорушень О. М. Окопник, відзначаючи, що така діяльність спрямована на усунення, нейтралізацію криміногенних факторів, обмеження їх дії за допомогою спеціальних засобів [18, с. 261].

Дослідники як інших галузей права, так й інших наук також відзначають соціальну основу профілактики. Зокрема, профілактичну діяльність у широкому розумінні розглядають як один із засобів соціального регулювання суспільних відносин з метою ліквідації проявів злочинності, як взаємодію заходів економіко-соціального, виховно-педагогічного, організаційного та правового характеру, як поєднання різних рівнів попередження злочинності [19], заходи профілактики порушень бюджетного законодавства спрямовані на виявлення різноманітних соціальних та індивідуальних факторів, що зумовлюють вчинення таких порушень, усунення причин та умов конкретних порушень бюджетного законодавства і бюджетної деліктності загалом як за допомогою правових, так й організаційних форм впливу [20, с. 97].

У проєкті Закону України «Про соціальну профілактику правопорушень в Україні», який, на думку І. О. Личенко та І. І. Комарницької, міг би бути комплексною нормативно-правовою основою профілактики адміністративних правопорушень [21], було запропоновано під соціальною профілактикою правопорушень розуміти здійснення системи заходів, спрямованих на виявлення й усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень. Профілактичні заходи можуть здійснюватися на всій території України або в окремому її регіоні, галузі народного господарства, на підприємстві, в установі, організації незалежно від форм власності, щодо групи населення (загальна профілактика) або стосовно конкретної особи (індивідуальна профілактика) [22].

Окремо слід наголосити на розмежуванні поняття соціальна профілактика як загальнотеоретичної категорії, що використовується у правовій науці, та як прикладна категорія, що використовується у роботі

соціальних служб. На підставі норм Закону України «Про соціальні послуги» [23] (втратив чинність у 2019 році) було затверджено Державний стандарт соціальної послуги профілактики, після цього був прийнятий новий Закон України «Про соціальні послуги» [24]. Відповідно до ч. 1 ст. 16 останнього соціальна профілактика це – запобігання виникненню складних життєвих обставин та (або) потраплянню особи (сім'ї) в такі обставини, а Державний стандарт визначає послугу соціальної профілактики як комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру. Соціальна послуга надається особам, сім'ям, групам осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, спричинених інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо [25]. Тобто ці нормативно-правові конструкції, зважаючи на логіку правового регулювання сфери соціальних послуг (основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків, особам (сім'ям), які перебувають у складних життєвих обставинах), акцентують увагу на розумінні соціального у контексті діяльності соціальних служб, а не як соціального управління – здійснення управлінського впливу у суспільстві. Лише окремі складні життєві обставини (жорстоке поводження з дитиною; насильство за ознакою статі; домашнє насильство; потрапляння в ситуацію торгівлі людьми), що є об'єктом діяльності соціальних служб можливо віднести до об'єктів профілактичного впливу у системі соціальної профілактики.

Схоже розуміння наводиться в іншому нормативно-правовому акті, в якому на законодавчому рівні використовується поняття соціальна профілактика (а в його редакціях до 2019 року наводилось й визначення

соціальної профілактики як виду соціальної роботи) – Законі України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». Відповідно до ст. 9 цього закону соціальна профілактика в сімейному, дитячому та молодіжному середовищі передбачає здійснення: комплексних заходів, спрямованих на запобігання сімейному неблагополуччю, соціальному сирітству, домашньому насильству та жорстокому поводженню з дітьми, торгівлі людьми, найгіршим формам дитячої праці; системного обліку і догляду за дітьми та молоддю, які виявили схильність до асоціальної поведінки; інформаційно-просвітницької, пропагандистської роботи в сім'ях, серед дітей та молоді за місцем проживання, навчання або роботи, спрямованої на формування в особистості стандартів позитивної поведінки, здорового способу життя [26].

Неоднозначність термінології зумовлює й дискусійність окремих дефініцій, що пропонуються в юриспруденції. Зокрема, окремі автори, досліджуючи девіантну поведінку, злочинність неповнолітніх, особливості правового виховання в роботі з перевиховання засуджених, пропонують соціальною профілактикою (попередженням, превенцією) вважати діяльність з попередження соціальної проблеми, соціального відхилення чи втримання їх на соціально терпимому рівні через усунення або нейтралізацію причин, що їх породжують [27, с. 12]. Для чіткості та однозначності нормативно-правового регулювання, зважаючи на зміст та спрямованість відповідної діяльності, доцільним є використання поняття «профілактична діяльність соціальних служб (надавача соціальних послуг)» замість категорії «соціальна профілактика».

Термін «соціальна профілактика правопорушень» доцільно використовувати як загальнотеоретичну категорію, яка за своїм змістом охоплює як здійснення профілактики щодо окремих видів правопорушень (кримінальних, адміністративних, бюджетних тощо), так і профілактичну діяльність органів публічної влади, громадськості та інших суб'єктів протидії деліктності. Крім того слід враховувати й норми, в яких закріплюються поняття профілактики окремих видів правопорушень. Відповідно до

п. 5 Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України профілактика адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей – діяльність підрозділів Національної поліції України, спрямована на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень [28]. Таким чином, під соціальною профілактикою правопорушень слід розуміти вид соціального управління, діяльність суб'єктів якого спрямована на виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, а також на здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Практичної значущості застосуванню заходів соціальної профілактики додав би й єдиний підхід щодо використання термінів «профілактика», «превенція», «запобігання» та «попередження». Дискусії щодо їх тотожності чи певного співвідношення тривають і серед представників кримінології [29, с. 258-259; 30, с. 136–141], і серед науковців, які представляють інші деліктологічні науки [17, с. 12-14; 31, с. 206-211; 32, с. 31; 33, с. 118]. Не сприяло вирішенню цього питання й одночасне використання у Законі України «Про Національну поліцію» (та у багатьох нормативно-правових актах, прийнятих на виконання норм цього закону) цих термінів. Так, у п. 1 ч. 1 ст. 23 цього закону відзначено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, а згідно з ч. 2 ст. 88 керівники територіальних органів поліції систематично інформують громадськість про заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень [34]. В окремих відомчих нормативно-правових актах (розробники яких мали за мету, передусім, закріплення практичного механізму реалізації норм) профілактика та превенція використовують як синоніми. Відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад превентивна (профілактична) діяльність дільничних офіцерів поліції

та поліцейських офіцерів громад – заходи, що застосовуються цими поліцейськими у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування; превентивний (профілактичний) облік – комплекс організаційно-практичних заходів у діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад із запобігання, фіксації та припинення правопорушень, контролю за поведінкою осіб із метою недопущення повторного вчинення ними правопорушень, дотриманням установлених законодавством тимчасових обмежень та виконанням покладених зобов'язань [35]. На жаль, підзаконні нормативно-правові акти, що визначають адміністративно-правовий статус патрульної поліції таких норм не містять, хоча у практичній діяльності патрульні поліцейські поняття «профілактика», «превенція», «запобігання», «попередження» використовують як синоніми.

Для однозначності практичного використання норм, в яких закріплюються механізми соціальної профілактики правопорушень, доцільно підтримати позицію науковців, які вважають за можливе використання їх як однопорядкових та взаємозамінних термінів [30, с. 136–141; 17, с. 14; 36, с. 61; 37, с.167 ; 27, с.12; 38, с. 33; 39, с. 10]. У подальшому дослідженні використовуватимуться усі ці терміни, однак перевага надаватиметься саме поняттю «профілактика правопорушень», зважаючи на поширеність його використання в різних галузевих науках юриспруденції.

Як відзначає, І. О. Личенко, ефективність соціально-управлінської діяльності суб'єктів профілактики обумовлена системою внутрішніх правових зв'язків [40, с. 170], які є складовою загальної системи соціальної профілактики правопорушень, до якої більшість науковців відносять об'єкти, суб'єкти та зміст (основні рівні, форми та заходи) профілактики [41, с. 26; 38, с. 35].

Об'єкт профілактичного впливу розглядають як сукупність складних антисоціальних явищ, які відбуваються в суспільстві, колективах, створюються і здійснюються окремими фізичними особами для отримання негативного протиправного результату [42, с. 123]. До таких явищ відносять, по-перше, соціальні, економічні, політичні, психологічні та інші чинники, що зумовлюють стан та динаміку деліктності. По-друге, об'єктами слід вважати діяльність людей, яка або прямо порушує норми закону або порушує норми моралі та правила соціальної взаємодії, при цьому виявляє тенденцію до переростання в юридично каране діяння. І по-третє, об'єктом профілактичного впливу є особистість правопорушника через процес формування його деліктно значущих властивостей. Профілактика спрямована проти причин та умов правопорушень (і тим самим проти самих правопорушень, різних їх видів, груп і категорій), проти осіб, які ведуть асоціальний спосіб життя, їхнього середовища, а також інших обставин, зміна яких може відобразитися на поведінці людей. У результаті профілактичного впливу все має зводитись до того, щоб, з одного боку, попередити вчинення правопорушень, а з іншого – припинити юридично карані дії [41, с. 47].

О. Б. Андрєєва вважає, що розробка та реалізація комплексу профілактичних заходів є серцевиною системи профілактики [13, с. 8], а Ю. С. Назар такі заходи пропонує позначати як зміст профілактики правопорушень, адже саме у їх здійсненні проявляються специфічні особливості видів профілактики як самостійних підсистем соціальної профілактики [41, с. 52]. У Порядку організації проведення профілактичних заходів (затверджений наказом Національної поліції України від 27 грудня 2016 року №1377), який був прийнятий для підвищення ефективності службової діяльності поліції щодо профілактики правопорушень, заходи профілактики (профілактичні заходи) визначаються як дії поліції, спрямовані на недопущення правопорушень та запобігання їх учиненню, ліквідацію причин та умов, що їх викликають [43].

У наукових дослідженнях пропонується перелік різноманітних заходів профілактики. Теоретичною цінністю характеризується перелік таких заходів, запропонований розробниками проєкту закону «Про профілактику правопорушень» (кримінологічна експертиза; кримінологічне дослідження; профілактична перевірка; адміністративний нагляд органів внутрішніх справ; офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї тощо) [44], а для практичного застосування у сучасних умовах (хоча й базуючись на переліку заходів, визначених у цьому проєкті) доцільно сформувати такий перелік заходів соціальної профілактики. Заходами загальної профілактики є: кримінологічна експертиза; роз'яснення положень законодавства України; кримінологічне дослідження; профілактична перевірка; профілактичний припис; повідомлення про невиконання профілактичного припису; інформування населення про стан правопорядку, засоби та методи захисту від правопорушень; профілактична допомога. До заходів індивідуальної профілактики слід віднести: профілактичну бесіду; роз'яснення законодавства; усне попередження про неприпустимість протиправних дій; офіційне попередження про неприпустимість учинення домашнього насильства; офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки; профілактичний облік; адміністративний нагляд; соціальний патронаж осіб. Схожий перелік заходів пропонують й у наукових дослідження профілактичної діяльності [16, с. 98; 39, с. 16-26].

Відповідні заходи запропоновані із врахуванням рівнів профілактики, які поділяють на: перший рівень – це вирішення загальносоціальних та інших проблем життя суспільства, посилення виховної роботи, вдосконалення суспільних відносин. Цим забезпечується планомірний опосередкований вплив на всі ланки антисуспільної поведінки, починаючи з формування особистості й закінчуючи впливом на вже сформовані мотиви поведінки, на вибір цілей і засобів при здійсненні того чи іншого заходу. Прикладами діяльності на цьому рівні варто вважати прийняття відповідних законодавчих актів щодо протидії наркоманії, дитячій бездоглядності, боротьбі з курінням

тощо; другий рівень – пов’язаний зі здійсненням оперативного профілактичного впливу на конкретні соціальні групи. Такий вплив здійснюється за допомогою шкільних та спортивних закладів, проведення профілактичних бесід з окремими колективами тощо; третій рівень – це індивідуальна профілактична робота, суть якої полягає в позитивній зміні особистісної орієнтації людини, у подоланні її антигромадських поглядів і установок, у формуванні поваги до особистості, норм права тощо [45, с. 78].

Цей перелік та групування заходів соціальної профілактики правопорушень враховує наявність повноважень різних суб’єктів профілактичної діяльності. Патрульна поліція компетентна здійснювати не усі ці заходи. Наприклад, у нормативно-правових актах, які визначають адміністративно-правовий статус підрозділів патрульної поліції, не визначено повноважень щодо постановки осіб на профілактичний облік, здійснення заходів щодо адміністративного нагляду та соціального патронажу осіб, які відбували покарання тощо.

Також слід відзначити, що науковці наголошують і на спрямуванні заходів профілактики із врахуванням суб’єкта їх здійснення. Зокрема, заходи які здійснюють представники патрульної поліції спрямовані на:

- 1) прямий вплив на криміногенні фактори;
- 2) виявлення та подолання детермінантів антисоціальної поведінки;
- 3) попередження утворення нових криміногенних факторів та злочинних середовищ;
- 4) безпосередній впливу на поведінку осіб, які схильні до вчинення антиморальних та протиправних діянь;
- 5) мінімізацію рецидивної протиправної поведінки;
- 6) виявлення осіб, які схильні стати жертвою протиправного діяння та корекції їх віктимності;
- 7) правове виховання;
- 8) удосконалення методів організації роботи і шляхів запобігання вчиненню правопорушень;

- 9) проведення ефективної правової та виховної роботи серед населення;
- 10) посилення роботи з протидії наркоманії, дитячої бездоглядності, злочинного впливу на неповнолітніх в молодіжному середовищі та в сім'ях;
- 11) взаємодію з державними органами, громадськими організаціями та населенням у виявленні фактів правопорушень;
- 12) забезпечення захисту законних інтересів неповнолітніх (захист від застосування насильства та експлуатації неповнолітніх);
- 13) виконання інформаційно-пропагандистських та культурно-виховних програм профілактики правопорушень тощо [46; с. 152].

Суб'єкти соціальної профілактики правопорушень характеризуються певними ознаками, які виокремлюють, зважаючи як на загальнотеоретичні визначення суб'єкта діяльності, так і на сферу функціонування відповідних учасників соціальних відносин. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови суб'єктом діяльності вважаються фізичні або юридичні особи чи інші утворення, здатні на підставі наданої їм компетенції до цілеспрямованої діяльності [48, с. 1211]. Тобто наявність мети та спрямованість на її досягнення є характерними ознаками суб'єкта діяльності.

У кримінологічних та деліктологічних наукових дослідженнях суб'єктами профілактики правопорушень вважають органи, установи, посадових осіб і громадян, які постійно або тимчасово беруть участь у попередженні правопорушень [49, с. 100], суб'єктами профілактики правопорушень та злочинів – органи, установи, організації, підприємства, а також посадових осіб (службовців) й окремих громадян, яким законом дозволено або на яких покладені завдання та функції по виявленню, усуненню, послабленню, нейтралізації причин та умов, які сприяють існуванню і поширенню злочинності в цілому, її окремих видів і конкретних злочинів, а також стриманню від переходу на злочинний шлях і забезпечення ресоціалізації осіб, схильних до вчинення злочинів (рецидиву) [15, с. 75].

О. І. Остапенко суб'єктами профілактики адміністративних правопорушень пропонує вважати юридичних осіб різного рівня та

правового статусу (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації та ін.), фізичних осіб, які цілеспрямовано здійснюють профілактику, мають зовнішні і внутрішні зв'язки, як по «вертикалі», так і по «горизонталі», мають можливість вибору власної поведінки під час проведення профілактики в межах, передбачених чинним законодавством [16, с. 63]. Б. М. Головкін суб'єктами запобігання злочинам називає державні органи, громадські організації, соціальні групи, службових осіб чи громадян, які здійснюють розроблення і реалізацію заходів щодо випередження, обмеження й усунення причин та умов злочинності й недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки [50, с. 161]. Розвиваючи ці думки, С. Ю. Лукашевич відзначає, що суб'єктами запобігання є: в широкому соціологічному плані – суспільство в цілому, колективи, групи, індивіди; в соціально-політичному плані – держава загалом, державні органи, громадські організації, громадяни [51, с. 207].

Таким чином, суб'єктами соціальної профілактики правопорушень є державні чи соціальні утворення або окремі фізичні особи, які: цілеспрямовано здійснюють профілактику правопорушень; мають можливість вибору власної поведінки, що зумовлюється конкретним станом об'єкта впливу і межами, визначеними законодавством; пов'язані з іншими суб'єктами профілактики зовнішніми та внутрішніми зв'язками. Останній критерій, на думку науковців [52, с. 950], надає системі суб'єктів профілактики правопорушень цілісний та комплексний характер, що виражається у тому, що має бути налагоджено взаємодію між силовими структурами та державними органами з метою реалізації завдань, спрямованих на попередження правопорушень, залучення громадських організацій до реалізації превентивних заходів тощо [53, с. 82].

Суб'єктів профілактики правопорушень у наукових дослідженнях поділяють залежно від ступеня їхньої спеціалізації щодо виконання профілактичних завдань, від рівнів і форм профілактики, спрямованості та виду (змісту) їх дій, методів профілактичного впливу, часових меж

діяльності, масштабу поширення профілактичної діяльності тощо [42, с. 120; 15, с. 75-76]. Ю. С. Назар запропонував класифікацію суб'єктів профілактики адміністративних деліктів [54, с. 278-279], яка, на нашу думку, відповідає існуючій класифікації суб'єктів соціальної профілактики правопорушень. Тобто слід виокремити суб'єктів:

1) на загальносоціальному рівні (з урахуванням території і населення всієї країни). До суб'єктів цього рівня, які здійснюють формування державної політики профілактики правопорушень належать Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, міністерства, та інші центральні органи виконавчої влади.

2) на регіональному та місцевому спеціально-деліктологічному рівні (з урахуванням території функціонування громади). До таких суб'єктів доцільно віднести структури, що здійснюють:

а) безпосереднє управління профілактичною діяльністю в адміністративно-територіальному утворенні за допомогою функцій планування і координації. До цих суб'єктів профілактики правопорушень належать: органи місцевого самоврядування, місцеві державні (військові) адміністрації, територіальні підрозділи загальнодержавних координаційних органів, ради профілактики, громадські пункти охорони порядку, міжвідомчі координаційні ради правоохоронних органів та інші;

б) безпосереднє управління окремими спеціалізованими напрямками або ділянками профілактичної діяльності. Такі функції здійснюють: державні органи, що виконують правоохоронні функції (поліція, прокуратура, суди, Національне антикорупційне бюро, Бюро економічної безпеки та ін.); державно-громадські органи, які здійснюють правоохоронні функції (адміністративні комісії та ін.); організації громадськості, які здійснюють правоохоронні функції (громадські формування з охорони громадського порядку та державного кордону та ін.); контролюючі, юрисдикційні та інші органи і юридичні особи, які здійснюють профілактику правопорушень нарівні з виконанням своїх основних завдань;

в) безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень у порядку здійснення спеціально-правоохоронної, фінансово-контрольної, управлінської, виховної діяльності тощо (об'єктовий рівень профілактики [16, с. 62]). Таку діяльність реалізують підрозділи, служби, співробітники правоохоронних та інших державних органів, члени правоохоронних громадських формувань, окремі громадяни;

г) наукове, інформаційне, методичне забезпечення профілактичної діяльності, підготовки і перепідготовки кадрів тощо (кадрові, обліково-статистичні, інформаційно-аналітичні, методичні підрозділи безпосередніх суб'єктів профілактики правопорушень; наукові установи, що розробляють питання профілактики проступків; заклади освіти, що готують фахівців для цієї діяльності) [54, с. 279].

Патрульну поліцію як підрозділ Національної поліції слід віднести до суб'єктів, які здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень, зважаючи на зміст і спрямованість більшості її функцій у цій сфері. Однак, окремі функції патрульна поліція виконує як суб'єкт безпосереднього управління окремими ділянками профілактичної діяльності (зокрема щодо попередження правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху).

Цілеспрямованість здійснення профілактики правопорушень для правоохоронних органів, зокрема, Національної поліції України, в складі якої функціонують підрозділи патрульної поліції, визначається, передусім, тим, що профілактична діяльність є одним із пріоритетних завдань, закріплених на нормативно-правовому рівні. Відповідно до Стратегії національної безпеки України (затверджена указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), серед основних напрямів державної політики у сфері національної безпеки є захист особи, суспільства та держави від правопорушень, зокрема корупційних, забезпечення відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди [55]. У Звіті Національної поліції України про результати роботи у 2020 році вказано, що поліцейськими

zareєстровано майже 5 мільйонів адміністративних правопорушень. Зокрема, зазначено, що у середньому кожен хвилину працівники поліції склали 10 протоколів про адміністративні правопорушення, серед яких найбільше за порушення безпеки дорожнього руху [56]. Тому очевидним є, що саме підрозділи патрульної поліції Національної поліції України виступають одним з ключових суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності, а також виконують важливі завдання щодо профілактики правопорушень.

Системний підхід зумовлює розгляд підрозділів патрульної поліції як суб'єкта профілактики, який є складовою частиною Національної поліції, виконує завдання поліції та керується відповідними нормативно-правовими актами. На сьогодні правові основи адміністративно-правового статусу підрозділів патрульної поліції Національної поліції України визначаються Конституцією України, законом України «Про Національну поліцію», постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію», Положенням про Департамент патрульної поліції та іншими нормативно-правовими актами. Зокрема, статтею 3 Конституції України передбачено, що людина, її життя і здоров'я... недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Законом України «Про Національну поліцію» статтею 13 встановлено структуру поліції, яка включає в себе підрозділи патрульної поліції [34]. Положення про Національну поліцію [57] та Положення про Департамент патрульної поліції [58] на підзаконному рівні розкривають окремі особливості адміністративно-правового статусу підрозділів патрульної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень.

Відповідно до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

5) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

6) вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей;

7) вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі тощо [34].

Крім того, норми цього закону передбачають, що поліція засобами інформаційно-комунікаційної системи наповнює та підтримує в актуальному стані реєстри та бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно осіб, щодо яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу; а також для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення поліція застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи [34].

Виконання функцій Національної поліції у сфері профілактики правопорушень забезпечується сукупністю прав, основний перелік яких визначений у п. 6 Положення про Національну поліцію [57]. Наявність прав поліції у сфері профілактики правопорушень є одним з основних факторів, що дозволяє охарактеризувати її підрозділи, зокрема й патрульну поліцію, як суб'єкта, що має можливість обирати лінію поведінки, обумовлену конкретним станом об'єкта впливу і межами, визначеними системою. Більшість цих прав стосуються усіх сфер поліцейської діяльності, однак

активно використовуються патрульної поліцією для досягнення результатів попередження правопорушень. Зокрема, Національна поліція для виконання покладених на неї завдань має право:

1) залучати в установленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до компетенції Національної поліції у сфері профілактики правопорушень;

2) одержувати в установленому законодавством порядку від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб, а також громадян та їх об'єднань інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на неї профілактичних завдань;

3) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів та іншими технічними засобами з метою виконання завдань з профілактики правопорушень;

4) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до компетенції Національної поліції у сфері профілактики правопорушень.

У Положенні про Департамент патрульної поліції окреслюється сфера профілактичного впливу патрульної поліції та деталізуються її функції й повноваження. Наприклад, на виконання повноважень щодо виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення цим положенням передбачено, що патрульна поліція виявляє та припиняє факти порушень безпеки дорожнього руху, а також виявляє причини і умови, що сприяють їх вчиненню; надає в межах своєї компетенції посадовим і службовим особам та громадянам обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень законодавства, в тому числі правил, норм та стандартів,

що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, а у разі невиконання таких приписів – притягує винних осіб до передбаченої законодавством відповідальності тощо [58].

Наявність зовнішніх та внутрішніх зв'язків характеризують суб'єкта профілактики як учасника суспільних відносин. На необхідність вступати патрульній поліції в організаційні відносини, тобто взаємодіяти з іншими суб'єктами системи профілактики вказується як у Законі України «Про Національну поліцію», так і в Положенні про Департамент патрульної поліції, положеннях про управління патрульної поліції в областях. У ст. 5 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено, що поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів, а в статті 11 – діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Однією з основних детермінант необхідності взаємодії цей закон називає визначення причин та (або) умов учинення правопорушень, яке буде ефективне лише за умови урахування специфіки регіону та проблем територіальних громад [34].

На тісній співпраці та взаємодії патрульної поліції з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями наголошується й у п. 6 розділу I Положення про Департамент патрульної поліції. А серед функцій цей нормативно-правовий акт закріплює:

- налагодження та підтримання партнерських відносин з населенням, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства для ефективного виконання завдань патрульної поліції і підвищення довіри населення до неї;

- ужиття разом з відповідними центральними і місцевими органами виконавчої влади та іншими установами й організаціями заходів із

запобігання дитячого дорожньо-транспортному травматизму та порушень Правил дорожнього руху неповнолітніми;

- забезпечення співпраці та взаємодії підрозділів Департаменту у межах наданих їм повноважень з іншими органами (підрозділами) поліції, Міністерства внутрішніх справ України, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності;

- організація роботи із взаємодії з населенням і громадськими формуваннями з охорони публічного порядку тощо [58].

Таким чином підрозділи патрульної поліції наділені повноваженнями щодо цілеспрямованого здійснення профілактики правопорушень, мають можливість вибору власної поведінки у межах, визначених законодавством, а також пов'язані з іншими суб'єктами профілактики зовнішніми та внутрішніми зв'язками. Тобто відповідають ознакам, які характерні для суб'єктів соціальної профілактики правопорушень. У системі суб'єктів ці підрозділи належать тих, що здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень, виконуючи й окремі функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

1.2. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень

Аналізуючи статистичні дані Звіту Національної поліції України про результати роботи у 2020 році можна зробити висновок, що особливе місце у роботі поліції посідає профілактика правопорушень, зокрема профілактика адміністративно-караних порушень правил безпеки дорожнього руху. У Звіті зазначається, що найчастіше аварії трапляються через перевищення швидкості, порушення правил переїзду перехресть, керування в нетверезому

стані, а також порушення правил маневрування. В результаті чого, на дорогах кожні 3 хвилини траплялися дорожньо-транспортні пригоди, у яких кожні 15 хвилин травмувалася особа, а кожні три години – гинула [56]. Реалізація підрозділами патрульної поліції України завдань щодо профілактики правопорушень тісно пов'язана із застосуванням норм адміністративного права, що актуалізує питання адміністративно-правового статусу підрозділів патрульної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень.

На сьогодні вчені використовують різні підходи до визначення поняття «правовий статус», «адміністративно-правовий статус», немає єдиного підходу до елементного складу адміністративно-правового статусу органів публічної влади, зокрема й підрозділів патрульної поліції України.

В енциклопедичних юридичних виданнях правовий статус розглядається як одне з засадничих понять юриспруденції, яке тісно пов'язано з такими ширшими проблемами, як демократія, законність, правопорядок, свобода і відповідальність особи тощо. Правовий статус дає можливість впорядкувати права та обов'язки, надати їм характеру системи та класифікувати їх за певними критеріями [59, с.764]. У концентрованому вигляді правовий статус відображається у законах, положеннях, статутах та інших нормативно-правових актах про ці суб'єкти. Від повноти юридичної фіксації повноважень даних суб'єктів залежить ефективність їхньої діяльності [60, с.44]. Поняття «правовий статус» визначає загальне правове становище будь-якого суб'єкта шляхом наділення його комплексом прав і обов'язків [60, с.7], відповідно до яких як суб'єкт права координує свою поведінку в суспільстві [61, с. 59].

Акцентують на важливості юридичного закріплення у відповідних галузевих нормативно-правових конструкціях прав та обов'язків й дослідники окремих видів правового статусу. В. К. Колпаков відзначає, що поняття адміністративно-правового статусу охоплює комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним

суб'єктом нормами адміністративного права та реалізуються ним як в адміністративних правовідносинах, так і поза ними [62, с. 194].

Саме основні змістовні характеристики адміністративно-правового статусу використовують дослідники адміністративної правосуб'єктності органів публічного управління чи інших колективних утворень. При цьому кожен з авторів акцентує на різних аспектах адміністративно-правового статусу, що зумовлює висновок про відсутність єдиного підходу до визначення цього правового феномену.

Так, адміністративно-правовий статус релігійної організації розглядають як комплексну поліструктурну категорію, що відображає систему законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, обов'язків релігійних організацій у відносинах з органами публічного управління, правосуб'єктності релігійних організацій, адміністративно-правових гарантій реалізації та охорони правових можливостей цих організацій та їх відповідальності, що дозволяють сповідувати та поширювати релігійні переконання та вчення, протидіяти іншим учасникам публічно-правових відносин у випадку порушення прав релігійних організацій, а державі, в собі органів публічного управління з іншого боку, здійснювати контроль над законністю цього процесу, усувати порушення прав громадян релігійними організаціями [63, с. 207-208].

Проблемні питання адміністративно-правового статусу органів публічного управління, до яких належить й Національна поліція, були та залишаються предметом наукових досліджень [64]. Автори визначають адміністративно-правовий статус як:

– сукупність закріплених нормами адміністративного права кола повноважень для виконання покладених на відповідний суб'єкт завдань держави у сфері запобігання корупції в Україні (Національне агентство з питань запобігання корупції) [65, с. 108];

– складну юридичну конструкцію, яка містить в собі сукупність взаємопов'язаних структурних елементів: правову основу діяльності, форми,

методи її здійснення, завдання, функції та мету діяльності; сукупність адміністративних прав і обов'язків; формування і реалізацію державної митної політики та організацію й ефективне функціонування всієї системи митних органів; відповідальність за вчинювані діяння та гарантії діяльності (митні органи) [66, с.57];

– складне і неоднозначне явище, яке характеризується багатоманітністю законодавчо встановлених структурних елементів (органи державної податкової служби України) [67, с.13];

– правове становище відповідного суб'єкта, що впливає з його компетенції, а також із завдань, функцій, організації та порядку діяльності, відповідальності, взаємодії з іншими суб'єктами щодо реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та загальнообов'язкового державного соціального страхування (Пенсійний фонд України) [68, с.28].

Тобто науковці відзначають складність юридичної конструкції адміністративно-правового статусу та пропонують його визначати за допомогою сукупності елементів. Логічним є й використання більшістю дослідників у дефініції особливостей сфери функціонування відповідного органу публічного управління.

Для визначення поняття адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень доцільним видається проаналізувати зміст дефініцій адміністративно-правового статусу Національної поліції, її підрозділів та суб'єктів протидії (передусім, профілактики) правопорушенням. Загалом правовий статус Національної поліції розглядають як систему покладених на поліцію повноважень (компетенції), законодавчо визначених гарантій її здійснення, встановлених законодавством обмежень окремих конституційних прав, які покладаються на працівників поліції у зв'язку з їх професійною діяльністю, а також їх юридичну відповідальність [69, с. 35]. Що ж до адміністративно-правового статусу Національної поліції, то М. В. Кочеров пропонує його розуміти як сукупність повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких

забезпечує виконання тих завдань, що покладені на органи Національної поліції. Адміністративні права та обов'язки Національної поліції є фундаментом її адміністративно-правового статусу [70, с. 170]; Д. К. Катрич – як сукупність визначених нормативно-правовими актами України цілей, завдань, структурно-організаційних і компетенційних елементів, спрямованих на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам [71, с. 34]; Д. М. Ластович – як визначене нормами адміністративного права юридичне становище даного органу влади у механізмі держави та системі суспільних відносин, а його сутнісний зміст проявляється у цілях, завданнях та принципах діяльності поліції, у тих можливостях, якими вона користується, реалізуючи своє функціональне призначення, та обов'язках, які на неї покладаються [72, с. 71].

Адміністративно-правовий статус Національної поліції в певних сферах чи її окремих підрозділів досліджується, ґрунтуючись на змістовних характеристиках загального адміністративно-правового статусу цього правоохоронного органу. Адміністративно-правовий статус Департаменту кіберполіції Національної поліції України розглядають як регламентовану нормами адміністративного права структуровану, цілісну, універсальну категорію, що складається з об'єктивних, фактично наявних елементів, які визначають роль, місце та призначення Департаменту кіберполіції в системі відповідних правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів правоохорони і визначають порядок і принципи взаємодії між ними [73, с. 60], а цей же статус підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції – як інтеграційну категорію адміністративного права, яка являє собою нормативно визначену систему прав та обов'язків підрозділів внутрішньої безпеки, що зумовлені їхніми завданнями, а саме: забезпечення безпеки працівників поліції; запобігання службовій злочинності, а також злочинності, що тісно пов'язана з повноваженнями

працівників поліції [74, с. 216].

На правах та обов'язках, завданнях та інших елементах акцентують увагу й науковці, які досліджують діяльність підрозділів поліції (у тому числі патрульної поліції), одним з основних завдань яких є саме профілактика правопорушень. Мороз О. Б. та Костовська К. М. під адміністративно-правовим статусом підрозділів ювенальної превенції розуміють правове положення підрозділів в системі суспільно-правових відносин у сфері внутрішніх справ держави, яке визначається шляхом визначення змісту елементів адміністративно-правового статусу (цілі, завдання, функції, принципи діяльності підрозділів ювенальної превенції, їх повноваження, структура та підпорядкування) [75, с. 310]. І. О. Волокітенко пропонує розглядати адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України як систему законодавчо встановлених і гарантованих державою правових положень та принципів, які закріплюють права й обов'язки підрозділів ювенальної превенції, патрульної служби, дозвільної системи та служби дільничних офіцерів поліції, завдання й функції яких спрямовані на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам [76, с. 45].

А. М. Сердюк, досліджуючи поняття та елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України, пропонує під адміністративно-правовим статусом цього суб'єкта розуміти систему законодавчо встановлених та гарантованих державою певних правових положень. Зокрема, науковець зазначає, що дані положення повинні закріплювати права й обов'язки, завдання та функції, форми відповідальності, організаційну структуру, структуру управління, місце та компетенцію патрульної поліції в структурі Національної поліції України [77, с. 79].

Визначення адміністративно-правового статусу поліції та інших органів публічного управління як суб'єктів певних видів діяльності, у тому

числі щодо протидії (включаючи й засобами профілактики) правопорушенням, також ґрунтуються на переліку елементів цього статусу. Так, адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони вважають урегульованим адміністративно-правовими нормами юридичним становищем Національної поліції України [78, с. 126] в адміністративних правовідносинах, визначеним системою структурних елементів, представлених цільовим, організаційно структурним, функціональним блоками та іншими складовими [79, с. 69], а адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії правопорушенням у сфері підприємницької діяльності визначають як їх правове становище у суспільно-правових відносинах щодо протидії правопорушенням у сфері підприємництва, що реалізується через закріплення в адміністративному законодавстві його завдань, функцій, компетенції, гарантій діяльності та відповідальності [80, с. 12].

Що ж до адміністративно-правового статусу Національної поліції чи її підрозділів у сфері профілактики правопорушень, то доцільно навести думки науковців, які на рівні дисертаційних досліджень аналізували проблеми реалізації цього статусу. В. І. Фелик адміністративно-правовим статусом Національної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності вважає регламентовану нормами адміністративного законодавства систему структурних елементів, що об'єднуються в цільовий, функціональний та організаційний блоки, завдяки яким органи поліції реалізують свої повноваження в сфері попередження вчинення правопорушень і злочинів [81, с. 185]. Т. Я. Назар відзначає, що адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України як суб'єктів профілактики правопорушень серед дітей є сукупністю закріплених адміністративно-правовими нормами взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів [82].

Таким чином, переважна більшість авторів адміністративно-правовий статус органів публічного управління, у тому числі й Національної поліції та

її підрозділів, загалом чи в окремих сферах функціонування визначає за допомогою елементів цього статусу, закріплених в адміністративно-правових нормах. Ми підтримуємо думку науковців щодо важливості нормативно-правової регламентації елементів адміністративно-правового статусу, адже належне законодавче закріплення завдань, функцій, повноважень та інших елементів правового статусу підрозділів патрульної поліції України дозволяє з більшою ефективністю здійснювати профілактичну діяльність.

Що ж до іншого змістовного наповнення дефініцій, то існують розбіжності серед науковців. На нашу думку, важливим є наголосити на значенні елементів адміністративно-правового статусу – вони закріплюються у нормах адміністративного права не лише для необхідності надати їм правову форму, а для можливості суб'єкта бути учасником правових відносин – взаємодіяти як у межах однієї системи, так і з зовнішнім середовищем. Особливо актуальним є таке зазначення у випадку дослідження складових частин єдиної управлінської системи. Адже це дає можливість зосередити увагу на обсязі адміністративно-правового статусу підрозділу, необхідності враховувати його місце та систему взаємозв'язків в організаційній структурі вищого рівня. У нашому випадку – під час аналізу адміністративно-правового статусу патрульної поліції як складової частини Національної поліції.

Для дослідження особливостей адміністративно-правового статусу підрозділів патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень необхідно розглянути його структурні елементи, які у сукупності складають змістовну правову (юридичну) характеристику суб'єкта правовідносин, вказують на його специфіку, відмінність від інших суб'єктів [83, с.318]. У своїх працях вчені виділяють різні елементи адміністративно-правового статусу органу публічної влади, розходяться їхні думки й щодо кількості та групування цих елементів.

О. П. Сікорський до складових частин адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади відносить дванадцять елементів: 1) мету

утворення органу та визначення сфери його відання; 2) принципи і територіальні масштаби діяльності; 3) внутрішню структуру органу; 4) порядок та спосіб його утворення, реорганізації та ліквідації; 5) завдання і функції; 6) обсяг та характер державно-владних повноважень; 7) форми й методи діяльності; 8) порядок вирішення в органі підвідомчих питань; 9) джерела фінансування органу; 10) наявність або відсутність прав юридичної особи; 11) право та обов'язок користуватися державними символами; 12) відповідальність [84, с. 9]. С. М. Попова вважає, що адміністративно-правовий статус податкових органів України як органів виконавчої влади складається з чотирьох основних елементів – мета їх створення, завдання, функції, права (повноваження) та компетенція [85, с. 27]. Щодо елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції, то В. В. Безега до них відносить : а) повноваження і компетенцію, б) принципи діяльності, завдання та функції, в) соціальні, правові гарантії діяльності та відповідальність [78].

В останньому випадку елементи групуються, хоча й без визначення критеріїв такого групування. Віднесення тих чи інших елементів адміністративно-правового статусу до груп чи блоків пропонується у більшості наукових досліджень. Різняться вони за змістом та кількістю таких груп (блоків).

Щодо адміністративно-правового статусу Національного банку України запропоновано поділ елементів на дві групи – організаційні (мета створення, організаційна структура, принципи, завдання, напрямки діяльності, порядок створення, реорганізації та ліквідації, наявність структурних утворень) та змістовні (права, обов'язки, адміністративна відповідальність, повноваження та компетенція) елементи [86, с. 169]. У цьому випадку важко погодитися з віднесенням до організаційних елементів мети, принципів та завдань відповідного суб'єкта, а також щодо однопорядковості ряду – «принципи» – «порядок створення, реорганізації та ліквідації» – «наявність структурних утворень» та рівнозначності цих

елементів.

Існують думки щодо доцільності поділу адміністративно-правового статусу на чотири блоки елементів, серед яких цільовий, структурно-організаційний, компетенційний, блок форм і методів діяльності [87, с. 14] або ж цільовий, організаційно-структурний, компетенційний; юридична відповідальність. У цих випадках слід підтримати позиції авторів, які відзначають, що не варто виокремлювати форми та методи діяльності окремим блоком, оскільки вони виступають способом реалізації суб'єктами адміністративних відносин своїх повноважень, що відображають особливості їх правового статусу [88, с. 15]. Щодо іншої класифікації, то її не доречно застосовувати до розкриття адміністративно-правового статусу органів державної влади. Адже, у загальній теорії держави і права юридична відповідальність передбачає у випадку порушення норм права обов'язок правопорушника перетерпіти осуд, обмеження прав особистого, матеріального та організаційного характеру.

В. В. Майоров виділяє такі елементи адміністративно-правового статусу Національної поліції як цільовий, структурно-організаційний та компетенційний [89]. Більшість вчених пропонують класифікацію елементів відповідно до якої адміністративно-правовий статус державного органу складається з трьох блоків: 1) цільового; 2) організаційно-структурного; 3) компетенції як сукупності владних повноважень і підвідомчості [82]. Вважаємо, що особливості адміністративно-правового статусу підрозділів патрульної поліції доцільно розкрити застосовуючи саме такі критерії.

Розкриваючи цільовий блок необхідно зазначити, що він охоплює такі поняття як «мета» («ціль»), «завдання», «функції». Законом України «Про Національну поліцію» хоча й безпосередньо не визначено мети створення та діяльності поліції, однак вказано, що Національна поліція України забезпечує підтримання публічної безпеки та порядку.

Визначальним у створенні будь-якого органу державної влади є мета його діяльності. Підрозділи Національної поліції також створюються з

певною метою, хоча на законодавчому рівні мета їх створення та діяльності не прописана і не визначена. В наукових працях вчені розкривають мету створення та діяльності різних органів державної влади. Зокрема, метою діяльності Національної поліції України визначають організацію й забезпечення політики держави щодо забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидію злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам [71, с. 33]. Відзначають, що мета створення будь-якого органу державної влади пов'язана зі сферою суспільних відносин, яка є об'єктом регулювання, визначає результат, який намагається досягти державний орган, окреслює спрямованість його діяльності й закріплена у відповідному нормативно-правовому акті [90, с. 37]. Що ж до безпосереднього предмета дослідження, то у наукових працях відзначено, що адміністративно-правовий статус патрульної поліції України фіксує його призначення в системі виконання державних функцій шляхом установа основної мети, завдань і функцій [77, с. 79].

Крім того, мета розкривається через завдання, які покладені на поліцію, а саме : а) забезпечення публічної безпеки і порядку; б) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; в) протидії злочинності; г) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

У Положенні про Департамент патрульної поліції нормотворцем також не прописано мети діяльності, але зазначено основні завдання та функції Департаменту. До основних завдань Департаменту відносять: участь у формуванні та забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку; забезпечення безпеки дорожнього руху. Так, відповідно до Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного

чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, поліцейський забезпечує проведення огляду водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення відповідних підстав [91]. Такі дії поліцейських запобігають вчиненню правопорушень, зокрема, порушення Правил дорожнього руху; надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин потребують такої допомоги; своєчасне реагування на заяви та повідомлення про адміністративні, кримінальні правопорушення або події.

У наукових дослідженнях відзначають, що основний функціональний напрям діяльності патрульної поліції – це здійснення профілактики правопорушень [92, с. 145]. Серед функцій, які виконує Департамент патрульної поліції є і ті, які мають профілактичне значення. Зокрема, Департамент здійснює: превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; вживає заходів з метою виявлення адміністративних правопорушень; здійснює регулювання дорожнього руху; вживає заходів із забезпечення публічної безпеки й порядку на вулицях, площах, вокзалах та інших публічних місцях; розробляє і здійснює заходи із профілактики дорожньо-транспортних пригод і запобігання їх вчиненню.

Підрозділи патрульної поліції виконуючи покладені на них завдання, здійснюють: цілодобове патрулювання території міста, району з метою забезпечення належного стану публічної безпеки і порядку, контроль за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його безпеки; перше реагування на повідомлення про правопорушення, надання невідкладної допомоги; під час патрулювання звертає увагу на правопорушення з метою їх запобігання, припинення, документування і притягнення до відповідальності; реалізуючи підхід «поліція та громада», постійно співпрацює з населенням

та громадськими організаціями з метою підвищення рівня громадської безпеки, запобігання вчиненню правопорушень [93].

Організаційно-структурний блок, який включає нормативне регулювання порядку створення, реорганізації, ліквідації підрозділів патрульної поліції; встановлення і зміни організаційних структур є наступним блоком елементів адміністративно-правового статусу підрозділів патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. Як зазначалося вище Законом України «Про Національну поліцію» у складі Національної поліції України передбачено підрозділи патрульної поліції. Національна поліція здійснює свої повноваження через центральний орган управління та утворені в установленому порядку територіальні (у тому числі міжрегіональні – повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць) органи в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, а також заклади та установи [57]. До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань. Структура центрального органу управління та територіальних органів Національної поліції, кошторис Національної поліції затверджуються Головою Національної поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ [57].

На рівні апарату центрального органу управління поліції створено Департамент патрульної поліції. У Положенні Про Департамент патрульної поліції вказано, що Департамент є міжрегіональним територіальним органом Національної поліції, який створюється, реорганізується і ліквідується Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра внутрішніх справ України в установленому законодавством України порядку. У склад Департаменту входять структурні підрозділи апарату Департаменту, його територіальні підрозділи та інші підрозділи патрульної поліції відповідно до штатного розпису Національної поліції України. На сьогодні в структуру

Департаменту патрульної поліції входить: апарат, який включає керівництво, 7 управлінь, 2 відділи, 2 сектори; територіальні підрозділи, до складу яких входять 25 Управлінь патрульної поліції (зокрема, Управління патрульної поліції у Львівській області, Управління патрульної поліції у Київській області та інші) [94].

Департамент організовує діяльність своїх підрозділів, здійснює контроль за їх діяльністю, надає їм організаційно-методичну і практичну допомогу та здійснює їх інформаційно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення [58]. На місцевому рівні здійснюють свою діяльність структурні підрозділи патрульної поліції. Так, Управління патрульної поліції у Львівській області Департаменту патрульної поліції є територіальним (відокремленим) підрозділом Департаменту патрульної поліції. Структура, штатна чисельність територіального (відокремленого) підрозділу затверджуються в установленому законодавством порядку. Управління забезпечує виконання завдань і функцій патрульної поліції на території обслуговування та на територіях, визначених окремими організаційно-розпорядчими актами Національної поліції України та (або) Департаменту патрульної поліції. У своїй діяльності Управління патрульної поліції у Львівській області серед іншого керується Положенням про Департамент патрульної поліції. Тобто управління у своїй роботі підконтрольне та підзвітне Департаменту патрульної поліції.

Управління очолює начальник, який підпорядковується начальникові Департаменту патрульної поліції його першому заступнику та заступникам. Начальник управління організовує роботу управління, забезпечує виконання покладених на управління завдань. Начальник управління має двох заступників. Повноваження начальника управління свідчать про його важливу роль в організації профілактичної роботи та контролі за її належним виконанням. Зокрема, начальник управління патрульної поліції організовує здійснення цілодобового патрулювання території обслуговування; здійснює контроль та забезпечує координацію діяльності структурних підрозділів

управління; вносить керівництву Департаменту патрульної поліції пропозиції щодо вдосконалення структури і штатної чисельності управління; організовує узагальнення, аналіз та оцінку ефективності діяльності управління, за результатами чого розробляє та вносить на розгляд керівництва Департаменту патрульної поліції проекти управлінських рішень, спрямованих на вдосконалення діяльності управління; забезпечує розробку перспективних та поточних планів роботи управління та його структурних підрозділів, та подачу в установленому порядку на затвердження керівництву Департаменту патрульної поліції; опрацьовує та узагальнює пропозиції, розглядає листи, заяви і скарги громадян, установ та організацій, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з питань, що належать до компетенції управління; здійснює розгляд скарг на постанови у справах про адміністративні правопорушення, винесені працівниками Управління, подані в порядку передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення та виносить відповідні процесуальні рішення (постанови) за результатами розгляду таких скарг в порядку, встановленому законодавством України; в межах компетенції забезпечує співпрацю між управлінням та іншими органами (підрозділами) поліції, Міністерства внутрішніх справ, правоохоронними органами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

У сучасних умовах профілактичну роботу виконують сектори реагування патрульної поліції, які діють у складі управлінь (відділів) поліції ГУНП в областях. При цьому сектор вважається підрозділом патрульної поліції, що цілодобово забезпечує оперативне реагування на повідомлення про правопорушення або події, у межах компетенції здійснює їх розгляд, а також комплекс превентивних заходів шляхом патрулювання території обслуговування, виявлення та припинення правопорушень, застосування визначених законодавством поліцейських та інших заходів.

Компетенцію заведено вважати основним елементом адміністративно-правового статусу органу публічної влади. Саме через компетенцію, тобто

права і обов'язки, що закріплені законодавством в енциклопедичних виданнях визначають правовий статус державних органів [60, с. 44]. Беручи за основу таке трактування, у наукових працях відзначається, що права та обов'язки є основним змістом компетенції [95, с. 47], а сама компетенція є сукупністю всіх повноважень (прав і обов'язків), якими в конкретній галузі своєї діяльності наділений будь-який орган, громадська організація чи посадова особа [96, с. 34] або ж сукупністю юридично закріплених прав та обов'язків органу виконавчої влади чи його керівника, реалізація яких забезпечує виконання їх основних функцій [97, с. 49].

З іншого боку пропонується визначати компетенцію через предмет відання. Так, на думку Ю. П. Битяка компетенція становить певний обсяг державної діяльності, що покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які орган має право вирішувати в процесі практичної діяльності [98, с. 59].

Однак більшість дослідників включають у поняття компетенції і права та обов'язки (повноваження), і предмет відання. В. Ф. Погорілко визначає компетенцію як категорію, що вбирає в себе державно-владні повноваження того чи іншого органу, які визначаються на основі встановлених законом чи іншим правовим актом предметів відання, прав та обов'язків, які необхідні тому чи іншому державному органу для виконання його діяльності [99, с. 375]. О. Ф. Скакун компетенцію органу виконавчої влади визначає як закріплену законом сукупність його владних повноважень, юридичної відповідальності та предмета відання [100, с. 394]. Схожі міркування висловлені і в працях останніх років представників науки адміністративного права. Зокрема, компетенцією вважають сукупністю закріплених юридично прав та обов'язків (повноважень) органів влади, їхніх посадових осіб з приводу вимоги певної поведінки від фізичних і юридичних осіб та предметів відання, закріплених Конституцією України, законами України та підзаконними нормативними актами [68, с. 79].

У роботах, присвячених адміністративно-правовому статусу патрульної поліції чи інших поліцейських підрозділів наголошується на повноваженнях (правах та обов'язках), а також їх значенні для функціонування відповідного суб'єкта. Компетенцію підрозділу внутрішньої безпеки Національної поліції розуміють як систему нормативно визначених повноважень, які обумовлюються функціональним призначенням та завданнями, які ставляться перед даною державною структурою [74, с. 60], а компетенцію кінологічних підрозділів Національної поліції України пропонують визначати через повноваження Національної поліції [101, с. 29]. А. М. Сердюк відзначає, що адміністративно - правовий статус патрульної поліції України визначає компетенцію, тобто окреслює коло її прав і обов'язків, необхідних для реалізації мети, завдань і функцій [77, с. 79]. В умовах воєнного стану, як відзначають М. П. Гурковський та М. Я. Сидор поліція діє відповідно до законодавства, що визначає статус тими нормативно-правовими актами, які будуть введені разом із встановленням відповідного правового режиму, а до компетенції поліції належать: охорона громадського порядку; участь у заходах щодо забезпечення режиму комендантської години; участь у заходах щодо забезпечення територіальної оборони; охорона особливо важливих державних об'єктів тощо [102, с. 62-63].

На нашу думку компетенцію як елемент адміністративно-правового статусу патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень слід визначати з урахуванням і повноважень (прав та обов'язків), і предмету відання, і їх значення для функціонування цього суб'єкта попереджувальної діяльності. Тобто компетенцією патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень є сукупність закріплених правовими актами предмету відання та повноважень (прав та обов'язків), необхідних для виконання завдань і функцій патрульної поліції щодо виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Функції патрульної поліції, закріплені у Положенні про Департамент патрульної поліції, на законодавчому рівні визначаються як повноваження поліції – виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вжиття заходів з метою виявлення адміністративних правопорушень; вжиття заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами тощо. Позначення одних і тих же правових явищ і як функції, і як повноваження не сприяє єдиному трактуванню правових норм, що в результаті може призвести до недоліків правозастосування.

На нашу думку, повноваження патрульної поліції доцільно розглянути залежно від основних напрямів її діяльності (предмет відання) як суб'єкта профілактики правопорушень. До цих напрямів пропонуємо віднести діяльність цього суб'єкта у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, під час організації і здійснення заходів щодо патрулювання та оперативного реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також адміністративно-юрисдикційну діяльність.

У сфері забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до розділу III Положення про Департамент патрульної поліції патрульна поліція на виконання функцій індивідуальної та загальної превенції, контролю дотримання вимог, невиконання яких може призвести до вчинення правопорушення, та здійснення роз'яснювальної роботи, наділена такими повноваженнями: припинення фактів порушень безпеки дорожнього руху, аналізує обставини і причини виникнення, розроблення та здійснення заходів із профілактики дорожньо-транспортних пригод на вулично-дорожній мережі; здійснення контролю за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм і стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо технічного стану транспортних засобів та

охорони довкілля від шкідливого їх впливу; у випадках, передбачених законодавством України, здійснення перевірки технічного стану транспортних засобів та їх обладнання; надання в межах своєї компетенції посадовим і службовим особам та громадянам обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень законодавства, в тому числі правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, а у разі невиконання таких приписів – притягнення винних осіб до передбаченої законодавством відповідальності; організація та здійснення роз'яснювальної роботи серед населення, зокрема з питань безпеки дорожнього руху, використання з цією метою засобів масової інформації, фото-, відео- і друкованої продукції тощо.

Інструкцією з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України (затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27 квітня 2020 року № 357) [103] передбачено, що начальникові сектору реагування патрульної поліції необхідно забезпечувати запобігання правопорушенням, усунення негативних наслідків правопорушень або подій; брати участь у проведенні інструктажу всіх нарядів поліції, які заступають на чергування (під час якого вказується на проведення й профілактичних заходів); брати участь у розробленні планів заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку. Безпосередньо керувати нарядами поліції під час уведення в дію поліцейських операцій, посиленого варіанту службової діяльності, проведення цільових оперативно-профілактичних операцій, оперативно-профілактичних заходів (відпрацювань), а також проведення на території обслуговування підрозділу поліції інших заходів. Профілактика як одна з основних функцій закріплена й у визначенні групи реагування патрульної поліції як наряду патрульної поліції у складі не менше двох поліцейських, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього

руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них.

Розділ III Положення про Департамент патрульної поліції передбачає здійснення патрульною поліцією провадження у справах про адміністративні правопорушення, віднесених до компетенції Національної поліції України (крім справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією), у тому числі у справах про адміністративні правопорушення пов'язані з керуванням транспортним засобом, щодо якого порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України та у справах про адміністративні правопорушення, виявлені та зафіксовані за допомогою системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, також прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання. У цих випадках профілактичний вплив проявляється як у можливості застосування до правопорушника стягнення, яке характеризується, передусім профілактичною спрямованістю, – попередження, так і використання норм статті 282 КУпАП. Відповідно до цієї статті суб'єкт адміністративної юрисдикції, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено підрозділ патрульної поліції, який вніс пропозицію.

Таким чином, адміністративно-правовий статус патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень слід розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають змогу підрозділам патрульної поліції самостійно і у взаємодії з іншими суб'єктами виявляти й усувати причини та умови, що сприяють учиненню

правопорушень та здійснювати профілактичний вплив щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень складається із сукупності цільового, організаційно-структурного та компетенційного блоків норм адміністративного законодавства, що визначають мету, завдання, функції. організаційно-структурні особливості та повноваження патрульної поліції у сфері профілактичної діяльності. Доцільним видається закріплення на нормативно-правовому рівні за єдиною структурою функцій, завдань і повноважень патрульної поліції. При цьому повноваження слід структурувати залежно від основних напрямів діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. До цих напрямів пропонуємо віднести діяльність цього суб'єкта у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, під час організації і здійснення заходів щодо патрулювання та оперативного реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також адміністративно-юрисдикційну діяльність.

Висновки до розділу 1

Доведено, що підрозділи патрульної поліції відповідають ознакам, які характерні для суб'єктів соціальної профілактики правопорушень (цілеспрямовано здійснюють профілактику правопорушень; мають можливість вибору власної поведінки у межах, визначених законодавством; пов'язані з іншими суб'єктами профілактики зовнішніми та внутрішніми зв'язками), активно здійснюють попереджувальні заходи та у системі суб'єктів профілактики належать до тих, які здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень, виконуючи й окремі функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

Запропоновано адміністративно-правовий статус патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають змогу підрозділам патрульної поліції самостійно та у взаємодії з іншими суб'єктами виявляти й усувати причини і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснювати профілактичний вплив щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень складається із сукупності цільового, організаційно-структурного та компетенційного блоків норм адміністративного законодавства, що визначають мету, завдання, функції, організаційно-структурні особливості та компетенцію патрульної поліції у сфері профілактичної діяльності.

Обґрунтовано, що компетенцією патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень слід вважати сукупність закріплених правовими актами предмету відання та повноважень (прав та обов'язків), необхідних для виконання завдань і функцій патрульної поліції щодо виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Запропоновано закріпити на нормативно-правовому рівні за єдиною структурою функції, завдання і повноважень патрульної поліції. При цьому повноваження слід структурувати залежно від основних напрямів діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. До цих напрямів варто віднести діяльність цього суб'єкта у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, під час організації і здійснення заходів щодо патрулювання та оперативного реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також адміністративно-юрисдикційну діяльність.

РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

2.1. Завдання та функції патрульної поліції щодо профілактики правопорушень

Завдання та функції будь-якого суб'єкта профілактичної діяльності нерозривно пов'язані. Як відзначає В. М. Плішкін функції слід розглядати як діяльність щодо досягнення мети [104, с. 72], при цьому вони «впливають із поставлених завдань» [104, с. 156]. Сутність ж завдань патрульної поліції України визначають як коло тих питань, що спрямовані на досягнення такої основної мети, як підтримання публічної безпеки і порядку, створення стану захищеності в суспільстві, і які окреслили необхідність створення і функціонування патрульної поліції [105, с. 46].

Відповідно до Положення про Департамент патрульної поліції, затверджене наказом Національної поліції України від 6 листопада 2015 року № 73 (зі змінами) [58] основними завданнями цього департаменту є: участь у формуванні та забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку; надання, в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги; забезпечення безпеки дорожнього руху; своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події.

Деякі інші завдання передбачені у положеннях про управління патрульної поліції, які діють у відповідних адміністративно-територіальних одиницях. Так, у Положенні про управління патрульної поліції в Дніпропетровській області Департаменту патрульної поліції, затверджене

наказом Департаменту патрульної поліції від 17 січня 2016 року № 38 (зі змінами) [106] основні завдання сформульовані наступним чином:

1) забезпечення в межах своїх повноважень реалізації державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху;

2) запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню;

3) співпраця та взаємодія у межах повноважень з іншими органами (підрозділами) поліції, Міністерства внутрішніх справ України, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності;

4) регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, організація контролю за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху;

5) надання в межах компетенції допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Такі ж завдання зазначено й у Положенні про управління патрульної поліції у Львівській області Департаменту патрульної поліції, затверджене наказом Департаменту патрульної поліції від 07 листопада 2015 року № 1/3 (зі змінами) [107].

Основними підставами для формування такого переліку завдань були законодавчо закріплені загальні завдання поліції та завдання, виконання яких

зумовлене сферою функціонування патрульної поліції. Оскільки стаття 2 Закону України «Про Національну поліцію» до завдань поліції відносить надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності та надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які потребують такої допомоги, то і в Положенні про Департамент патрульної поліції, і в положеннях про відповідні управління зазначається завдання участі у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики та безпосередньо її реалізації у відповідних сферах. Також, зважаючи на одне із призначень створення патрульної поліції та широке коло нормативно визначених повноважень, справедливо виокремлено завдання забезпечення безпеки дорожнього руху.

Завдання своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події також слід вважати таким, що розкриває сутнісні характеристики діяльності патрульної поліції. Адже однією з ключових вимог суспільства під час створення поліції було своєчасне прибуття патрульних поліцейських на місце події й адекватне та професійне реагування на вчинені делікти чи надзвичайні ситуації. Це завдання доцільно закріпити не лише у Положенні про Департамент патрульної поліції, а й у положеннях про управління патрульної поліції кожної з областей та м. Києва.

Водночас завдання щодо профілактики правопорушень, яке знайшло своє відображення в положеннях про управління патрульної поліції варто виокремити й у Положенні про Департамент патрульної поліції. У чинній редакції цього положення як функції Департаменту, які згідно п. 1 розділу III виконуються відповідно до завдань, є здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття в межах своєї

компетенції заходів щодо їх усунення тощо. А самого завдання здійснення профілактики правопорушень не закріплено.

Таке завдання вважається одним із основних завдань функціонування поліцейських структур не лише в Україні, але й у більшості демократичних країн світу. Зокрема, у США до основоположних завдань поліції відносять унеможливлення вчинення певних видів злочинів шляхом патрулювання і вжиття інших превентивних заходів, а також виявлення проблем, потенційно важливих для інтересів держави та охорони правопорядку; в ФРН – попередження (превенція) злочинів, у Греції – профілактика злочинів і захист держави та демократичного уряду в рамках конституційного поля, включаючи реалізацію політики у сфері громадської та державної безпеки; в Латвії – профілактика кримінальних злочинів та інших правопорушень, розслідування кримінальних злочинів і кримінальний розшук [108, с. 55, 56, 58]; у Грузії – вжиття превентивних заходів для запобігання і припинення злочинів та інших правопорушень [109, с. 225].

На важливість профілактики правопорушень як завдання патрульної поліції наголошується й у наукових дослідженнях. В. В. Гаркуша констатує, що цей підрозділ увібрав у себе завдання із запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням, попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню [110, с. 86]. А. М. Сердюк відзначає, що діяльність патрульної поліції, яка є структурним підрозділом Національної поліції і забезпечує безперервне та цілодобове виконання правоохоронних завдань, спрямована на надання поліцейських послуг у сфері протидії і профілактики правопорушень на вулицях, площах, в парках, на транспортних магістралях, портах, аеропортах та інших публічних місцях, а одним із чотирьох блоків норм, що складають правове регулювання функціонування патрульної поліції авторка пропонує вважати норми, спрямовані на попередження і профілактику правопорушень, надання сервісних послуг [105, с. 11].

Зважаючи на важливість профілактичної діяльності патрульної поліції та необхідність дотримуватися юридичної техніки та вимог теорії управління щодо співвідношення завдань і функцій, вважаємо доцільним закріпити у Положенні про Департамент патрульної поліції завдання профілактики правопорушень, доповнивши розділ II «Основні завдання Департаменту» п. 5 такого змісту: «Організація та здійснення превентивної і профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, виявлення і вжиття заходів для усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню».

Що ж до завдань патрульної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, то вони ґрунтуються на загальних завданнях профілактики правопорушень. Значення останніх полягає не лише у забезпеченні дотримання вимог, яким повинен відповідати процес профілактики, але і в тому, щоб цей процес постійно відбувався в межах таких вимог, що вказує на роль завдань як чинника сприяння практичному здійсненню профілактики.

У наукових дослідженнях єдиної позиції щодо переліку завдань профілактики не напрацьовано. М. І. Мельник і М. І. Хавронюк, визначаючи профілактику правопорушень, наголошують, що це діяльність з виявлення та усунення причин правопорушень, окремих їх видів і груп, конкретних правопорушень, з недопущенням завершення правопорушень на різних етапах розвитку протиправної поведінки [111, с. 13], виокремлюючи завдання як щодо виявлення та усунення детермінант деліктів, так і щодо припинення вчинення правопорушення. На думку Ю. Ф. Іванова та О. М. Джужі до завдань профілактики правопорушень слід віднести наступні: виявлення й аналіз явищ, процесів, обставин, які є детермінантами правопорушень; вивчення чинників, які призводять до формування особи правопорушника та реалізації деліктних намірів; встановлення кола осіб, від яких можна очікувати скоєння правопорушень, з цілеспрямованим профілактично-виховним впливом на них; усунення чи нейтралізація криміногенних чинників на індивідуальному рівні [112, с. 167]. В. В. Шилов

до основних завдань органів прокуратури під час здійснення профілактичної роботи відносить: здійснення заходів щодо збирання та аналізу інформації про стан законності та правопорядку у сферах що входять до предмета відання органів прокуратури; виявлення та вивчення процесів і явищ, що виступають прямими чинниками протиправних дій або сприяють їм; виявлення осіб, схильних до вчинення протиправних дій, та проведення із ними відповідної профілактичної роботи; усунення умов та факторів, що сприяють скоєнню правопорушень; проведення із населенням взагалі та його окремими групами (верствами) профілактичних заходів, спрямованих на підвищення правової культури громадян; налагодження та реалізація конструктивної взаємодії з іншими органами державної влади, місцевого самоврядування та інститутами громадськості з питань організації та проведення профілактичних заходів [113, с. 98]. Існують й інші погляди щодо поділу та змісту завдань профілактики правопорушень [114; 36].

Однак у більшості авторів ці завдання враховують поділ профілактики на загальну та індивідуальну. Завдання виявлення та усунення причин і умов усієї сукупності правопорушень (чи окремих груп) реалізовується в межах загальної профілактики, а завдання здійснення профілактичного впливу на конкретну особу (коло осіб), яка схильна до вчинення делікту чи розпочала його вчинювати (вчинила) – індивідуальної. Такий поділ завдань доцільно застосувати й щодо профілактичної діяльності патрульної поліції.

Виконують ці завдання підрозділи патрульної поліції реалізуюючи пріоритетні напрями своєї діяльності в межах однієї з основних цілей функціонування Національної поліції – створення безпечного середовища, в якому на високому рівні задовольнялись би безпекові потреби громадян та суспільства в цілому. Як відзначено у Звіті Національної поліції України про результати роботи у 2021 році пріоритетним залишається питання ефективного реагування поліцією на правопорушення, зокрема прибуття поліції на місце події у максимально стислий строк [115, с. 5]. Під час оперативного реагування на заяви і повідомлення про кримінальні,

адміністративні правопорушення або події, а також безперервного цілодобового патрулювання, забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях патрульні поліцейські виконують як завдання загальної профілактики, так й індивідуальної. Зокрема, уже сама присутність патрульного поліцейського у публічному місці має профілактичний ефект – особи, схильні до вчинення деліктів, бачачи присутність правоохоронців, у більшості випадків відмовляються від вчинення правопорушення, зважаючи на можливість бути негайно затриманим і притягненим до відповідальності. Для інших осіб своєчасне реагування на вчинення правопорушення, у тому числі й затримання правопорушника патрульними поліцейськими, буде мати профілактичний ефект, що виражатиметься у розумінні невідворотності юридичної відповідальності.

Під час патрулювання поліцейські отримують повідомлення про вчинення різних деліктів, які вони припиняють та здійснюють профілактичні заходи щодо їх недопущення у майбутньому. Окремо слід наголосити на діяльності щодо профілактики домашнього насильства. Патрульні поліцейські здійснюють заходи як щодо запобігання та протидії домашньому насильству, так і виносять термінові заборонні приписи стосовно кривдників, реалізуючи завдання і загальної, і індивідуальної профілактики.

У сфері забезпечення безпеки дорожнього руху завдання загальної профілактики реалізовується шляхом аналізу обставини і причини виникнення дорожньо-транспортних пригод на вулично-дорожній мережі з метою їх усунення, проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо дотримання Правил дорожнього руху, здійснення комплексу контрольних та дозвільних заходів, спланованих із врахуванням необхідності усунення причин та умов правопорушень у сфері дорожнього руху. Заходи індивідуальної профілактики патрульні поліцейські здійснюють під час безпосереднього забезпечення безпеки дорожнього руху. Наприклад,

відповідно до п. 1 розділу X Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі водії, стосовно яких у поліцейських є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами [116], а відповідно до п. 7 Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, поліцейський забезпечує проведення огляду водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення відповідних підстав [91]. Такі дії поліцейських запобігають вчиненню правопорушень, зокрема, порушення Правил дорожнього руху.

Розділ III Положення про Департамент патрульної поліції передбачає здійснення патрульною поліцією провадження у справах про адміністративні правопорушення, віднесених до компетенції Національної поліції України (крім справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією), у тому числі у справах про адміністративні правопорушення пов'язані з керуванням транспортним засобом, щодо якого порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України та у справах про адміністративні правопорушення, виявлені та зафіксовані за допомогою системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, також прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання. У цих випадках профілактичний вплив проявляється як у можливості застосування до правопорушника стягнення, яке характеризується, передусім профілактичною спрямованістю, – попередження, так і використання норм статті 282 КУпАП. Відповідно до цієї статті суб'єкт адміністративної

юрисдикції, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено підрозділ патрульної поліції, який вніс пропозицію [117, с. 240].

Кожне із досліджуваних завдань підрозділів патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень тісно пов'язано із функціями цих підрозділів. Як відзначає А.Є. Крищенко важливим є правильне тлумачення поняття функцій, що сприятиме чіткому розумінню способів вирішення необхідних завдань, а також визначенню ролі та місця поліції в системі органів публічної влади [118, с. 124]. Не менш важливим є відмежовувати поняття функцій суб'єкта профілактики від його завдань. Функції та завдання є взаємопов'язаними категоріями, але не вважаються тотожними.

Ще у 1990 – 2000 роках у працях українських учених – представників науки адміністративного права було підтримано позицію, напрацьовану теорією управління, щодо залежності функцій від завдань управлінського суб'єкта. Так, Л. В. Коваль функцію державного управління визначив як відокремлену частину державно-управлінської діяльності, якій властива певна єдність змісту і яка здійснюється на основі закону спеціально створеними органами виконавчої влади, специфічними методами для проведення у життя завдань державного управління [119, с. 26-27]. В. Б. Авер'янов функцію органу виконавчої влади запропонував розуміти як узагальнюючу характеристику призначення й спрямованості дій органу виконавчої влади, спрямованих на досягнення об'єктивно обумовлених цілей та завдань державного управління [120, с. 106].

Використовують цей підхід й у сучасних наукових дослідженнях функцій Національної поліції та її структурного підрозділу – патрульної поліції. Зокрема, науковці відзначають, що функції поліції охоплюють

комплекс способів, методів, прийомів і дій, які забезпечують виконання певних завдань [118, с. 125], а функціями діяльності патрульної поліції пропонують вважати обумовлені метою основні напрями її діяльності в процесі вирішення завдань, що покладаються на зазначені підрозділи [121, с. 102]. Також відзначається, що під поняттям функції патрульної поліції окреслюється та багатогранна роль, яку виконують її підрозділи та кожен її працівник як суб'єкт управління при реалізації визначених завдань і досягненні цілей органів Національної поліції загалом [105, с. 47].

Крім того, слід звернути увагу й на зміст функції, який визначають за допомогою основних напрямів (видів) діяльності патрульної поліції. Ці напрями пов'язані з вирішенням завдань [121, с. 102], визначені об'єктивними потребами громадського життя [105, с. 47] й у них відображено сутність і призначення поліції в державі та суспільстві в цілому [122, с. 16]. Якщо ж вести мову про основні функції саме профілактичної діяльності патрульної поліції, то їх слід розглядати як «ті головні напрямки, за якими відбувається їх вплив на об'єкт та предмет профілактики і у яких конкретизується та розкривається соціальне призначення даного виду соціальної діяльності» [123, с. 104].

Таким чином, завдання щодо профілактики правопорушень підрозділу патрульної поліції є передумовою виникнення його функцій у цій сфері, які можуть розглядатися як засоби виконання нормативно-визначених завдань. При цьому слід враховувати основні напрями діяльності патрульної поліції як зміст її функцій.

Функції патрульної поліції як елемент її адміністративно-правового статусу закріплені, передусім, у положенні про Департамент патрульної поліції та положеннях про управління патрульної поліції в областях. Щодо положення про Департамент патрульної поліції, то як слушно відзначає Д. С. Дронік, його норми неодноразово змінювалися, зокрема і в частині визначення функцій зазначеного підрозділу. Остання редакція наказу значно

змінила перелік функцій, що покладаються на зазначений підрозділ, з урахуванням існуючої правозастосовної практики, окремі з них було конкретизовано і погоджено з іншими нормативно-правовими актами, деякі з'явилися у ньому вперше. Ці норми хоча і можуть характеризувати функції підрозділів патрульної поліції в цілому, проте окремі з них стосуються суто компетенції головного органу управління – департаменту, мова йде саме про управлінські функції, які не характерні його територіальним підрозділам [121, с. 101].

Також слід відзначити, що окремі норми, які зазначені у цьому положенні як функції Департаменту патрульної поліції є не напрямами діяльності, а повноваженнями (складовою компетенції). А як слушно відзначає І. О. Сквірський функції та компетенція стосуються різних аспектів правового статусу державного органу: якщо функція передбачає певний напрямок діяльності, орієнтований на відповідний результат, то компетенція означає юридичні можливості реалізації цієї діяльності [124, с. 169–170]. Зокрема, важко вважати функціями нормативні конструкції, передбачені у пп. 46 п. 1 розділу III «Функції Департаменту» Положення про Департамент патрульної поліції (для забезпечення публічної безпеки та порядку, попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони власності, забезпечення безпеки осіб, а також забезпечення дотримання правил дорожнього руху застосовує технічні прилади та технічні засоби, що мають функції фото- та кінозйомки, відеозапису, чи засоби фото- і кінозйомки, відеозапису), 38 п. 1 розділу III «Функції Управління» Положення про управління патрульної поліції у Львівській області (за текстом практично аналогічне до пп. 46 п. 1 розділу III Положення про Департамент патрульної поліції), пп. 38 п. 1 розділу III цього ж положення (у межах компетенції забезпечує здійснення заходів поліцейського піклування у встановленому законодавством України порядку) [107] та інші.

Зміст функцій Департаменту патрульної поліції та його територіальних підрозділів в окремих випадках збігається, а в окремих – різниться. У таких

випадках перевага надаватиметься функціям територіальних підрозділів, зважаючи на безпосереднє виконання ними профілактичної роботи та її значення для правозастосовної практики. З врахуванням цих застережень буде здійснено подальший аналіз функцій патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень.

У наукових роботах існують різні підходи щодо видів функції суб'єктів профілактики правопорушень. Однак, як в кримінології, так і в адміністративній деліктології виокремлюють основні та додаткові функції. При цьому О. І. Остапенко відзначає, що основні функції впливають на найбільш загальні умови і причини вчинення адміністративних правопорушень, мають комплексний характер, об'єктом їх є широке коло деліктних причин і умов, а додаткові вважаються частинами основних функцій, і створюють додаткові умови щодо успішної їх реалізації [16, с. 97]. По суті мова йде про змістовні функції – основні напрями діяльності, що дозволяють реалізовувати профілактичні завдання і досягати запланованої мети, та організаційно-управлінські – функції планування, організаційного, методичного та матеріального забезпечення тощо. Дослідження потребують обидва види функцій, однак, на нашу думку, для окреслення змісту адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень необхідно зосередити увагу на аналізі саме основних функцій.

Що ж до теорії кримінології, то як наголошує Є.В. Літвінов, сталою є думка про те, що існують, щонайменше, три основні функції запобігання злочинності, а саме: охоронна, регуляторна та виховна [114, с. 591]. В. В. Василевич до функцій профілактики злочинів зараховує: запобіжно-регулятивну, охоронну, виховну, ідеологічну та прогностичну [15, с. 16-17]. Зважаючи на аналіз нормативно-правових актів, які визначають адміністративно-правовий статус патрульної поліції, пропонуємо її функціями як суб'єкта профілактики правопорушень вважати: регулятивну, охоронну, виховну та прогностичну.

Основною метою охоронної функції є захист суспільних інтересів та соціальних цінностей, особи і держави від протиправних посягань [17, с. 143]. Ця функція патрульної поліції забезпечує недопущення деліктних проявів, стримування поширення і розвитку злочинності. Реалізації охоронної функції сприяють такі функції патрульної поліції, закріплені у положеннях про управління патрульної поліції:

- 1) організовує здійснення безперервного цілодобового патрулювання;
- 2) в межах компетенції забезпечує своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;
- 3) вживає заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- 4) вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;
- 5) здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- 6) здійснює регулювання дорожнього руху;
- 7) забезпечує контроль за габаритно-ваговим контролем транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування;
- 8) здійснює контроль за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм і стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо технічного стану транспортних засобів та охорони довкілля від шкідливого їх впливу;
- 9) уживає разом з відповідними центральними і місцевими органами виконавчої влади та іншими установами й організаціями заходів із запобігання дитячого дорожньо-транспортному травматизму та порушень Правил дорожнього руху неповнолітніми;

10) виявляє та припиняє факти порушень безпеки дорожнього руху, а також виявляє причини і умови, що сприяють їх вчиненню [107] та інші.

Крім того, підрозділи патрульної поліції здійснюють охоронну функцію, спрямовану на недопущення протиправної поведінки, шляхом застосування як заходів переконання, так і заходів примусу. Зокрема, згідно зі ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» патрульні поліцейські застосовують поліцейські заходи (дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень). Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Зміст регулятивної функції полягає у створенні умов для правомірної поведінки людей, тобто заходи профілактики правопорушень повинні забезпечити таку поведінку людей, яка б відповідала тим вимогам, які закріплені у правових нормах. Ця функція покликана перешкоджати розвитку одних і допомагати удосконаленню інших суспільних відносин [15, с. 16]. Основний спосіб реалізації регулятивної функції суб'єкта профілактики – удосконалення нормативно-правових актів, які мають значення для попередження правопорушень, у процесі участі в формуванні державної політики у відповідній сфері суспільних відносин. Оскільки завданням Департаменту патрульної поліції України (на відміну від управлінь патрульної поліції в областях) є не лише забезпечення реалізації державної політики у правоохоронній сфері, але й її формування [58], то серед функцій Департаменту патрульної поліції визначено:

1) узагальнення практики застосування законодавства України та внесення в установленому порядку пропозицій щодо його вдосконалення з питань, що належать до компетенції Департаменту;

2) розроблення проектів нормативно-правових актів з питань діяльності патрульної поліції;

3) розроблення пропозицій щодо закріплення у відповідних нормативно-правових актах і технічній документації (конструкторській, технологічній, програмній, технічних умовах, документах зі стандартизації та сертифікації, інструкціях, тощо) обов'язкових умов у галузі фіксації правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі щодо продукції, яка необхідна для потреб Департаменту.

На нашу думку, ці функції не повною мірою відображають участь у формуванні державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Зокрема, не визначено порядку подання пропозицій щодо вдосконалення законодавства, не врегульовано питання розгляду проектів нормативно-правових актів, які стосуються напрямів діяльності патрульної поліції, немає однозначного трактування змісту функції «розроблення проектів нормативно-правових актів з питань діяльності патрульної поліції» (чи це стосується внутрішньо управлінської діяльності патрульної поліції, чи виконання завдань щодо охорони публічного порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, профілактики правопорушень тощо). Тому пропонуємо пп. 41 п. 1 розділу III Положення про Департамент патрульної поліції викласти у такій редакції: «узагальнює практику застосування законодавства України та вносить на розгляд Голові Національної поліції України пропозиції щодо його вдосконалення з питань, що належать до компетенції Департаменту, а також пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку», пп. 42 п. 1 розділу III цього Положення – у такій редакції: «розробляє проекти нормативно-правових актів та визначає позицію щодо проектів, розробниками яких є інші структурні підрозділи Національної поліції з питань, що належать до його компетенції». Зміст цих

зауважень доцільно враховувати під час підготовки оновлених положень про управління патрульної поліції в областях (беручи до уваги їх завдання щодо реалізації державної політики у відповідній сфері).

Що ж до питання виконання регулятивної функції профілактики правопорушень підрозділами патрульної поліції в адміністративно-територіальних одиницях, то у положеннях про управління патрульної поліції серед функцій зазначені такі:

1) виявляє причини та умови, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;

2) у межах компетенції надає пропозиції щодо підготовки проектів нормативно-правових актів з питань діяльності патрульної поліції;

3) в межах компетенції узагальнює практику застосування законодавства за результатами якої, вносить пропозиції щодо його вдосконалення;

4) аналізує обставини і причини виникнення дорожньо-транспортних пригод на вулично-дорожній мережі, здійснює заходи із профілактики таких пригод і запобігання їх вчиненню;

5) видає у випадках, передбачених законом, дозволи на участь у дорожньому русі окремих категорій транспортних засобів, зокрема тих, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні, та визначає порядок дорожнього перевезення окремих вантажів, а також здійснює погодження маршрутів руху таких категорій транспортних засобів в установленому законодавством порядку;

6) приймає в установленому порядку рішення про умови дорожнього перевезення небезпечних вантажів, якщо такі умови не передбачені у відповідних нормативно-правових актах;

7) бере участь у роботі конкурсних комітетів, утворених органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, з підготовки та проведення конкурсів на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах

загального користування;

8) здійснює погодження: проектів і схем організації дорожнього руху на автомобільних дорогах, вулицях і залізничних переїздах; поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт,~ проектів і схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших масових заходів (зборів, мітингів, походів і демонстрацій), які можуть створити перешкоди дорожньому руху; заходів забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних стандартів, норм, правил, у тому числі, шляхом упровадження необхідних технічних засобів організації дорожнього руху; установлення технічних засобів регулювання дорожнього руху; дозволів на розміщення зовнішньої реклами; демонтажу технічних засобів і рекламоносіїв, що встановлені в межах смуги відведення автомобільної дороги з порушенням вимог законодавства; дозволів на розміщення, будівництво, реконструкцію та функціонування в межах смуги відведення автомобільних доріг загального користування, споруд, об'єктів дорожнього сервісу, автозаправних станцій, прокладення інженерних мереж і виконання інших робіт у межах смуги відведення автомобільних доріг; проектів на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг; маршрутів і розкладу руху регулярних і нерегулярних перевезень груп дітей, громадського та іншого транспорту у випадках передбачених законодавством; місця розташування та режим роботи пунктів габаритно-вагового контролю, а також схеми організації дорожнього руху під час під'їзду до пунктів та виїзду з них;

9) в межах компетенції вживає заходів для підвищення рівня безпеки дорожнього руху [107] та інші.

Виховна функція покликана забезпечити як перспективне, так і ретроспективне переконання та формування в особистості позитивної соціально-корисної спрямованості у межах морально-правових цінностей суспільства [114, с. 591]. Метою заходів профілактики правопорушень є не застосування примусу (коли, як правило, правопорушення уже вчинено), а переконання осіб не здійснювати протиправну діяльність. Тобто, вона полягає не в тому, щоб покарати, а в тому, щоб здійснити виховний вплив. Переконання найкращим чином реалізується через підвищення правової вихованості та освіченості населення. Підіймаючи правову культуру громадян на належний рівень органи державної влади сприяють зміцненню законності та правопорядку у суспільстві і державі [123, с. 105].

Вихованню сприятиме виконання таких нормативно-закріплених функцій управліннь патрульної поліції:

1) здійснення роз'яснювальну роботу серед населення, зокрема з питань безпеки дорожнього руху, використовує з цією метою засоби масової інформації, фото-, відео- і друковану продукцію, організовує та проводить зустрічі, конкурси, змагання, сприяє організації вивчення громадянами, особливо неповнолітніми, Правил дорожнього руху;

2) інформування в порядку та у спосіб, які передбачені законом, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадськості про здійснення державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху.

Останню функцію пропонуємо доповнити зазначенням у тексті профілактики правопорушень (пп. 46 п. 1 розділ III Положення про управління патрульної поліції у Львівській області Департаменту патрульної поліції) – «інформує в порядку та у спосіб, які передбачені законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також громадськість про здійснення державної політики у сферах забезпечення охорони прав і

свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності; профілактики правопорушень, безпеки дорожнього руху».

Прогностична функція підрозділів патрульної поліції проявляється, передусім, у прогнозуванні деліктності та індивідуальному прогнозуванні. Питання прогнозування деліктності (яка ймовірність змін у деліктності загалом та її певних категорій; які чинники та з якою інтенсивністю впливатимуть на деліктність; які категорії осіб можуть поповнити коло правопорушників; які засоби найбільш придатні для протидії правопорушенням) та індивідуального прогнозування (яка ймовірність вчинення делікту в майбутньому конкретною особою; яких індивідуальних профілактичних заходів необхідно вжити з метою недопущення вчинення нею протиправних діянь у майбутньому) відображаються у планах діяльності [38, с. 60] відповідних підрозділів патрульної поліції. Відповідно до пп. 56 п. 1 розділу III Положення про Департамент патрульної поліції функцією цього департаменту є формування планів та пріоритетів діяльності патрульної поліції [58], а відповідно до пп. 51 п. 1 розділу III Положення про управління патрульної поліції у Львівській області Департаменту патрульної поліції управління в межах повноважень бере участь в організації та здійсненні поточного й перспективного планування, розроблення планів основних організаційних заходів Національної поліції України, роботи колегії, нарад керівництва Національної поліції України тощо [107].

Інших функцій щодо прогнозування деліктності в цих положеннях не зазначено. На нашу думку, доцільним є з метою прогнозування деліктності закріплення за Департаментом патрульної поліції функції щодо ініціювання та проведення деліктологічних (кримінологічних) досліджень. Особливо актуальними є такі дослідження щодо причин та умов деліктності у сфері безпеки дорожнього руху. Обумовлено це тим, що у цій сфері патрульна поліція як міжрегіональний орган виконує переважну кількість поліцейських функцій, інші підрозділи, які є в складі головних управлінь Національної поліції, реалізують там лише окремі повноваження. А організацію та

проведення аналітичних і кримінологічних досліджень із актуальних питань забезпечення публічної безпеки та порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності покладено на управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування, які є частиною головних управлінь Національної поліції (відповідно до Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві) [125], і відповідно основну увагу зосереджують на проблемах діяльності саме підрозділів головних управлінь.

При цьому слід підтримати думку С. В. Васюк, що ініціювання та проведення аналітичних та кримінологічних досліджень підрозділи організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування або в окремих випадках здійснюють за вказівкою керівництва головних управлінь Національної поліції, або виступають співвиконавцями з ініціативи інших суб'єктів. Такими суб'єктами, передусім, є заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання та науково-дослідні установи системи МВС України [126, с. 102]. Тому доцільним є закріплення функції патрульної поліції щодо ініціювання та проведення деліктологічних досліджень спільно з закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання та науково-дослідними установами Міністерства внутрішніх справ України з відповідним внесенням змін до Положення про Департамент патрульної поліції.

Розподіл нормативно-визначених функцій патрульної поліції щодо її функцій як суб'єкта профілактики правопорушень має достатньо умовний характер. Виконуючи, наприклад реалізуюючи функцію виявлення причини та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення, підрозділи патрульної поліції здійснюють не лише регулюючий вплив, але й виховний та охоронний. Тобто заходи щодо усунення причин та умов

правопорушень можуть відбуватися під час застосування адміністративного примусу – чим здійснюється охорона відносин, або ж шляхом переконання, яке характеризується виховним впливом. Іншим прикладом функції, яка має комплексний характер є здійснення підрозділами патрульної поліції провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання. У наукових дослідженнях беззаперечно було доведено, що суб'єкти адміністративно-деліктного провадження виконують і охоронну (застосуванням заходів відповідальності здійснюється як загальна, так й індивідуальна профілактика), і регулятивну (внесенням до органів державної влади, органів місцевого самоврядування пропозиції щодо запобігання адміністративним правопорушенням з відповідною реакцією органів публічної влади), і виховну (під час провадження здійснюється індивідуально-виховний вплив на правопорушника) функції.

Таким чином, важливість належного виконання патрульною поліцією завдань щодо профілактики кримінальних та адміністративних правопорушень зумовлює необхідність відповідного нормативно-правового забезпечення. Доцільним є закріплення на рівні підзаконного нормативно-правового акту – Положення про Департамент патрульної поліції завдання профілактики правопорушень, доповнивши розділ II «Основні завдання Департаменту» п. 5 такого змісту: «Організація та здійснення превентивної і профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, виявлення і вжиття заходів для усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню».

Завдання патрульної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, беручи до уваги загальні завдання профілактики правопорушень, доцільно поділити на дві групи – завдання щодо виявлення та усунення причин і умов усієї сукупності правопорушень (чи окремих груп) та завдання здійснення профілактичного впливу на конкретну особу (коло осіб), яка схильна до вчинення делікту чи розпочала його вчинювати (вчинила). Нормативно-

визначені функції патрульної поліції слід згрупувати залежно від функцій, які притаманні суб'єкту профілактики правопорушень – регулятивна, охоронна, виховна та прогностична.

2.2. Компетенція патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень

Такий елемент адміністративно-правового статусу патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень як компетенція дозволяє здійснювати практичні дії щодо виконання профілактичних завдань і функцій. Компетенція передбачає нормативне закріплення за патрульною поліцією предмету відання і повноважень (прав та обов'язків) щодо виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Предмет відання розглядають як коло передбачених нормативно-правовими актами питань, які суб'єкт має право вирішувати в процесі практичної діяльності [98, с. 59]. Що більш широким буде предмет відання і різноманітнішим коло завдань, тим більше повноважень отримають суб'єкти для їх вирішення [127, с. 119].

Загальний предмет відання патрульної поліції окреслений у Законі України «Про Національну поліцію» та визначений у Положенні про Департамент патрульної поліції – забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, забезпечення безпеки дорожнього руху, своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події. Щодо профілактики правопорушень у попередніх підрозділах було запропоновано

до основних напрямів практичної діяльності патрульної поліції віднести діяльність цього суб'єкта у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, під час організації і здійснення заходів щодо патрулювання та оперативного реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також адміністративно-юрисдикційну діяльність. Тобто предмет відання підрозділів патрульної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень включає коло питань, які вони вирішують, передусім, у процесі здійснення зазначених видів діяльності. Звичайно ж певні профілактичні завдання вирішуються й під час інших видів діяльності, однак саме у межах вище наведених відображаються найбільш характерні риси профілактичного впливу патрульної поліції.

Патрульна поліція як суб'єкт забезпечення безпеки дорожнього руху є активним учасником правових відносин у сфері дорожнього руху, законодавче регулювання яких здійснюється з метою захисту життя та здоров'я громадян, створення безпечних і комфортних умов для учасників руху та охорони навколишнього природного середовища [128]. Така мета досягається шляхом створення ефективної системи безпеки дорожнього руху. До основних заходів та напрямів діяльності, які становлять систему безпеки дорожнього руху відносять: 1) створення єдиної системи обліку показників дорожнього руху та його безпеки; 2) облік та аналіз відомостей про усі дорожньо-транспортні пригоди та їх наслідки; 3) проведення експертизи дорожньо-транспортної пригоди, виявлення причин та умов, що сприяють аварійності; 4) стандартизація та нормування у сфері дорожнього руху; 5) організація та управління дорожнім рухом; 6) чітке окреслення вимог до учасників дорожнього руху, наділення їх правами та обов'язками; 7) навчання учасників дорожнього руху; 8) інформування учасників дорожнього руху про порядок та умови дорожнього руху; 9) визначення вимог щодо допуску до керування транспортним засобом; 10) підвищення рівня конструктивної безпеки транспортного засобу; 11) перегляд експлуатаційних вимог безпеки до технічного стану транспортного

засобу; 12) перегляд вимог безпеки до елементів вулично-дорожньої мережі; 13) встановлення вимог безпеки руху при відкритті автобусних маршрутів, та під час руху транспортного засобу, що здійснюють перевезення організованих груп людей, дітей, осіб, стосовно яких здійснюється державна охорона, небезпечних, великовагових та великогабаритних вантажів; 14) організація медичного забезпечення безпеки дорожнього руху; 15) встановлення юридичної відповідальності за порушення у сфері дорожнього руху; 16) здійснення контролю та нагляду у сфері дорожнього руху; 17) проведення профілактичної роботи серед населення щодо запобігання дорожньо-транспортним пригодам тощо [129, с. 16-17]. Значна частина цих заходів має профілактичну спрямованість та реалізовується підрозділами патрульної поліції.

У Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 1360-р) відзначається, що в Україні рівень смертності та травматизму внаслідок дорожньо-транспортних пригод є достатньо високим, а рівень організації безпеки дорожнього руху залишається вкрай низьким, про що у своїх звітах неодноразово наголошували експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я, Світового банку та інших міжнародних інституцій. Серед основних причин виникнення проблем у сфері безпеки дорожнього руху названо й недосконалість правового механізму та нормативно-правового регулювання у сфері безпеки дорожнього руху; низький рівень підготовки водіїв; виховання суспільства у сфері безпеки дорожнього руху, власної відповідальності та дотримання правил дорожнього руху; заходів з профілактики дитячого дорожньо-транспортного травматизму [130].

А в Державній програмі підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2023 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2020 р. № 1287) оптимальним способом розв'язання проблеми високого рівня смертності та травматизму внаслідок дорожньо-

транспортних пригод вказано: удосконалення державного управління у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; удосконалення ведення обліку та аналізу даних про дорожньо-транспортні пригоди; підвищення рівня безпеки на дорогах та дорожньої інфраструктури; підвищення рівня безпеки перевезення пасажирів та вантажів комерційним автомобільним транспортом; покращення безпечної поведінки учасників дорожнього руху; удосконалення здійснення заходів реагування та управління наслідками дорожньо-транспортних пригод, надання медичної допомоги; забезпечення дотримання Правил дорожнього руху [131].

Законодавчою основою для здійснення профілактики правопорушень патрульною поліцією у процесі забезпечення безпеки дорожнього руху, крім загальних норм Закону України «Про Національну поліцію» є положення Закону України «Про дорожній рух». Відповідно до ч. 4 ст. 20 цього закону Національна поліція надає допомогу у проведенні профілактичних заходів і в навчанні різних груп населення Правил дорожнього руху [128]. Забезпечення проведення в комунальних дошкільних навчальних закладах, закладах освіти, працівниками Національної поліції, роз'яснювальної роботи з попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму, вивчення Правил дорожнього руху та безпечної поведінки на дорогах і з урахуванням потреб осіб з особливими освітніми проблемами передбачено як один із заходів реалізації Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року [130].

Крім того, у ст. 52-3 Закону України «Про дорожній рух» до повноважень Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху віднесено:

- участь у реалізації в межах своїх повноважень державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;

- організація в установленому порядку супроводження і забезпечення безпечного руху транспортних засобів спеціального та спеціалізованого призначення;

- погодження відповідно до вимог цього Закону, інших законодавчих актів проектів на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу та інших споруд у межах відведення автомобільних доріг або червоних ліній міських вулиць і доріг;

- погодження поданих у встановленому порядку пропозицій стосовно обладнання засобами організації дорожнього руху місць виконання дорожніх робіт, проектів та схем організації дорожнього руху, маршрутів руху пасажирського транспорту, маршрутів організованого руху громадян і місць їх збору, порядку проведення спортивних та інших масових заходів, які можуть створити перешкоди дорожньому руху;

- видача в установленому порядку у випадках, передбачених законом, дозволів на участь у дорожньому русі транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;

- здійснення контролю за безпекою дорожнього руху під час надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, у тому числі небезпечних, додержанням законодавства у зазначеній сфері, розробленням і видачею в установленому порядку документів щодо погодження маршрутів руху транспортних засобів під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів;

- інформування учасників дорожнього руху про фіксацію фактів правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі.

Національна поліція також здійснює контроль за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, виконанням установлених Кабінетом Міністрів України правил паркування транспортних засобів у частині забезпечення безпеки дорожнього руху на майданчиках для паркування, а у випадках та порядку, визначених законом, тимчасово

затримує і доставляє транспортний засіб, у тому числі з використанням спеціальних транспортних засобів (коли розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), на спеціальні майданчики чи стоянки для тимчасового зберігання, відповідно до закону тимчасово вилучає посвідчення водія [128].

У наукових дослідженнях до профілактичних заходів у сфері безпеки дорожнього руху (запобігання дорожньо-транспортним правопорушенням та злочинам) відносять: контроль за дотриманням правил безпеки руху; припинення порушень незлочинного характеру, здатних призвести до автотранспортних злочинів; виховний і правовий вплив на порушників; виявлення й усунення конкретних обставин, що спричиняють аварійну обстановку (стан доріг, транспортних засобів, водіїв); виявлення, усунення причин та умов конкретних правопорушень за матеріалами кримінальних справ (проваджень); здійснення правової та виховної роботи щодо водіїв, які обслуговують населення [132, с. 7]. А також їх групують на заходи, що забезпечують дотримання водіями норм безпеки (навчання, виховання, контроль), заходи, спрямовані на досягнення безпечного руху інших його учасників, зокрема пішоходів, а також усунення чинників виникнення аварійних ситуацій, які залежать від стану доріг і транспортних засобів [133, с. 414] або ж на соціально-економічні, організаційно-технічні та виховні [134, с. 118]. При цьому відзначають, що нині головним суб'єктом спеціального запобігання дорожньо-транспортним правопорушенням і злочинам є підрозділи Національної поліції, зокрема Департаменту патрульної поліції, які здійснюють правовиховну роботу з безпеки руху поміж водіїв і населення загалом [135, с. 163], а профілактика адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху покликана сприяти вихованню громадян у дусі неухильного дотримання законів [136, с. 26].

На виховній роботі та роз'ясненні правових норм у сфері безпеки дорожнього руху наголошують також Х. П. Ярмакі, Р. М. Пилипів,

М. Ю. Веселов, вважаючи профілактичною діяльністю патрульної поліції у сфері безпеки дорожнього руху сукупність різноманітних непримусових заходів виховного, організаційного, технічного, правового характеру, спрямованих на підготовку населення до безпечної участі в процесі дорожнього руху, формування у всіх його учасників свідомого ставлення до виконання чинних правил, нормативів і стандартів, виховання у водіїв почуття високої відповідальності та дисциплінованості при керуванні транспортним засобом, які мають здійснюватися у спосіб, що не суперечить чинному законодавству [129, с. 70]. Не погоджуючись із позицією про профілактику як сукупність непримусових заходів, слід підтримати думку про важливість правовиховної та роз'яснювальної роботи (шляхом впровадження спільних проєктів, інформування про умови дорожнього руху, заходи його безпеки, дорожні пригоди, причини їх виникнення тощо) у системі заходів профілактики правопорушень патрульною поліцією у сфері безпеки дорожнього руху. Саме така робота сприятиме виконанню завдань як щодо усунення причин та умов правопорушень, так і налагодження співпраці з територіальними громадами та громадськими організаціями. Крім того, на важливості роз'яснювальної роботи з питань безпеки дорожнього руху наголосили 54% опитаних патрульних поліцейських (додаток А).

Тому доцільним є закріпити на законодавчому рівні проведення роз'яснювальної роботи у цій сфері шляхом викладення п. 11 ч. 1 ст. 23 Закону «Про Національну поліцію» у такій редакції: «11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, здійснює роз'яснювальну роботу з питань безпеки дорожнього руху;».

Відповідно до п. 2 розділу I Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України оперативне реагування – це скоординовані дії чергової служби,

нарядів патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції та інших нарядів, спрямовані на організацію невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на вказане місце події з метою припинення правопорушення, установлення особи та затримання ймовірного правопорушника, збереження слідів правопорушення, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції [103]. Оперативне реагування можна вважати тією головною базою, яка виступає першочерговим елементом при наданні поліцейських послуг людям, що потребують допомоги, а також забезпечує невідкладне реагування на зміни у разі загострення оперативної обстановки [137, с. 48].

У науковій літературі досліджують різні аспекти оперативного реагування, відзначаючи при цьому і участь у ньому патрульної поліції, і значення для профілактики протиправних діянь. С. В. Васюк оперативне реагування (моніторинг оперативної обстановки та реагування на її зміни), розглядаючи його як одну із функцій підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України, пропонує вважати діяльністю щодо моніторингу оперативної обстановки, прогнозування, прийняття рішення та безпосередньої координації нарядів патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції та інших нарядів з метою організації невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на вказане місце події [126, с. 5]. В. А. Кудінов, досліджуючи оперативне інформування як складову оперативного реагування, наголошує на їх профілактичному значенні – «своєчасність проходження оперативної інформації, її повнота та достовірність забезпечує негайне реагування на негативний розвиток подій, дозволяє їх попередити або локалізувати» [138, с. 67].

Залучення до оперативного реагування патрульних поліцейських здійснюється під час виконання ними обов'язків на маршруті патрулювання. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в

органах (підрозділах) Національної поліції України визначає основні вимоги та алгоритм дій, якими керуються патрульні поліцейські під час патрулювання та оперативного реагування на заяви і повідомлення. Крім того, у ній наголошується й на обов'язку посадових осіб поліції, у тому числі й підрозділів патрульної поліції, під час реагування на правопорушення або події забезпечувати запобігання правопорушенням чи їх припинення, виявлення та затримання осіб, які їх учинили, усунення негативних наслідків правопорушень або подій (п. 1 розділу II цієї інструкції) [103].

Організація патрулювання та оперативного реагування на правопорушення або події передбачає необхідність формування нарядів патрульної поліції в кількості, необхідній для своєчасного їх прибуття на місце події, з урахуванням наявної штатної чисельності. Інструктаж поліцейських проводить щодня перед заступанням на службу командир, заступник командира підрозділу, відповідальний по підрозділу патрульної поліції. Відомості про наряди патрульної поліції та поліцейських, які вносяться до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», повинні мати такі реквізити:

1) дата, час початку та час закінчення несення служби; зміна (1 - у разі несення служби в денну зміну, 2 - у разі несення служби в нічну зміну, 3 - у разі несення служби в добовому режимі). Наряди поліції несуть службу відповідно до графіків чергувань, затверджених у встановленому порядку керівниками підрозділів патрульної поліції або особами, які виконують їх обов'язки, а в разі ускладнення оперативної обстановки до несення служби долучаються додаткові наряди поліції за рішенням керівників цих підрозділів;

2) ID планшетного комп'ютера (за наявності) з програмним забезпеченням, інтегрованим до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». Основною метою використання планшетних комп'ютерів є отримання патрульними

поліцейськими завдань для реагування на повідомлення про правопорушення або події;

3) прізвища та абонентські номери поліцейських складу патруля; підрозділ патрульної поліції, до якого належить наряд поліції, та територію, де буде працювати наряд поліції; служба, з працівників якої створено наряд поліції (патрульна служба поліції особливого призначення чи управління патрульної поліції). Поліцейські, залучені до складу нарядів патрульної поліції, повинні нести службу у визначеному однострої, мати при собі службове посвідчення та спеціальний жетон;

4) лінія роботи, яку буде виконувати наряд поліції (патрулювання міста, району, автошляхів, робота на стаціонарних постах, несення служби у складі груп тактико-оперативного реагування та інші види нарядів);

5) тип (піший, авто, кінний, велосипедний, мотопатруль тощо) та повна назва патруля, його радіопозивний та номер зони несення служби [103].

Під час чергування поліцейські, які залучені до несення служби в складі нарядів патрульної поліції, повинні перебувати на ділянці, визначеній для несення служби (зона оперативного реагування наряду поліції). У виняткових випадках, за вказівками оперативного чергового чи відповідального по підрозділу, наряди поліції здійснюють реагування на правопорушення або події, які вчинені на іншій ділянці, після інформування диспетчера. Залишати зону реагування нарядам поліції без дозволу диспетчера забороняється.

Патрульний поліцейський незалежно від місця перебування після отримання доручення диспетчера або оперативного чергового щодо реагування на правопорушення або подію зобов'язаний негайно вжити всіх необхідних заходів щодо безумовного виконання такого доручення. Старший наряду поліції, який першим з'явився на місці події, зобов'язаний негайно поінформувати диспетчера (оперативного чергового) про прибуття та візуальне обстеження місця події, а в міру з'ясування обставин додатково надавати інформацію про заходи, які здійснено для охорони місця події, стан

здоров'я заявника (потерпілого) та інших людей, пошкодження об'єктів, майна всіх форм власності, заходи, ужиті для встановлення та затримання осіб, які вчинили правопорушення, кількість інших нарядів поліції, які прибули на виклик, та іншу інформацію, яка, на думку поліцейського, є важливою для припинення чи розкриття правопорушення. За результатами виконання завдання старший наряду поліції повинен оформити результати реагування на правопорушення або подію в системі «Інформаційний портал Національної поліції України», унісши до електронного рапорту корисну інформацію щодо осіб, речей, виконаних дій, а також фотозображення, що можуть сприяти в установленні осіб, які їх учинили, та (або) вирішенні інших службових завдань [103], зокрема й щодо профілактики правопорушень.

Одним з найбільш характерних випадків, в яких проявляється профілактична діяльність патрульних поліцейських, є реагування на домашнє насильство. Як зазначають Д. І. Йосифович та О. Б. Мороз, хоча основне навантаження в Національній поліції щодо протидії домашньому насильству покладене на дільничних офіцерів поліції, проте підрозділи патрульної поліції мають реагувати на ці правопорушення як після отримання повідомлення від диспетчера (оперативного чергового), так й у разі звернення про допомогу будь-якого громадянина [139, с. 63]. Важливість бути готовими патрульними поліцейськими належним чином здійснювати профілактику та припинення правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, незалежно від джерел отримання інформації, фактичних умов вчинення протиправних дій та інших факторів підтверджується і програмами підготовки патрульних поліцейських, і їх практичною діяльністю. У минулі роки було проведено серію тренінгів щодо попередження та запобігання випадкам домашнього насильства, під час яких патрульні поліцейські відпрацьовували основні алгоритми реагування на випадки домашнього насильства, починаючи від виклику на лінію 102, особливостей комунікації із кривдником, закінчуючи збором доказів та запровадження плану безпеки для жертви [140]. У більшості випадків саме патрульні поліцейські оперативно

реагують на такі випадки протиправної поведінки (першими, хто виїжджають на виклики з домашнього насильства [141, с. 99]) – здійснюють заходи щодо припинення насильства, роз'яснюють законодавство та наслідки вчинення протиправних дій, проводять профілактичні бесіди (про неприпустимість протиправної поведінки із кривдником; на тему віктимної поведінки із постраждалим від домашнього насильства [142, с. 56]); складають протоколи про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування», виносять термінові заборонні приписи стосовно кривдника. Усі ці заходи мають профілактичну складову, однак найбільшою ефективністю щодо попередження нових проявів домашнього насильства з боку кривдника характеризується винесення термінового заборонного припису.

Відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» терміновий заборонний припис стосовно кривдника це – спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства [143]. Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника (затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України 01 серпня 2018 року № 654) [144] регламентує процесуальні особливості застосування цього заходу.

Припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою патрульного поліцейського за результатами оцінки ризиків, яка проводиться за факторами небезпеки (ризиків) щодо вчинення домашнього насильства шляхом спілкування з постраждалою від такого насильства

особою або її представником, з'ясування обставин конфлікту та виявлення чинників і умов, які створюють або можуть створювати небезпеку для цієї особи. Фактори небезпеки (ризик) щодо вчинення домашнього насильства визначаються за результатами оцінки дій кривдника, які свідчать про ймовірність настання летальних наслідків у разі вчинення домашнього насильства, і представлені у формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства у вигляді питань, на які відповідає патрульний поліцейський за результатами спілкування з постраждалою особою, та загальної оцінки ситуації вчинення домашнього насильства з метою виявлення вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті такої особи [145].

Під час вирішення питання про винесення припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи. Зазначена вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення. Припис вноситься строком до 10 діб та може містити такі заходи: зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. При цьому патрульні поліцейські можуть в установленому чинним законодавством України порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити [144].

У практичній діяльності патрульної поліції винесення термінового заборонного припису є достатньо поширеним заходом попередження правопорушень з боку кривдника. Так, лише за один місяць (жовтень) 2022 року, опрацьовуючи виклики про домашнє насильство, поліцейські

Управління патрульної поліції у Львівській області склали 67 термінових заборонних приписів, якими зобов'язали кривдників негайно покинути місце спільного проживання з постраждалою особою [146]. При цьому важливим є дотримання вимог нормативно-правових актів щодо матеріально-правових та процесуальних аспектів застосування цього заходу впливу. У судовій практиці непоодинокими є випадки оскарження винесених патрульними поліцейськими термінових заборонних приписів та їх скасування. Так, у рішенні Донецького окружного адміністративного суду від 12 листопада 2021 року у справі №200/12036/21 відзначено, що до суду не надано доказів на підтвердження факту вжиття заходів щодо перевірки обставин вчинення психічного насильства, зокрема, патрульним поліцейським не надано доказів, які би підтверджували проведення бесіди із постраждалою особою, не надано доказів на підтвердження того, що позивач в зазначений час перебував в стані алкогольного сп'яніння, також не знайшло свого підтвердження спричинення позивачем постраждалій тілесних ушкоджень. Крім того, наголошено, що наявність постійних конфліктних ситуацій між колишнім подружжям, не є беззаперечним доказом, що кривдником у цих відносинах виступає чоловік. Вказані обставини мають бути встановлені органами поліції з урахуванням отриманих пояснень від обох сторін конфлікту та підтверджуватись відповідними доказами. Зважаючи на ці аргументи, суд вважав, що патрульним поліцейським при складанні термінового заборонного припису не було дотримано вимог передбачених Законом України «Про запобігання та протидії домашньому насильству», не здійснено належну перевірку відповідної інформації, припис винесено без відповідних підстав, а тому визнав терміновий заборонний припис протиправним та його скасував [147]. Схожі аргументи містяться також в інших судових рішеннях [148; 149].

Аналіз судових рішень має важливе значення й для ще одного виду діяльності патрульної поліції – адміністративно-юрисдикційної. У теоретичних дослідженнях адміністративну юрисдикцію розглядають у

широкому розумінні (як діяльність щодо вирішення будь-яких спорів, що виникають із публічних правовідносин за участю суб'єкта владних повноважень) та вузькому (діяльність щодо вирішення питань притягнення до адміністративної відповідальності). В останньому випадку її ще вважають адміністративно-деліктною юрисдикцією, яка являє собою сукупність нормативно встановлених повноважень відповідних суб'єктів, які направлені на здійснення діяльності, пов'язаної з вирішенням питання притягнення до адміністративної відповідальності за наявності факту вчинення адміністративного проступку [150, с. 7-8]. Юридичне наповнення адміністративно-юрисдикційної (деліктної) діяльності становить право посадових осіб виявляти адміністративне правопорушення, збирати у встановлений законом спосіб докази, вживати заходів забезпечення адміністративного провадження, скласти протокол про адміністративне правопорушення, виносити рішення у справі [129, с. 103].

Беруть до уваги зміст юридичного наповнення й дослідники адміністративно-юрисдикційної діяльності патрульної поліції. Р. Ю. Молчанов відзначає, що така діяльність полягає у здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення та прийнятті відповідних актів – складенні протоколів про адміністративні правопорушення, винесенні постанов, складенні процесуальних документів при застосуванні заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення [151, с. 102]. Х. П. Ярмакі, Р. М. Пилипів, М. Ю. Веселов під адміністративно-юрисдикційною діяльністю патрульної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху пропонують розуміти урегульовану нормами права діяльність, спрямовану на виявлення та оформлення уповноваженими посадовими особами патрульної поліції адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному та в неавтоматичному режимах, яке включає складання протоколів та інших матеріалів про правопорушення, застосування заходів забезпечення адміністративного провадження, розгляд і

вирішення справ про них, в тому числі застосування адміністративних стягнень на місці, перегляд або скасування постанов по справах внаслідок оскарження, або виявлення порушень закону, а також їх виконання у передбачений законом спосіб [129, с. 126].

Профілактична складова адміністративно-юрисдикційної діяльності патрульної поліції присутня під час більшості дій, які складають зміст цієї діяльності. Так, під час оформлення протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи (рапорту патрульного поліцейського, довідок, актів тощо) патрульний поліцейський повинен враховувати вимоги ст. 6 та ст. 282 КУпАП щодо виявлення причин та умов, які сприяють вчиненню адміністративних правопорушень. Зокрема, у тих справах про адміністративні правопорушення, протоколи в яких складають патрульні поліцейські, а розглядають їх суди, важливим є зазначення у матеріалах справи усіх обставин, у тому числі й тих, що дозволить суду виявити детермінанти делікту і надати пропозиції щодо їх усунення.

Що ж до справ про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до компетенції посадових осіб патрульної поліції, то нормативно-правові акти передбачають ширший арсенал засобів профілактики адміністративних деліктів. Загалом, розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією у наукових працях досліджується як здійснення уповноваженими особами патрульної поліції збирання й оцінки доказів та прийняття рішення про наявність або відсутність складу адміністративного правопорушення і можливість притягнення особи до адміністративної відповідальності [152, с. 28-29]. Крім КУпАП така діяльність патрульної поліції регламентується Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції (затверджена наказом МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376) [153], Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі (затверджена наказом МВС

України від 07 листопада 2015 року № 1395) [116], Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі (затверджена наказом МВС України від 13 січня 2020 року № 13) [154] та іншими.

Як Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, так й Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі містить норми щодо дискреційного повноваження поліцейського звільнити особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, від відповідальності при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення і обмежитись усним зауваженням. Використання цього повноваження залежно від кожного конкретного випадку може мати як індивідуально-профілактичний вплив, так і вплив на необмежене коло осіб. Схожу дію має й передача матеріалів справи про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації або трудового колективу. У п. 14 Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції передбачено, що особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, крім посадової особи, звільняється від адміністративної відповідальності, а матеріали передаються на розгляд громадської організації або трудового колективу, якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до нього доцільно застосувати захід громадського впливу. Про заходи громадського впливу, застосовані до осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесений до компетенції органів поліції, власник підприємства, установи, організації, або уповноважений ним орган, або громадська організація повинні не пізніш як у десятиденний строк з дня одержання матеріалів повідомити орган, який надіслав матеріали [153].

Однак, найбільший профілактичний вплив має застосування патрульними поліцейськими норм ст. 282 КУпАП, які деталізовано у п. 14 розділу III Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі. Зокрема, поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляє орган (посадову особу), який вніс пропозицію [116].

Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, регламентує адміністративно-юрисдикційну діяльність уповноважених поліцейських щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, передбачені частинами першою - четвертою статті 122 (перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів, проїзду на заборонний сигнал світлофора, порушення правил зупинки, стоянки, порушення установлені для транспортних засобів заборони рухатися смугою для маршрутних транспортних засобів, тротуарами чи пішохідними доріжками, виїзду на смугу зустрічного руху), та частиною першою статті 123 (порушення правил руху через залізничний переїзд, крім в'їзду на залізничний переїзд у випадках, коли рух через переїзд заборонений) КУпАП. Хоча й розгляд таких справ здійснюється шляхом опрацювання інформаційних файлів та метаданих до них за результатами автоматичної фіксації подій з ознаками адміністративного правопорушення, отриманих в електронному вигляді із системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі, і відповідно відрізняється у багатьох аспектах від розгляду у звичному режимі, але це не означає, що під час адміністративно-

юрисдикційної діяльності неможливо (чи недоцільно) виявляти причини та умови відповідних адміністративних деліктів. Тому варто зазначити в Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, механізму внесення поліцейським до організацій, відповідальних за організацію дорожнього руху, пропозицій про вжиття заходів щодо усунення причин та умов учинення адміністративних деліктів. Для цього необхідно доповнити розділ II Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, п. 12 такого змісту: «Уповноважений поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляється орган (посадова особа), який вніс пропозицію».

Не менш важливим для профілактики деліктів є належне виконання постанови про адміністративне стягнення. Адже, від того, як послідовно реалізовано постанову про адміністративне стягнення, наскільки справу доведено до завершення, залежить рівень ефективності боротьби з адміністративними правопорушеннями, їх попередження, результативність виховання громадян у дусі точного й неухильного дотримання законів. Лише за умов реального виконання накладеного адміністративного стягнення спрацьовує механізм його впливу на свідомість правопорушника, практично забезпечується дотримання одного з головних правових принципів – невідворотності покарання [152, с. 92].

Компетенція як елемент адміністративно-правового статусу патрульної поліції передбачає, що коло питань, які повинні вирішувати її представники забезпечуються сукупністю нормативно-закріплених повноважень. Для

поліцейських у розділі V Закону України «Про Національну поліцію» визначені основні правила застосування поліцейських заходів. Очевидно, що для профілактичної діяльності патрульні поліцейські використовують, передусім, превентивні поліцейські заходи.

У стаття 31 Закону України «Про Національну поліцію» визначено такі превентивні заходи: 1) перевірка документів особи; 2) опитування особи; 3) поверхнева перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування.

Використання усіх цих заходів поліцейськими тієї чи іншою мірою можуть мати на меті здійснення впливу на конкретну особу чи коло осіб для профілактики правопорушень. Їх більшість патрульні поліцейські активно використовують у повсякденній службовій діяльності (крім перевірки дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ та перевірки дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб). Наприклад, з метою профілактики правопорушень патрульний поліцейський:

– має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та (або) документів, що підтверджують відповідне право особи, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах, у випадках якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення; якщо особа перебуває на території чи об'єкті із

спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю (ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію»);

– може опитати особу, якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень (ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»), у тому числі й щодо профілактики адміністративних чи кримінальних правопорушень;

– може здійснити поверхневу перевірку якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та (або) знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку (ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»);

– може зупиняти транспортні засоби у разі, якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу (для попередження порушень правил дорожнього руху чи вчинення дорожньо-транспортної пригоди); якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху (ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію»);

– уповноважений вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце на певний строк або заборонити чи обмежити особам доступ до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення (ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію») та інші.

Усі ці заходи можуть бути застосовані виключно на підставах, визначених у Законі України «Про Національну поліцію». Наявність цих підстав у конкретній ситуації визначає патрульний поліцейський, при цьому в окремих випадках законодавчі норми є максимально конкретизовані та чітко визначають підстави застосування відповідного превентивного заходу, а в інших – дають можливість поліцейському у межах компетенції діяти на

власний розсуд. Так, для реалізації права вимагати в особи пред'явлення документів, що посвідчують особу, достатньо щоб патрульний поліцейський вважав, що така особа має намір вчинити правопорушення. Очевидно, що в даному випадку перевірка документів може проводитися з метою профілактики адміністративних чи кримінальних правопорушень, роз'яснення особі деліктного законодавства, профілактичного впливу на особу.

Що ж до зупинення транспортних засобів, то у статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» визначено виключний перелік з 11 підстав такого зупинення. Проведення профілактичної бесіди чи іншого заходу профілактики правопорушень не може бути достатньою підставою для зупинення транспортного засобу. У журналістських публікаціях приводили приклади судових рішень щодо законності зупинення автомобілів. Так, в суді розглядалася справа, у якій позивач оспориював причину зупинення патрульними поліцейськими та штраф за ч 1. Ст. 126 КУпАП (керування транспортним засобом особою, яка не має при собі або не пред'явила для перевірки посвідчення водія, реєстраційний документ на транспортний засіб і страховий поліс). З'ясувалося, що патрульний поліцейський зупинив автомобіль і попросив водія пред'явити права й техпаспорт. Водій поцікавився причиною зупинки, а поліцейський відповів, що це «профілактичні заходи». У ході розгляду справи суд проаналізував перелік підстав для зупинки транспортного засобу в ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію» та визнав дії поліцейського неправомірними, позов був задоволений і штраф скасували [155].

Серед цих заходів, беручи до уваги підстави застосування, через спрямованість на недопущення вчинення протиправних дій слід виокремити поліцейське піклування – поліцейський превентивний захід, що не має аналогів у вітчизняному правоохоронному законодавстві [156, с. 207]. У наукових дослідженнях відзначають, поліцейське піклування є превентивним

заходом, який спрямований на попередження порушення, недопущення заподіяння шкоди комусь або чомусь [157, с. 80].

Відповідно до ч. 1 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» та п. 1 розділу II Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування (затверджена наказом МВС України від 12 жовтня 2020 року № 724) [158] поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, для передання такої особи батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;

2) особи, яка підозрюється у втечі із закладу з надання психіатричної допомоги чи спеціалізованого закладу охорони здоров'я, де вона утримувалася на підставі судового рішення, для передання такої особи відповідному закладу;

3) особи, яка має ознаки тяжкого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі, для передання такої особи відповідному закладу охорони здоров'я;

4) особи, яка перебуває в публічному місці і внаслідок алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі, для передання такої особи у спеціалізований заклад охорони здоров'я чи до місця проживання.

Суб'єктами застосування поліцейського піклування в першу чергу виступають співробітники патрульної поліції, які здійснюють патрулювання на певній території населеного пункту чи поза його межами [156, с. 206]. Патрульні поліцейські негайно повідомляють особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснюють право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. За потреби особа має право скористатися послугами перекладача. Поліцейський зобов'язаний надати особі можливість негайно повідомити про своє місце

перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи, а також негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

За загальним правилом застосування поліцейського превентивного заходу повинно мати певне процесуальне оформлення. Про застосування поліцейського піклування складається протокол, а також таке застосування (за наявності технічної можливості) фіксується спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобами фото- і кінозйомки, про що зазначається у протоколі. Про кожне застосування поліцейського піклування поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції, на території обслуговування якого застосовується поліцейське піклування[158].

Під час застосування поліцейського піклування патрульні поліцейські можуть використовувати й інші превентивні заходи для попередження порушень публічного порядку та безпеки, вчинення правопорушень. Зокрема, у разі якщо є достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб, поліцейський проводить поверхневу перевірку і огляд. Поліцейський уповноважений вилучити в особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу [158].

2.3. Організація профілактичної роботи патрульної поліції

Адміністративно-правовий статус патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень передбачає сукупність норм, які не лише закріплюють мету, завдання, функції та компетенцію, але й визначають як саме організувати (планувати та реалізовувати) профілактичні заходи. На

думку О. М. Джужі, як будь-який вид практично-перетворювальної діяльності, профілактика потребує належної організації, під якою він розуміє впорядкування (регулювання) профілактичної діяльності, що сприяє досягненню її найбільшої ефективності згідно з поставленими цілями [15, с. 36].

Упорядкування діяльності та цілепокладання вважаються одними з основних категорій науки теорії управління. У більшості досліджень саме через поняття «упорядкування», «організація» визначають зміст управління. Так, О. Г. Циганов відзначає, що управління – це свідомо цілеспрямована діяльність людини, за допомогою якої вона упорядковує та підпорядковує своїм інтересам елементи зовнішнього середовища [159, с. 153], при цьому управління, забезпечуючи базову (предметну) діяльність різних організаційних ланцюгів, створює (підтримує та розвиває) всі необхідні умови для упорядкування цієї діяльності, сприяє підвищенню її ефективності [159, с. 158]. В. А. Ліпкан наголошує, що організація виконання управлінського рішення є центральним робочим елементом управлінського циклу, а організаційні моменти буквально пронизують усю діяльність щодо управління [159]. Тому організацію профілактики правопорушень патрульною поліцією також доцільно розглядати, зважаючи на досягнення теорії управління.

У працях представників теорії управління доводиться однотипність управлінських процедур з погляду технології управління незалежно від соціальної системи, в якій організуються відносини щодо упорядкування певних явищ чи процесів. Це дозволяє виокремити для дослідження технологію управління як сукупність правил (прийомів, способів та умов), на основі яких здійснюється управлінський вплив. Такий підхід, властиво, не виключає специфіки праці з управління в якій-небудь певній галузі людської діяльності, однак відрізнятися будуть не самі операції з управління, їх «набір» та послідовність, а їхній внутрішній зміст, що визначається конкретними цілями, заради яких створена і функціонує та чи інша соціальна

система. В будь-якому разі суб'єкт управління, щоб досягти бажаних цілей, повинен здійснити низку послідовно змінюваних одна одну управлінських операцій [104, с. 235].

Як відзначає, В. М. Плішкін, у соціальній сфері процеси управління перебігають безперервно, у вигляді змінюючих один одного управлінських циклів, кожен із яких включає певні робочі операції. Управлінський цикл є своєрідним системним утворенням, що складається із певних і в кожному циклі повторюваних частин – елементів. Оскільки кожний управлінський цикл має ті чи інші часові межі, його елементи розглядаються як етапи, стадії, процедури, операції процесу управління. Один елемент переливається в інший, попередній служить основою для реалізації та здійснення наступного. Ця особливість технології робить в певному розумінні однаково застосовувані для управління різні за змістом процеси. Так, наприклад, незалежно від того, в якій сфері вирішується проблема – в матеріальному виробництві, сфері культури, – вона обов'язково має пройти певні технологічні фази, де будуть використані операції і процедури, притаманні будь-якому виду реалізації [104, с. 237].

До цих обов'язкових, які постійно повторюються, видів управлінської діяльності І. С. Кравченко відносять: визначення проблеми, постановка цілей; розробка варіантів рішення; прийняття (затвердження) рішення; підбір виконавців; оцінка процесу виконання рішення, його корегування; облік і оцінка результатів виконання рішення [160, с. 33]. В. М. Плішкін визначив дещо інший перелік (визначення мети, аналіз проблемних ситуацій, обробка та аналіз інформації, обговорення можливих варіантів та зіставлення їх за вибраними критеріями, вибір рішення та підготовка до виконання вибраного рішення та інші), при цьому запропонував зазначені операції та процедури, що складають управлінський цикл, поділити на два етапи: 1-й етап – підготовка та прийняття управлінського рішення, 2-й етап – організація виконання (реалізація) управлінського рішення. Перший етап об'єднує операції, що пов'язані з пізнанням, дослідженням проблеми і

формулюванням здобутих результатів у вигляді рішення; другий етап складається з операцій, які спрямовані на організацію діяльності виконавців щодо здійснення прийнятого управлінського рішення [104, с. 242].

Дослідники профілактики правопорушень також використовують складові технології управління, при цьому й наголошують на особливостях цієї сфери управління. Як відзначає О. М. Джужа, механізм організації профілактики включає як загальні закономірності і стійкі ознаки побудови та упорядкування будь-якої соціальної системи, так і особливі, специфічні її ознаки, що випливають головно зі своєрідності об'єкта впливу, його природи і тенденцій зміни. А в організаційний процес профілактики злочинності пропонується включити: формулювання цілей і завдань; інформаційне забезпечення; кримінологічне прогнозування і планування; безпосереднє організаційне забезпечення реалізації запланованих заходів; здійснення взаємодії і координації суб'єктів профілактики; внесення коректив і змін у діяльність на основі оцінки її ефективності й нових потреб практики; правове забезпечення; ресурсне забезпечення [15, с. 36].

На нашу думку, під час дослідження організації профілактичної діяльності патрульної поліції доцільно увагу зосередити не на окремих операціях управлінського процесу, і не на забезпеченні (інформаційному, правовому, ресурсному тощо) профілактики правопорушень. Важливим є цілісний аналіз управлінського процесу профілактики правопорушень, в якому буде збережена послідовність етапів та їх наповнення управлінськими операціями. Тому подальший аналіз організації профілактичної роботи патрульної поліції буде здійснено з урахуванням найбільш укрупненого поділу управлінських операцій – підготовка та прийняття управлінського рішення (перший етап), організація виконання (реалізація) управлінського рішення (другий етап).

Етап підготовки та прийняття управлінського рішення уповноваженими особами патрульної поліції щодо профілактики правопорушень включає сукупність управлінських операцій: визначення та

аналіз проблемних ситуацій у сфері профілактики правопорушень; визначення мети у конкретній ситуації профілактичної діяльності; розробка варіантів рішення та їх співставлення з вибраними критеріями досягнення профілактичної мети; підбір виконавців рішення; створення передумов інформаційного, правового, матеріально-технічного та іншого забезпечення; оформлення вибраного варіанта у вигляді проекту рішення; прийняття (затвердження) рішення тощо. У наукових дослідженнях усю сукупність цих управлінських операцій (передують виробленню та прийняттю управлінського рішення) включають у зміст планування, яке за широкого тлумачення розглядається як управлінська діяльність, яка інтегрує в собі функції цілепокладання, прогнозування, аналізу, прийняття рішень, які ще називають підфункціями планування [161, с. 97]. У дослідженнях профілактичної діяльності підрозділів Національної поліції також наголошують на функції стратегічного та поточного планування профілактики правопорушень [162, с. 158].

Сутність планування у будь-якій соціальній системі пропонують визначати із врахуванням таких критеріїв: внесок планування в досягнення поставлених цілей і завдань, провідна роль планування, ефективність планів [163, с. 245]. Такі критерії можливо використати й для характеристики планування профілактичної діяльності підрозділів патрульної поліції. Так, мета будь-якого плану полягає в тому, щоби полегшити досягнення цілей та завдань системи. Провідна роль планування полягає у тому, що планування безпосередньо передує виконанню організаційно-регулюючих функцій управління. Ефективність плану вимірюється розміром його внеску у здійснення цілей і завдань, за винятком витрат та інших небажаних наслідків, що неминуче виникають при його формулюванні і виконанні. План може сприяти досягненню цілей, але при високих або невиправдано високих витратах. Дана концепція ефективності враховує звичайне співвідношення між витратами та результатом, але перевищує звичайне розуміння витрат і результату, коли ті виражаються у гривнях, людино-годинах або одиницях

продукції, тут враховуються і такі цінності, як індивідуальна та групова задоволеність [163, с. 246].

Загальні механізми та вимоги до планування діяльності підрозділів патрульної поліції (у тому числі й планування профілактичної діяльності) визначені в Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України (затверджена наказом Національної поліції України від 24 грудня 2015 року № 202) [164], а особливості планування саме заходів профілактики правопорушень у Порядку організації проведення профілактичних заходів (затверджений наказом Національної поліції України 27 грудня 2016 року № 1377) [43].

Відповідно до п. 3 розділу I Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України планування це – процес складання планів, що становить собою сукупність послідовних дій: збирання, систематизація та аналіз вихідної інформації (у тому числі пропозицій виконавців плану), підготовка проекту плану, його узгодження з відповідальними виконавцями і співвиконавцями, затвердження плану, доведення плану до виконавців і співвиконавців. Науковці розглядають планування в поліції як функцію управління, яка включає в себе визначення цілей, завдань органу поліції на наступний період діяльності, засобів і методів їх досягнення і виконання [165, с. 164], або ж як процес прийняття (ухвалення, затвердження) акту планування, який являє собою управлінське рішення, виражене в особливій формі із формальними зовнішніми ознаками та конкретним кінцевим результатом [126, с. 109] і вважається ключовою ланкою та організаційним початком всього процесу реалізації завдань підрозділів (органів) поліції [166, с. 123]. Очевидно, що й планування діяльності щодо профілактики правопорушень у патрульній поліції передбачає певну сукупність послідовних дій з метою прийняття управлінського рішення – акту планування (плану), на підставі якого будуть виконуватися завдання у цій сфері.

Розроблення плану профілактичних заходів патрульної поліції слід реалізовувати, зважаючи на етапи планування в органах (підрозділах) Національної поліції [164]. Зокрема, доцільно здійснити:

1) збирання, систематизацію, аналіз інформації, необхідної для підготовки плану профілактичних заходів. На цьому етапі залежно від виду плану, його спрямованості, мети, обсягу здійснюється збирання та аналіз джерел інформації, необхідних для його розроблення, у тому числі інформації щодо результатів виконання запланованих профілактичних заходів за попередні періоди.

Під час розроблення проекту плану використовуються такі джерела інформації: закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, інші акти законодавства України, комплексні, цільові, державні, регіональні, міжвідомчі програми, перспективні плани, інші нормативні документи; оцінка умов та результатів діяльності, а також можливі зміни функціонування, у тому числі статистичні дані, що стосуються сфери діяльності патрульної поліції; оцінка оперативної обстановки з визначенням завдань на майбутній період; прогноз умов та результатів функціонування; документи перевірок діяльності органів і підрозділів поліції; аналіз окремих питань стану правопорядку та діяльності патрульної поліції, аналіз соціально-економічної ситуації в країні або в окремому регіоні; думка громадськості щодо діяльності патрульної поліції, криміногенної ситуації в країні або окремому регіоні, чинників, що впливають на її стан, а також повідомлення в засобах масової інформації із зазначених питань; наукові рекомендації та узагальнений практичний досвід, що необхідні для правильної оцінки змін у стані деліктності, вибору ефективних форм і методів організації роботи підрозділу патрульної поліції тощо.

За потреби здійснюється збирання, накопичення та аналіз додаткової інформації, урахування якої може вплинути на організацію діяльності підрозділів патрульної поліції. На підставі аналізу наявної інформації визначається необхідність планування тих чи інших завдань, їх обсяг,

виконавці, матеріально-технічне забезпечення, за необхідності розробляється концепція плану та відповідні завдання щодо підготовки плану;

2) підготовку наказу (доручення) про розроблення плану.

За результатами аналізу інформації щодо підготовки плану готується наказ (доручення) про його розроблення. У наказі (дорученні) зазначаються: назва плану, мета розроблення плану, розробник, основні напрямки роботи та завдання, які потрібно виконати протягом періоду, що планується, форма подання матеріалів, терміни, необхідність погодження. За необхідності цим наказом може створюватися робоча група для розроблення проекту плану.

Наказ (доручення) підписується керівником підрозділу патрульної поліції або особою, яка буде затверджувати план, та доводиться до відома виконавців і розробників його проекту;

3) підготовку пропозицій до проекту плану. Пропозиції до проекту плану готуються підрозділами, задіяними до його виконання, окремо визначеними працівниками патрульної поліції, за необхідності членами робочої групи з підготовки плану. За згодою до підготовки пропозицій до проекту плану можуть залучатися працівники науково-дослідних установ, представники громадськості, органів державної влади та місцевого самоврядування.

Пропозиції мають бути аргументованими, реальними, чітко сформульованими, забезпеченими фінансовими, матеріально-технічними і кадровими ресурсами, повинні ґрунтуватися на вимогах законодавства України та відображати завдання і повноваження патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень, урахувати криміногенну ситуацію та прогноз її розвитку. Терміни виконання заходів повинні бути максимально конкретизовані та реальні для виконання.

Пропозиції, які ґрунтуються на положеннях нормативно-правових актів, організаційно-розпорядчих документів, не повинні їх дублювати, а розкривати їх зміст, містити комплекс заходів, спрямованих на їх реалізацію. Пропозиції, які передбачають залучення до виконання декількох підрозділів,

підлягають узгодженню із співвиконавцями. Пропозиції, які потребують фінансового і матеріально-технічного забезпечення, підлягають обов'язковому погодженню з відповідними підрозділами фінансового та матеріального забезпечення.

Пропозиції щодо підготовки проектів нормативно-правових актів України, що регламентують діяльність Національної поліції України, підлягають обов'язковому погодженню з відповідною юридичною службою;

4) узагальнення пропозицій та підготовку проекту плану. Пропозиції до плану ретельно вивчаються розробником плану щодо їх відповідності загальним завданням, меті плану, реальності виконання, відповідності вимогам нормативно-правових актів. Належно підготовлені пропозиції систематизуються суб'єктом планування та враховуються в проекті плану;

5) погодження проекту плану. На цьому етапі розроблений проект плану погоджується з керівниками органів і підрозділів (виконавців) та доопрацьовується з урахуванням зауважень і пропозицій, отриманих у процесі погодження. У разі неусунення розбіжностей у ході погоджувальних процедур суб'єкт планування готує таблицю розбіжностей із зазначенням відповідних мотивованих заперечень. Таблиця розбіжностей підписується керівником підрозділу-розробника проекту плану і доповідається для погодження керівникові, до повноважень якого належить затвердження плану;

б) остаточне доопрацювання плану. Проект плану доопрацьовується керівником (заступником керівника) суб'єкту планування. Перед поданням плану на затвердження здійснюється перевірка законності запланованих заходів, оцінка відповідності змісту та кількості запланованих заходів поставленим завданням, рівномірності розподілу між структурними підрозділами навантаження щодо виконання заходів плану, відповідності запланованих заходів вимогам, що до них висуваються, уточнюється порядок та строки перевірки виконання кожної позиції плану;

7) затвердження проектів планів [164].

Зміст плану профілактики правопорушень залежить від виду плану, однак, як вірно відзначає О. І. Остапенко він повинен містити в собі систему заходів, які реалізуються в певному порядку з відповідним інтелектуальним та матеріальним забезпеченням, конкретними виконавцями у чітко визначені строки [16, с. 150]. В Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України передбачено, що в системі поліції розробляються загальні (визначають обсяг роботи суб'єкта планування на певний проміжок часу відповідно до основних напрямів його діяльності), спеціальні (плани заходів щодо виконання окремих службових завдань; організації виконання законодавчих та нормативно-правових актів; комплексні плани організації протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку) та індивідуальні (плани роботи працівників поліції) плани [164]. У кожному із цих планів можуть міститися заходи профілактики правопорушень. Одним із видів загальних планів, роль якого вважається ключовою для практичної діяльності патрульної поліції, є план основних заходів на рік, який розробляється відповідно до пріоритетних напрямів роботи поліції.

Відповідно до п. 3 розділу IV Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України план основних заходів складається з таких розділів: преамбула; організаційні заходи; практичні заходи; взаємодія з громадськістю; взаємодія з органами місцевого самоврядування; робота з кадрового забезпечення; фінансове, матеріально-технічне та ресурсне забезпечення [164]. Заходи профілактики правопорушень можуть міститися у розділах:

– «Організаційні заходи» (організація взаємодії з іншими підрозділами поліції та правоохоронними органами у сфері профілактики правопорушень; в межах нормотворчої та методичної роботи підготовка проєктів нормативно-правових актів та методичних рекомендацій з метою усунення причин та умов правопорушень, удосконалення профілактичної діяльності патрульної поліції; удосконалення інформаційно-аналітичної

роботи, форм і методів оперативно-службової діяльності у сфері профілактики правопорушень; підвищення кваліфікації патрульних поліцейських щодо форм і методів профілактики правопорушень);

– «Практичні заходи» (проведення профілактичних операцій і відпрацювань та інших заходів профілактики в межах пріоритетних напрямів роботи);

– «Взаємодія з громадськістю, органами місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування» (підготовка і виконання спільних з громадськими організаціями проектів, програм та заходів, спрямованих на задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання патрульною поліцією покладених на неї завдань; поширення правових знань в освітніх закладах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності; висвітлення діяльності патрульної поліції в засобах масової інформації; проведення відкритих зустрічей з представниками органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування з питань діяльності патрульної поліції, визначення проблемних питань та шляхів їх розв'язання; інформування громадськості про стан правопорядку, заходи, яких уживається патрульною поліцією з метою профілактики правопорушень) [164].

Така ситуація (розосередження заходів профілактики правопорушень у різних розділах) не сприяє системності та комплексності профілактичної роботи поліції загалом та підрозділів патрульної поліції зокрема. Відповідно до результатів опитування патрульних поліцейських 57% опитаних відзначили доцільність передбачити заходи профілактики правопорушень в одному розділі плану основних заходів (додаток А). Тому пропонуємо у планах основних заходів підрозділу (органу) поліції передбачити розділ «Профілактика правопорушень» із відповідним внесенням змін до Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України.

У запропонованому розділі «Профілактика правопорушень» слід звернути увагу на дотримання вимог щодо змістового наповнення граф плану. Важливим є зміст усіх граф плану, але на особливу увагу

заслужують ті, що визначають основну суть заходу та оцінку його виконання. Так, короткий зміст профілактичного заходу зазначається у графі «Назва заходу». При цьому заплановані заходи мають бути чітко сформульованими, максимально конкретизованими (не доцільно вживати абстрактні за змістом слова, наприклад, «посилити (продовжити) роботу», «удосконалювати», «проводити», «тримати на контролі» тощо) і реальними для виконання, а також забезпеченими фінансовими, матеріально-технічними і кадровими ресурсами, мати визначені строки виконання і відповідальних виконавців, а за своїм змістом відповідати оперативній обстановці, прогнозу її розвитку, вимогам законодавчих, інших нормативно-правових актів, що стосуються завдань і повноважень патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень. У графі «Показники (індикатори) досягнення (виконання)» («Очікуваний результат») залежно від змісту заходу, підрозділу патрульної поліції, який його здійснює, зазначається прогнозований результат, а саме: виконання конкретного нормативного чи методичного документа, розроблення рекомендацій, прийняття рішення, підготовка доповідної записки, виявлення причин та умов правопорушень, зниження (підвищення) показників тощо [164].

Серед спеціальних планів профілактичної діяльності патрульної поліції нормативно-правове закріплення отримали плани проведення профілактичних заходів. Відповідно до пп. 2 п. 5 розділу II Порядку організації проведення профілактичних заходів у плані проведення профілактичних заходів зазначаються:

- дати початку та строки проведення підготовчого і практичного етапів (кількість діб), періодичність надання звітів та підбиття підсумків;
- конкретизовані завдання виконавцям на кожному окремому етапі проведення профілактичних заходів зі строками їх виконання;
- порядок обміну інформацією між ініціатором проведення заходів та головними управліннями Національної поліції;

– способи координації дій органів і підрозділів поліції, що взаємодіють із заінтересованими центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами [43].

Позитивним у такій структурі плану проведення профілактичних заходів є зазначення необхідності інформаційної взаємодії та способів координації підрозділів поліції (патрульних поліцейських) з іншими учасниками відповідних заходів, а одним з недоліків вважаємо відсутність індикаторів виконання цих заходів. Саме очікувані результати дозволяють зробити висновок щодо доцільності та ефективності проведення профілактичного заходу. Тому пропонуємо доповнити структуру плану відповідним критерієм, виклавши абз. 2 пп. 2 п. 5 розділу II Порядку організації проведення профілактичних заходів у такій редакції: «конкретизовані завдання виконавцям на кожному окремому етапі проведення профілактичних заходів зі строками та **індикаторами** їх виконання;».

Викликає сумнів й доцільність дублювати інформацію, яка зазначається у плані проведення профілактичних заходів, в наказі про проведення загальнодержавних та регіональних профілактичних заходів, як це передбачено у пп. 1 п. 5 розділу II Порядку організації проведення профілактичних заходів. Слід відповідним наказом затвердити план проведення профілактичних заходів, а в самому тексті наказу зазначити лише необхідні організаційні умови виконання плану (територія, на якій проводяться захід; сили і засоби які, за необхідності, потрібно відрядити з метою надання практичної допомоги, контролю за організацією і проведенням заходу тощо).

Крім того, у Порядку організації проведення профілактичних заходів приділяється увага процесуальним та фактичним підставам для проведення заходів, узгодженню строків проведення, обов'язковості надсилання копій підписаного наказу відповідним суб'єктам та іншим особливостям, однак не

визначено (і відповідно не розкрито зміст) етапів планування як послідовних управлінських операцій.

Таким чином, у діяльності патрульної поліції заходи профілактики правопорушень можуть бути передбачені у плані основних заходів підрозділу патрульної поліції або ж у плані проведенні профілактичних заходів. На нашу думку, обидва види планів повинні відповідати вимогам щодо наповнення та послідовності етапів планування, а також бути максимально уніфіковані за структурою.

Етап реалізації запланованих заходів профілактики правопорушень (управлінського рішення) патрульною поліцією передбачає здійснення сукупності дій, які мають зовнішній вираз та спрямовані на досягнення результату, передбаченого планом. У Плані основних заходів Національної поліції України на 2021 рік [167] передбачено і пріоритети (забезпечення публічної безпеки і правопорядку шляхом реалізації превентивних програм протидії злочинності, безпека на дорогах), і завдання, і заходи, виконавцем яких є підрозділи патрульної поліції, та які характеризуються профілактичною спрямованістю. Аналіз окремих змістовних елементів цього плану та звіту про його виконання [168] дозволяє розкрити суть етапу реалізації управлінського рішення, форми профілактики правопорушень та загалом простежити послідовність в організації профілактичної діяльності патрульної поліції.

На виконання завдання щодо профілактики дитячої злочинності у Плані основних заходів Національної поліції України на 2021 рік було передбачено провести заходи (одним із співвиконавцем яких зазначено Департамент патрульної поліції), спрямовані на покращення взаємодії поліції, школи та громад щодо створення безпечного освітнього середовища, реалізацію спільних проєктів, превентивних заходів з питань відповідального батьківства та забезпечення права дітей на здобуття освіти, а також протидії булінгу. Показником (індикатором) досягнення було зазначено укладення меморандумів про співпрацю поліції, органів місцевого самоврядування та

управлінь освіти і науки з метою вдосконалення комунікації поліції, школи та громади в сільській місцевості, що відносяться до об'єднаних територіальних громад, з питань створення безпечного освітнього середовища, надання якісних превентивних послуг у шкільній громаді щодо протидії булінгу (цькуванню), забезпечення права дітей на здобуття освіти. Ще одним показником визначено продовження реалізації проєкту «Діти. Поліція. Безпека» [167].

У Звіті про виконання Плану основних заходів Національної поліції України на 2021 рік відзначено, що продовжено реалізацію цього проєкту. Також відзначено й інші проєкти, спрямовані на створення безпечного середовища для дітей, зокрема «Спорт заради розвитку», «Почуємо кожного», «Мій вибір – Життя без наркотиків», «Безпечна школа», «Стоп, шкільний булінг», «Маю право бути собою», «Будуємо майбутнє разом», «Відповідальність починається з мене!». Наслідком реалізації цих проєктів стало, те що у 2021 році відслідковувалися позитивні тенденції у профілактиці дитячої злочинності. Зокрема зменшилася на 17% кількість дітей, які вчинили кримінальні правопорушення, при цьому кількість таких протиправних діянь скоротилася на 5% [168]. Що ж до іншого індикатора виконання – укладення меморандумів про співпрацю, то у звіті інформація не наводилася, хоча робота у цьому напрямку було проведено. Так, 26 березня 2021 року за участю керівництва Міністерства освіти та науки України, Міністерства внутрішніх справ України і керівника патрульної поліції Національної поліції України відбулася робоча зустріч щодо взаємодії відповідних суб'єктів задля створення в закладах освіти безпечного середовища, попередження дитячої злочинності та правопорушень, травматизму, зокрема на дорогах, попередження всіх видів насильства. За результатами зустрічі схвалено рішення про підписання тристороннього меморандуму та підготовку спільних нормативно-правових документів, які дозволять розпочати практичну роботу зі створення в закладах освіти безпечного середовища [169]. Іншим прикладом є укладення Меморандуму

про співпрацю між Комунальною установою Тернопільської обласної ради Центр аналітично-методичного та матеріально-технічного забезпечення розвитку освітніх закладів області, Головним управлінням Національної поліції в Тернопільській області та Державною службою якості освіти у Тернопільській області, відповідно до якого сторони зобов'язалися активно взаємодіяти з метою забезпечення безпеки дітей та впровадження інноваційних методів превентивної роботи в учнівському середовищі. Серед форм роботи з метою профілактики правопорушень у меморандумі визначено створення спільних планів роботи, проведення спільних інформаційно-просвітницьких заходів, зокрема за участю представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадськості, спрямованих на формування в учасників освітнього процесу культури недискримінаційної, ненасильницької, безконфліктної комунікації, здорового і безпечного способу життя, навичок збереження власного життя та здоров'я, а також запобігання небезпечній поведінці; розроблення та розповсюдження серед учасників освітнього процесу інформаційних матеріалів щодо здорового та безпечного способу життя, розміщення їх електронних версій на веб-сайтах закладів освіти (засновників закладів освіти); обмін позитивним досвідом та запровадження нових форм і методів щодо забезпечення безпеки людей, які проживають на її території, та створення захищеного комфортного життєвого простору [170].

Серед заходів виконання завдання «Профілактика вуличної злочинності, запобігання скоєнню кримінальних правопорушень у публічних місцях» патрульній поліції та іншим поліцейським підрозділам було визначено на підставі аналізу оперативної обстановки провести профілактичні заходи з відпрацювання населених пунктів і районів з найбільш складною криміногенною обстановкою з метою попередження та припинення правопорушень, виявлення осіб, які розшукуються за скоєння кримінальних правопорушень, іншого криміногенного елементу. Внаслідок цього очікувалося зменшення кількості вчинених кримінальних

правопорушень в публічних місцях, підвищення почуття захищеності від протиправних посягань у громадян [167]. Щодо цього заходу було прозвітовано, що протягом року здійснювалися відпрацювання населених пунктів і районів з найбільш складною криміногенною обстановкою з метою попередження та припинення правопорушень. Як наслідок, кількість кримінальних правопорушень, вчинених у 2021 році у громадських місцях, у порівнянні з 2020 роком, скоротилася на 24% [168].

Для подальшої розбудови системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі було заплановано поширити діяльність мобільних груп з реагування на факт вчинення домашнього насильства на території усіх регіонів держави. Очікувалося збільшення загальної кількості груп реагування на факти домашнього насильства. У Звіті про виконання Плану основних заходів Національної поліції України на 2021 рік резюмовано, що ураховуючи збільшення кількості фактів учинення домашнього насильства, значну суспільну увагу до таких випадків в Національній поліції створено 45 секторів протидії домашньому насильству, у яких функціонують 87 мобільних груп з протидії домашньому насильству, крім того працює ще 54 позаштатних таких групи. Їх основною метою є ефективне реагування виключно на факти вчинення домашнього насильства для його припинення та надання допомоги постраждалим особам, здійснення превентивних заходів відносно кривдників. За звітний рік цими мобільними групами здійснено 97,2 тис. виїздів на повідомлення про факти вчинення домашнього насильства. Під час реагування на вказані виклики виявлено 41,5 тис. осіб, які постраждали від домашнього насильства, із них 32,3 тис. жінок та 3,6 тис. дітей. Поліцейськими винесено 19,7 тис. термінових заборонних приписів стосовно кривдників. Загалом за звітний період до поліції надійшло майже 326 тис. заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством. За результатами їх розгляду поліцейськими складено 147 тис. адміністративних протоколів за ст. 173-2 (Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі,

невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування) КУпАП [168]. Ці дані свідчать про значний обсяг роботи поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, однак не дають відповіді чи досягнуто у повній мірі бажаних результатів, передбачених у плані основних заходів (поширити діяльність мобільних груп на території усіх регіонів держави та збільшити загальної кількості груп реагування у звітному періоді).

План основних заходів Національної поліції України на 2021 рік передбачає підрозділам Департаменту патрульної поліції у контексті виконання загальнодержавних та регіональних програм, спрямованих на істотне підвищення рівня безпеки дорожнього руху: провести організаційно-профілактичні заходи, спрямовані на зниження рівня аварійності та тяжкості її наслідків; здійснювати контроль швидкості рухомих транспортних засобів за допомогою лазерних вимірювачів швидкості TruCAM; проведення перевірок технічного стану транспортних засобів та стану вулично-дорожньої мережі, технічних засобів організації дорожнього руху та фіксації дорожніх умов у місцях скоєння дорожньо-транспортних пригод за допомогою обладнання спеціалізованих автомобілів патрульної поліції (дорожніх лабораторій та діагностичних станцій). Очікуваними результатами від реалізації цих заходів визнано зниження рівня аварійності на автошляхах, у тому числі аварій з постраждалими шляхом встановлення додатково 150 камер автоматичної фіксації правопорушень на дорогах державного значення та використання 30 спеціалізованих автомобілів із відповідними приладами для здійснення поліцейськими контролю за відповідністю технічного стану транспортних засобів, які експлуатуються на вулично-дорожній мережі [168].

Звітом про виконання Плану основних заходів Національної поліції України на 2021 рік констатовано, що по завершенню звітного періоду функціонує 246 технічних засобів (приладів контролю), що здійснюють фото-, відеофіксацію подій з ознаками адміністративних правопорушень у

сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, з яких 220 – встановлено у 2021 році. За результатами їх роботи протягом цього періоду винесено 2,6 млн. постанов, з яких за 2,3 млн постанов сплачено штрафів на загальну суму 505,7 млн грн. Крім того, на постійній основі здійснювався моніторинг і аналіз місць та кількості дорожньо-транспортних подій. Зокрема, в разі негативної динаміки стану аварійності на автомобільних дорогах держави поліцією вживаються заходи з посилення контролю за дотриманням водіями транспортних засобів швидкісного режиму – як одного з чинників, що впливає на тяжкість наслідків дорожньо-транспортних пригод, а саме використання приладів TruCAM. У 2021 році патрульною поліцією за допомогою приладів TruCAM оформлено майже 450 тис. адміністративних матеріалів за недотримання водіями встановлених швидкісних обмежень. Також за допомогою приладів, якими укомплектовано дорожні лабораторії та діагностичні станції, поліцейські патрульної поліції фіксували стан покриття проїзної частини (наявність деформацій – ямковість, осідання, колійність та ін.), коефіцієнт зчеплення, ухили проїзної частини, світлоповертальну спроможність дорожньої розмітки та освітленість і яскравість дорожнього покриття та дорожніх знаків. Також перевірено 2,6 тис. залізничних переїздів (2,2 тис. регульованих та понад 400 нерегульованих), з яких на 1,2 тис. виявлено окремі недоліки [168].

Як в попередньому випадку із звіту важко зробити висновок про повноту досягнення усіх індикаторів виконання відповідних заходів. Якщо про досягнення результату щодо встановлення камер автоматичної фіксації правопорушень прозвітовано, то діяльність щодо використання 30 спеціалізованих автомобілів із відповідними приладами для здійснення поліцейськими контролю за відповідністю технічного стану транспортних засобів у звіті не відображено (хоча певні результати такої роботи вказано).

Таким чином, під час організації профілактичної роботи патрульної поліції та звітування про результати такої роботи важливим є дотримання як вимог теорії управління, так і вимог підзаконних нормативно-правових актів,

що регламентують планування в Національній поліції та проведення профілактичних заходів. Зокрема, слід враховувати відповідність завдань, заходам та індикаторам виконання, а також повноту звітності щодо досягнення очікуваних результатів профілактичної роботи патрульної поліції.

Висновки до розділу 2

Доведено, що завдання патрульної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, беручи до уваги загальні завдання профілактики правопорушень, слід поділити на дві групи – завдання щодо виявлення та усунення причин і умов усієї сукупності правопорушень (чи окремих груп) та завдання здійснення профілактичного впливу на конкретну особу (коло осіб), яка схильна до вчинення делікту чи розпочала його вчинювати (вчинила).

Відзначено, що важливість належного виконання патрульною поліцією завдань щодо профілактики кримінальних та адміністративних правопорушень зумовлює необхідність відповідного нормативно-правового забезпечення. Доцільним є закріплення на рівні підзаконного нормативно-правового акту – Положення про Департамент патрульної поліції завдання профілактики правопорушень, доповнивши розділ II «Основні завдання Департаменту» п. 5 такого змісту: «Організація та здійснення превентивної і профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, виявлення і вжиття заходів для усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню».

Обґрунтовано, що функції передбачені у розділі III Положення про Департамент патрульної поліції не повною мірою відображають участь департаменту у формуванні державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також в організації профілактики правопорушень. У зв'язку з цим запропоновано: пп. 41 п. 1 розділу III

Положення про Департамент патрульної поліції викласти у такій редакції: «узагальнює практику застосування законодавства України та вносить на розгляд Голові Національної поліції України пропозиції щодо його вдосконалення з питань, що належать до компетенції Департаменту, а також пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку», пп. 42 п. 1 розділу III цього Положення – у такій редакції: «розробляє проекти нормативно-правових актів та визначає позицію щодо проектів, розробниками яких є інші структурні підрозділи Національної поліції з питань, що належать до його компетенції», а також доповнити п. 1 розділу III цього Положення підпунктом такого змісту: «ініціює та проводить деліктологічні дослідження спільно з закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання та науково-дослідними установами Міністерства внутрішніх справ України».

Зважаючи на важливість роз'яснювальної роботи з питань безпеки дорожнього руху для профілактики правопорушень, доведено доцільність закріпити цю роботу на законодавчому рівні шляхом викладення п. 11 ч. 1 ст. 23 Закону «Про Національну поліцію» у такій редакції: «11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, здійснює роз'яснювальну роботу з питань безпеки дорожнього руху;».

Обґрунтовано необхідність доповнити розділ II Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, п. 12 такого змісту: «Уповноважений поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про

вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляє орган (посадову особу), який вніс пропозицію».

Доведено, що у діяльності патрульної поліції заходи профілактики правопорушень можуть бути передбачені у плані основних заходів підрозділу патрульної поліції або ж у плані проведенні профілактичних заходів. Наголошено, що обидва види планів повинні відповідати вимогам щодо наповнення та послідовності етапів планування, а також бути максимально уніфіковані за структурою. Розосередження заходів профілактики правопорушень у різних розділах плану основних заходів не сприяє системності та комплексності профілактичної роботи поліції загалом та підрозділів патрульної поліції зокрема. Тому запропоновано у планах основних заходів підрозділу (органу) поліції передбачити розділ «Профілактика правопорушень» із відповідним внесенням змін до Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України. Також слід доповнити структуру плану проведення профілактичних заходів критерієм «індикатори виконання», виклавши абз. 2 пп. 2 п. 5 розділу II Порядку організації проведення профілактичних заходів у такій редакції: «конкретизовані завдання виконавцям на кожному окремому етапі проведення профілактичних заходів зі строками та індикаторами їх виконання;».

РОЗДІЛ 3. ВЗАЄМОДІЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

3.1. Підрозділи патрульної поліції як суб'єкти взаємодії у сфері профілактики правопорушень

У системі норм, що визначають адміністративно-правовий статус підрозділів патрульної поліції, важливе місце відведено правовим конструкціям, за допомогою яких ці підрозділи взаємодіють з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Взаємодія з населенням, органами публічної влади, правоохоронними формуваннями не лише законодавчо закріплена, але й вважається обов'язковим фактором для належного функціонування поліцейських підрозділів, у тому числі й патрульної поліції. У сфері профілактики правопорушень взаємодія має як теоретичне, так і практичне значення. За допомогою цієї категорії визначають поняття профілактики правопорушень (це інтегрована, багаторівнева взаємодія та взаємозалежність елементів системи, яка створена для здійснення функцій боротьби із протиправними вчинками [171, с. 197]), вказують на її вагомість в управлінні процесами профілактики правопорушень [41, с. 37-38], вважають її важливою умовою функціонування підрозділів Національної поліції [88, с. 4] або ж принципом їх профілактичної діяльності [172, с. 50].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови взаємодія трактується як взаємний зв'язок між предметами у дії, а також як погоджена дія між ким -, чим-небудь [48, с. 85]. Тобто взаємодію варто одночасно розглядати як дію, та як зв'язок. Розуміння взаємодії, як дії, полягає у тому, що декілька суб'єктів разом виконують певне завдання для досягнення спільної передбаченої мети, із чітким окресленням функцій кожного і взаємними правами та обов'язками. В свою чергу, взаємодія як зв'язок полягає у встановленні певних відносин чи стосунків між суб'єктами

правовідносин. Тобто, у такому значенні «взаємодія» також полягає у встановленні взаємообумовлених прав та обов'язків суб'єктів [173, с. 70].

У правоохоронній діяльності, визначаючи взаємодію, беруть до уваги тлумачення цього поняття та вказують на сфери функціонування відповідних суб'єктів. Так, взаємодію в правоохоронних органах пропонують розуміти як погоджену за метою, місцем і часом та передбачену чинними нормативно-правовими актами їх співпрацю в межах своєї компетенції під час розслідування кримінальних правопорушень або забезпечення правопорядку [174, с. 5] та наголошують, що у практичному сенсі важливо розглядати взаємодію як процес взаємовпливу та взаємодоповнення діяльності суб'єктів (зокрема в правоохоронній діяльності) з обов'язковістю у суб'єктів спільної мети, адже лише за такої умови може відбуватися перетинання їх діяльності та саме в такому випадку спільною метою є боротьба з правопорушеннями [175, с. 16].

Взаємодію суб'єктів протидії незаконному гральному бізнесу визначають як сукупність правоохоронних урегульованих нормами адміністративного права відносин, які виникають при узгодженій за цілями, часом та місцем проведення як зовнішній, так і внутрішній суспільно-корисній діяльності уповноважених суб'єктів із метою їх погодженого функціонування в інтересах відвернення, попередження і припинення забороненої законом діяльності, пов'язаної з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор, а також організації або проведення лотереї суб'єктом без отримання статусу оператора державних лотерей шляхом найбільш доцільного поєднання форм і методів, властивих даним суб'єктам [176, с. 99]. Взаємодію у сфері протидії торгівлі людьми, на думку О. В. Кушнір, слід розуміти як засновану на законах та підзаконних актах, погоджену за метою, місцем та часом діяльність різних суб'єктів протидії торгівлі людьми, що полягає у раціональному поєднанні сил, засобів і методів, властивих цим суб'єктам, з метою виявлення, попередження та

припинення торгівлі людьми, а також усунення причин і умов, що їй сприяють [177, с. 10].

Під час визначення поняття взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими учасниками правових відносин науковці також використовують загальнотеоретичні аспекти взаємодії (дія та зв'язок), вказують на необхідність узгодження діяльності та відзначають особливості, які характеризують правовий статус іншого суб'єкта взаємодії чи сферу функціонування. Зокрема:

– під «взаємодією поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності» розуміють засновану на законах і підзаконних нормативних актах, узгоджену за програмними цілями, місцем і часом діяльність поліції та різних суб'єктів протидії злочинності за спільним рішенням поставлених перед ними завдань [178, с. 40];

– взаємодію Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності вважають соціально обумовленою, узгодженою діяльністю, яка виражена у співпраці між суб'єктами взаємодії з використанням відповідних форм і методів для досягнення спільної мети [179, с. 77-78];

– взаємодія поліції з населенням розглядається як заснована на законі, співпраця, яка має спільну мету – підтримання належного стану публічного порядку перш за все на вулицях та в інших громадських місцях, зниження рівня вуличної злочинності, залучення до спільних заходів дедалі більшої кількості населення, збільшення кількості громадських формувань з охорони публічного порядку, підвищення ефективності їх роботи [180, с. 41];

– взаємодію поліцейського офіцера громади із структурними підрозділами Національної поліції та іншими суб'єктами, що здійснюють заходи із запобігання і протидії домашньому насильству, пропонується досліджувати як взаємообумовлений вплив різнобічних суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, що виявляється в інформаційній

допомозі, обміні досвідом і накопиченими ресурсами та в активних діях щодо популяризації суспільних цінностей, у недискримінації тощо [181, с. 186].

Щодо взаємодії поліцейських підрозділів з іншими суб'єктами саме у профілактиці правопорушень, то Т. Я. Назар пропонує взаємодію підрозділів Національної поліції України з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у профілактиці правопорушень серед дітей вважати заснованим на законах і підзаконних актах управлінським процесом, зміст якого полягає в узгодженій діяльності цих суб'єктів з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень [88, с. 166-167].

Пропонуючи різноманітні визначення взаємодії, науковці або ж у самій дефініції, або ж у подальшому її дослідженні виокремлюють певні ознаки цього соціально-правового явища. У працях з державного управління ознаками взаємодії вважають: наявність спільної мети; погодженість; спрямованість взаємодіючих суб'єктів; зміст завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії; становище, яке посідають суб'єкти взаємодії в ієрархії системи [182, с. 21], а з теорії управління: наявність спільної діяльності декількох елементів (не менше двох); погодженість заходів за метою, місцем, часом, методами; спрямованість функціонування взаємодіючих суб'єктів; наявність нормативно-правової бази взаємодії; зміст завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії; становище, яке обіймають суб'єкти взаємодії в ієрархії системи; спільна діяльність [159, с. 372]. Слід звернути увагу, що і віднесення тієї чи іншої ознаки до характерних рис взаємодії (наприклад, зміст завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії та інші), і достатньо широкий перелік цих ознак є дискусійними. Однак, на нашу думку, дослідження ознак взаємодії окремих суб'єктів чи у певних сферах діяльності повинні ґрунтуватися саме на працях теоретичного спрямування.

Частина дослідників діяльності підрозділів Національної поліції та інших суб'єктів правоохоронної сфери пропонують ще ширший перелік ознак взаємодії або ж аналізувати ті ознаки, які за своїм змістом не

характеризують взаємодію. С. В. Медведенко до ознак, які притаманні взаємодії Національної поліції з громадськістю в правоохоронній діяльності відносить: 1) соціальну обумовленість діяльності, 2) узгодженість діяльності, 3) співпрацю, 4) наявність спільної мети, 5) використання відповідних форм та методів, 6) суб'єктів взаємодії (основні); 7) постійність зв'язку, 8) нормативно-правове закріплення, 9) діяльність на засадах добровільності, 10) довіру, 11) завдання, 12) рівність, 13) повагу (додаткові) [179, с. 74-75].

І. П. Кушнір ознаками взаємодії у сфері охорони державного кордону вважає: 1) законність; 2) багатосуб'єктність і різноманітність; 3) взаємний вплив суб'єктів взаємодії; 4) взаємодія здійснюється у процесі реалізації суб'єктами своєї компетенції, обсяг і характер якої визначає зміст такої взаємодії, опосередковує її форми; 5) погодженість; 6) наявність спільної мети; 7) ініціативність; 8) взаємний (партнерський) характер відносин і обов'язково рівність сторін, їх незалежність одна від одної в підпорядкованому відношенні; 9) системність і постійність, зафіксовані у відповідних програмах взаємодії [177, с. 56].

А. М. Подоляка основними ознаками взаємодії державних органів в охороні громадського порядку пропонує вважати: 1) погодженість діяльності; 2) певну кількість суб'єктів; 3) поєднання зусиль суб'єктів, що визначають відносини співпраці між ними та мають спільні цілі й інтереси для взаємодіючих сторін; 4) партнерський характер відносин, що здійснюється в рамках співпраці, при цьому сторони рівні і незалежні одна від одної; 5) законність, відповідно до якої реалізуються дії і використовуються форми, методи, сили і засоби [183, с. 338].

О. В. Забожчук наголошує, що до основних ознак (особливостей) взаємодії Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відносяться: 1) зовнішній прояв (відображення) здійснення відповідним органом своїх функціональних прав та обов'язків; 2) нормативно-правова урегульованість, що реалізуються в межах компетенції цих органів; 3) відображення основних закономірностей

взаємодії; 4) обумовлюються метою та завданнями діяльності відповідного органу (її посадової особи), на досягнення яких вони спрямовані [184, с. 167].

Частину цих ознак доцільно вважати такими, що характеризують взаємодію, а частину – такими, що відображають або ж принципи функціонування того чи іншого суб'єкта (законність, повага) або ж є необов'язковими для узгодженої діяльності (нормативно-правова урегульованість). Необов'язкові (додаткові) ознаки деталізують зміст взаємодії різних суб'єктів, зокрема, це такі, як спрямованість взаємодіючих суб'єктів; узгодження дій за часом, місцем, формами та методами здійснення; партнерський характер відносин, що здійснюється в рамках співпраці; спрямованість взаємодіючих суб'єктів та інші [88, с. 79]. На нашу думку до ознак взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід віднести лише ті, без яких процес узгодженої діяльності не може відбуватися. До таких ознак відносимо наявність: суб'єктів взаємодії (не менше двох); спільної мети діяльності – профілактика правопорушень; компетенції у сфері профілактики правопорушень; узгодженості діяльності.

Взаємодія може відбуватися лише за умови існування певних суб'єктів. Патрульна поліція взаємодіє з юридичними особами, структурними підрозділами юридичних осіб, фізичними особами. Усі ці суб'єкти мають певний правовий статус, який визначає їх права та обов'язки у різних сферах суспільного життя. У сфері профілактики правопорушень їх діяльність характеризується, як мінімум, двома аспектами – бажанням брати участь у профілактичній роботі та можливістю здійснювати заходи профілактики. Тобто для виникнення взаємодії необхідно, щоб фізичні особи, органи публічної влади, підприємства, громадські організації та формування, структурні підрозділи юридичних осіб відповідно до нормативно-правових актів, установчих документах чи інших юридичних підстав мали за мету профілактичну діяльність, а також відповідну компетенцію. При цьому не обов'язковим (але бажаним) є зазначення, наприклад у положенні про

правоохоронний орган, що він взаємодіє з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Достатнім є закріплення завдання здійснювати профілактику протиправних діянь, яку також здійснюють й інші суб'єкти (наприклад, підрозділи патрульної поліції). Наявність компетенції та спільність мети у багатьох випадках зумовлює взаємодію і без визначення на нормативно-правовому рівні механізму взаємодії. Однак, для належної організації узгоджених дій суб'єктів профілактики правопорушень, її системності закріплення цього механізму є важливою забезпечувальною умовою.

Щодо узгодженості діяльності як ознаки взаємодії підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, то вона може полягати в організації та проведенні спільних заходів (представники обох суб'єктів разом проводять профілактичні бесіди, роз'яснення законодавства, правове виховання тощо), узгоджені за місцем, часом, методами окремих заходів (проведення профілактичних операцій, в яких патрульні поліцейські відпрацьовують питання щодо перевезення певних вантажів, а працівники інших підрозділів щодо законності виготовлення цих вантажів), послідовній діяльності різних суб'єктів профілактики. В останньому випадку дії одного суб'єкта, які мають профілактичні мету, зумовлюють необхідність реагування іншого. Ю.С. Назар запропонував у цих випадках використовувати поняття «послідовна взаємодія», необхідність якої у профілактиці адміністративних правопорушень обґрунтував таким:

– необхідністю забезпечити рух профілактичного процесу, тобто послідовність, узгодженість і постійність профілактичного і виховного впливу на усіх стадіях адміністративного процесу;

– певні обставини, що мають профілактичну значимість, і повинні бути об'єктом профілактичного впливу одного суб'єкта, можуть бути виявлені та зафіксовані у встановленому законом порядку лише іншим суб'єктом;

– наявністю профілактичних заходів, що мають протяжність у часі і вимагають зусиль кількох суб'єктів на різних стадіях процесу [41, с. 88].

Послідовна взаємодія виникає у випадках складання протоколу про адміністративне правопорушення патрульним поліцейським та його розгляду судом. Патрульний у матеріалах справи може відобразити причини та умови, які сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, а суд відповідно до ст. 282 КУпАП, розглядаючи відповідну справу, має можливість внести пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов.

Таким чином, взаємодію підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід розуміти як їх узгоджену в межах компетенції діяльність, спрямовану на виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, а також на здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Нормативно-правове забезпечення не вважається обов'язковою ознакою взаємодії, але наявність нормативно-правової бази сприятиме підвищенню дієвості узгодженої діяльності [41, с. 16]. Одними із суб'єктів, які активно провадять профілактичну роботу, є підрозділи патрульної поліції Національної поліції України. При цьому ефективність такої роботи у багатьох випадках залежить від взаємодії з іншими органами публічної адміністрації та громадськістю. Це актуалізує питання належного нормативно-правового закріплення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Значення для патрульної поліції принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства (ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію») і взаємодії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування (ст. 5 Закону України «Про Національну поліцію» [34]) важко переоцінити. Адже одним із завдань створення цього підрозділу була саме необхідність налагодження ефективної співпраці поліції з громадою. Воно не втратило актуальність й у наступні роки функціонування патрульної поліції, а в умовах воєнного стану набуло ще більшого значення.

Формування безпечного середовища через реалізацію спільних проєктів з населенням та місцевою владою склало зміст концепції «Community Policing» як основи діяльності поліції у сфері охорони публічного порядку та профілактики правопорушень [185, с. 144]. Ця концепція передбачає, що: поліція та місцева громада відчують спільну відповідальність за безпеку; поліція реагує на місцеві потреби й вимоги, які визначає громада; взаємодія і комунікація між населенням і поліцією є ефективною і приносить результати; застосовується індивідуальний підхід до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідальними органами влади; співпраця спрямована на попередження правопорушень і наявний спільний план превентивної діяльності [186].

Виокремлення сфери профілактики у відносинах взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами базується не лише на соціальному значенні попередження деліктів, але й на нормах правових актів. Ч. 2 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає, що з метою визначення причин та умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад, а ч. 2 ст. 88 цього ж закону зобов'язує керівників органів поліції систематично інформувати громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень.

Підзаконні нормативно-правових акти, які регулюють діяльність патрульної поліції, містять сукупність положень як щодо профілактичної діяльності, так і щодо взаємодії. У п. 6 розділу I Положення про Департамент патрульної поліції, затвердженого наказом Національної поліції України від 6 листопада 2015 року № 73 (зі змінами) [58], в якому розкривається призначення патрульної поліції – служіння суспільству у відповідних сферах правоохоронної діяльності, відзначено, що функціонування департаменту здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямоване на задоволення їхніх потреб. На рівні положень про управління

патрульної поліції крім зазначення такого ж призначення управління, також взаємодія та співпраця з іншими органами (підрозділами) поліції, Міністерства внутрішніх справ України, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з питань підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності закріплено як завдання цих управлінь [107].

Більш детально питання щодо профілактики правопорушень та взаємодії закріплено у розділі III «Функції Департаменту», норми якого щодо досліджуваної сфери доцільно поділити на три групи. До першої групи слід віднести норми, які спрямовані на закріплення та регулювання профілактичної роботи патрульної поліції. До них належать правові приписи, відповідно до яких Департамент патрульної поліції:

- 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- 2) виявляє причини та умови, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення;
- 3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- 4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- 5) здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- 6) вживає заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях, у тому числі під час

проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів;

7) аналізує обставини і причини виникнення дорожньо-транспортних пригод на вулично-дорожній мережі, розробляє та здійснює заходи із профілактики таких пригод і запобігання їх вчиненню;

8) виявляє та припиняє факти порушень безпеки дорожнього руху, а також виявляє причини і умови, що сприяють їх вчиненню;

9) здійснює контроль за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів, а також громадянами, посадовими і службовими особами вимог Закону України «Про дорожній рух», правил, норм і стандартів з питань забезпечення безпеки дорожнього руху, які регламентують вимоги щодо технічного стану транспортних засобів та охорони довкілля від шкідливого їх впливу;

10) організовує та проводить зустрічі, конкурси, змагання, сприяє організації вивчення громадянами, особливо неповнолітніми, Правил дорожнього руху;

11) для забезпечення публічної безпеки та порядку, попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони власності, забезпечення безпеки осіб, а також забезпечення дотримання правил дорожнього руху застосовує технічні прилади та технічні засоби, що мають функції фото- та кінозйомки, відеозапису, чи засоби фото- і кінозйомки, відеозапису [58] та інші.

Наступна група норм визначає загальні засади та механізми взаємодії патрульної поліції під час виконання усієї сукупності завдань, що дозволяє стверджувати про можливість їх застосування у профілактичній роботі патрульних поліцейських. До цієї групи належать функції та повноваження щодо:

1) налагодження та підтримання партнерських відносин з населенням, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства для ефективного виконання завдань патрульної поліції і підвищення довіри населення до неї;

2) забезпечення співпраці та взаємодії підрозділів департаменту у межах наданих їм повноважень з іншими суб'єктами з питань підтримання публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності;

3) організації роботи із взаємодії з населенням і громадськими формуваннями з охорони публічного порядку;

4) інформування в порядку та у спосіб, які передбачені законодавством, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також громадськості про здійснення державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху;

5) здійснення інформаційної взаємодії з іншими державними органами України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями;

6) у межах інформаційно-аналітичної діяльності патрульної поліції, формування та підтримання в актуальному стані бази (банки) даних єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, користування базами (банкми) даних Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України та інших державних органів, здійснення інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної роботи;

7) узагальнення практики застосування законодавства України та внесення в установленому порядку пропозиції щодо його вдосконалення з питань, що належать до його компетенції департаменту;

8) надання в межах своєї компетенції посадовим і службовим особам та громадянам обов'язкових для виконання приписів про усунення порушень законодавства, в тому числі правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху [58].

До третьої групи відносяться норми, що безпосередньо регламентують взаємодію патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики

правопорушень. Департамент патрульної поліції:

1) організовує і здійснює роз'яснювальну роботу серед населення, зокрема з питань безпеки дорожнього руху, використовує з цією метою засоби масової інформації;

2) уживає разом з відповідними центральними і місцевими органами виконавчої влади та іншими установами й організаціями заходів із запобігання дитячого дорожньо-транспортному травматизму та порушень Правил дорожнього руху неповнолітніми [58].

Окремо слід навести норму положень про управління патрульної поліції, яка також належить до цієї групи норм – управління патрульної поліції співпрацює з іншими органами (підрозділами) поліції та Міністерства внутрішніх справ України з метою протидії злочинності, виявлення, припинення кримінальних, адміністративних правопорушень та їх запобігання (пп. 41 п. 1 розділу III Положення про управління патрульної поліції в Дніпропетровській області [106]; пп. 41 п. 1 розділу III Положення про управління патрульної поліції у Львівській області [107]).

Реалізація усіх перелічених груп норм, які визначають нормативно-правовий механізм взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики, у тому числі й у межах концепції «Community Policing», у багатьох випадках здійснюється за допомогою програмних документів, прийнятих на регіональному та місцевому рівнях. До них, передусім, належать обласні, районні, міські програми профілактики правопорушень. Метою таких програм декларують забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень шляхом розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на усунення причин та умов вчинення протиправних діянь, а також налагодження дієвої співпраці правоохоронних органів, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у зазначеній сфері, забезпечення охорони громадського порядку та захист населення від протиправних проявів, сприяння стабільному соціально-економічному розвитку адміністративно-

територіальної одиниці (територіальної громади) [187].

Мету програми конкретизують залежно від проблем профілактики правопорушень, які мають місце у відповідній адміністративно - територіальній одиниці. Так, метою Програми профілактики правопорушень у Чернігівській області на 2021-2025 роки є:

- усунення передумов для вчинення правопорушень, забезпечення конституційних прав та свобод людини на основі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування у цій справі зусиль правоохоронних органів, місцевих органів виконавчої влади та громадськості;
- удосконалення методів організації роботи і шляхів запобігання вчиненню правопорушень;
- активізація роботи з профілактики рецидивної злочинності;
- підвищення координуючої ролі органів місцевого самоврядування та виконавчої влади у розв'язанні проблем попередження злочинності та її негативних наслідків;
- удосконалення інформаційно-аналітичного та матеріально-технічного забезпечення профілактичної діяльності роти патрульної служби поліції особливого призначення «Чернігів»;
- покращення роботи із запобігання здійснення терористичних і диверсійних актів та протидії проявам сепаратизму [188].

Досягнення більшості цих цілей передбачає взаємодію поліцейських з місцевими органами публічної влади, нормативне закріплення заходів якої здійснюється за допомогою саме положень цієї програми. Як вважають її розробники, виконання програми дасть змогу активізувати діяльність місцевих органів виконавчої влади, пов'язану з профілактикою правопорушень, удосконалити механізм координації роботи із залученням до цього процесу громадськості; підвищити оперативність реагування на вчинені правопорушення та їх виявлення шляхом встановлення та удосконалення технічних засобів контролю за ситуацією у громадських

місцях, створення відповідних систем накопичення та обміну інформацією між центральними органами виконавчої влади; поліпшити інформаційно-аналітичне забезпечення профілактичної діяльності роти патрульної служби поліції особливого призначення «Чернігів» [188].

Іншим прикладом програмного нормативно-правового акту, який визначає взаємодію патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень є Програма профілактики попередження адміністративних правопорушень та покращення забезпечення громадського правопорядку для жителів Хмельницької міської територіальної громади 2021 - 2022 роки, метою прийняття якої є підвищення рівня безпеки громадян, збільшення кількості маршрутів патрулювання, попередження правопорушень, формування позитивного іміджу патрульної поліції [189]. Вона передбачає такі заходи:

- здійснювати об'їзди всіх загальноосвітніх та позашкільних закладів з метою запобігання та профілактики негативних проявів серед дітей, у тому числі пияцтва, наркоманії, дитячій безпритульності. З метою інформування громадськості про діяльність патрульної поліції один раз на рік готувати та опубліковувати на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність Управління патрульної поліції в Хмельницькій області Департаменту патрульної поліції;

- з метою підвищення авторитету та довіри населення до патрульної поліції постійно інформувати громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень засобами інтернет та місцевих засобах масової інформації;

- проводити заходи по недопущенню стихійної торгівлі та торгівлі в невстановлених місцях на території Хмельницької міської територіальної громади;

- проводити робочі зустрічі з старшими під'їздів багатоповерхових будинків і гуртожитків, головами об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, їх мешканцями з метою вироблення та реалізації

заходів, пов'язаних із попередження адміністративних правопорушень, виявлення неблагополучних сімей, попередження насильства в сім'ї;

- забезпечення організації спільних засідань із громадськістю щодо забезпечення та покращення громадської та дорожньої безпеки у Хмельницькій міській територіальній громаді;

- з метою попередження грабежів та розбійних нападів на громадян, квартирних крадіжок цілодобово в режимі патрулювання проводити комплексні оперативно-профілактичні заходи в місцях де найчастіше скоюються дані види кримінальних та адміністративних правопорушень;

- забезпечити постійний аналіз стану злочинності серед дітей, встановлення причин скоєння підлітками, адміністративних правопорушень, тяжких і повторних кримінальних правопорушень. Вносити подання до місцевих органів влади про усунення причин та умов скоєння злочинів неповнолітніми;

- розглядати питання придбання велосипедів, додаткових запчастин та аксесуарів до них, Управлінню патрульної поліції в Хмельницькій області для покращення контролю за громадським порядком та попередження адміністративних правопорушень, а також оперативного реагування на правопорушення в парках та скверах Хмельницької міської територіальної громади [189].

Співвиконавцями цих заходів у Програмі профілактики попередження адміністративних правопорушень та покращення забезпечення громадського правопорядку для жителів Хмельницької міської територіальної громади 2021 - 2022 роки, крім Управління патрульної поліції в Хмельницькій області передбачено Управління торгівлі, Управління освіти, Управління молоді та спорту, служба у справах дітей та інші структурні підрозділи Хмельницької міської ради. Тобто на місцевому рівні врегульовано заходи взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень відіграє важливу роль у діяльності цього підрозділу Національної поліції, зокрема під час реалізації концепції «Community Policing». Воно складається з трьох груп норм. До першої групи слід віднести норми, які спрямовані на закріплення та регулювання профілактичної роботи патрульної поліції, друга група норм визначає загальні засади та механізми взаємодії патрульної поліції під час виконання усієї сукупності поліцейських завдань, а до третьої – відносяться норми, що безпосередньо регламентують взаємодію патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Не лише остання група норм, але й інші справляють регулюючий вплив на створення умов для взаємодії патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. Адже використання норм, що регламентують загальні засади та механізми профілактичної діяльності, а також взаємодії патрульної поліції з іншими органами публічної влади та громадськістю є необхідним під час організації та здійснення узгоджених заходів у сфері профілактики правопорушень [190, с. 38-41].

3.2. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та дії щодо його відбиття визначили основне спрямування нормативно-правового забезпечення функціонування сектору безпеки та оборони у сучасних умовах воєнного стану. Серед норм, прийнятих останнім часом, важливе місце займають правові приписи, які визначають механізми взаємодії суб'єктів цього сектору, зокрема й Національної поліції України. Так, з метою організації узгодженої діяльності органів публічної влади з відповідних питань постановою Кабінету Міністрів України було утворено Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану

[191], спільними наказами затверджено порядки електронної інформаційної взаємодії Служби зовнішньої розвідки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України [4], взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України [6] та інші.

Такі новели нормативно-правового забезпечення актуалізують й питання щодо змісту та форм взаємодії патрульної поліції як підрозділу Національної поліції України у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки, профілактики правопорушень. Адже, як відзначають представники цього підрозділу, поліцейський – оборонець держави, який має захищати громадян як під час патрулювання, так і надаючи відсіч ворогу. Проте, звичайну діяльність поліцейського ніхто не відміняв, більше того, вона має бути посилена. Бо порядок діє на благо держави і пришвидшує перемогу [192].

Нормативно-правове забезпечення надає можливість здійснювати узгоджену діяльність у профілактиці правопорушень, зовнішній вираз якої позначають як форми взаємодії. У наукових дослідженнях пропонуються різноманітні форми взаємодії поліції з іншими суб'єктами. А. В. Комзюк зважаючи на те, що «точний список форм взаємодії поліції з громадськістю визначити практично неможливо» виокремлює такі основні підгрупи: спільна діяльність, пов'язана із заходами щодо боротьби з правопорушеннями. Це діяльність, де має місце виявлення обставин, які стосуються охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями. У подальшому розподіл сил та засобів, які існують в їх розпорядженні. Здійснюються сумісні патрулювання, захист та охорона власності, правоохоронні рейди з метою забезпечення правопорядку тощо; координування самостійних дій у сфері охорони громадського порядку здійснюється у вигляді плану або інших

документів, у деяких випадках узгодження таких дій здійснюється усно, перед їх виконанням. Таке попереднє обговорення самостійних дій щодо боротьби з правопорушеннями дає змогу обійти повторення завдань (функцій) правоохоронної спрямованості, а також задіяти максимальну кількість присутніх працівників поліції і громадян, які є членами громадських об'єднань на закріпленій за ними території; надання допомоги громадським об'єднанням під час здійснення ними правоохоронних заходів; обмін оперативною інформацією щодо ситуацій, які склалися; надання допомоги працівниками поліції громаді у здійсненні заходів щодо припинення та попередження правопорушень; створення цивільно-поліцейських академій для інформування громадськості про діяльність поліції, а також проведення спеціальних занять для громадян, які бажають спільно з поліцією виконувати правоохоронні завдання [193, с. 139-140].

Щодо форм взаємодії саме патрульної поліції, то як зазначає В. А. Орлов, з огляду на законодавчу невизначеність долі «муніципальної варти», можна констатувати, що територіальні громади задля налагодження стану комунального громадського порядку тісно взаємодіють із патрульною поліцією у формах: консультації, співпраці, сумісного патрулювання, обміну інформацією з камер відеоспостереження, розробки муніципальних програм із профілактики правопорушень [194, с. 168], одночасно оцінюючи як позитивні форми взаємодії запропоновані у статті 10 законопроекту «Про муніципальну варту» (складання та реалізації спільних планів розставлення сил і засобів патрульної служби; проведення спільних дій щодо охорони публічного порядку, зокрема й у місцях скупчення людей, проведення спортивних та розважальних заходів тощо; налагодження обміну оперативною інформацією; проведення спільних заходів щодо підготовки службовців муніципальної варти та патрульної поліції) [194, с. 166].

У наукових працях інших авторів наводяться й інші форми взаємодії [195; 196; 197] та пропонуються критерії для їх класифікації [198]. Зокрема, за змістом форми взаємодії поділяють на процесуальні та непроцесуальні

(організаційно-тактичні) [199, с. 100; 200, с. 330]; напрямків спільної діяльності суб'єктів взаємодії (профілактика кримінальних та адміністративних правопорушень; боротьба із злочинністю; забезпечення екологічної безпеки; удосконалення правової бази боротьби із злочинністю) [201, с. 98-100] тощо.

Не применшуючи ролі цих класифікацій, вважаємо найбільш прийнятною для перспектив наукового осмислення та практичного застосування, поділ форм взаємодії суб'єктів профілактики, запропонований Ю.С. Назаром. Автор, ґрунтуючись на поділі форм публічного управління на правові (видання нормативно-правових актів, адміністративна правотворчість, адміністративне розпорядництво) та неправові (провадження організаційних дій, виконання матеріально-технічних дій) [202, с. 178], обґрунтував доцільність форми взаємодії суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень поділяти правові та організаційні [41, с. 71-72]. Цю позицію було підтримано й іншими науковцями [203, с. 180; 204, с. 128; 126, с. 169; 205, с. 163]. Різняться форми результатом використання – якщо суб'єкти взаємодії використовують правові форми, то наслідком буде виникнення, зміна або припинення правових відносин, якщо ж організаційні – то такого результату не буде. Тому до правових форм відносять видання нормативних актів управління (нормотворення), укладення адміністративних договорів, видання індивідуальних актів управління (правозастосування) та здійснення інших юридично-значущих дій, а до основних організаційних – участь у діяльності координаційних структур (органів); проведення спільних організаційних заходів з метою прийняття узгодженого управлінського рішення, забезпечення його виконання та аналізу процесу і підсумків виконання; реалізація узгоджених заходів [204, с. 128, 164].

Прикладами використання правових форм взаємодії у профілактиці правопорушень патрульною поліцією є участь у підготовці, а в окремих випадках й ініціювання прийняття місцевих та регіональних програм

профілактики правопорушень чи комплексних програм протидії злочинності [206, с. 423]. Так, за зверненням управління патрульної поліції в Хмельницькій області було внесено на розгляд сесії Хмельницької міської ради та затверджено Програму профілактики попередження адміністративних правопорушень та покращення забезпечення громадського правопорядку для жителів Хмельницької міської територіальної громади 2021 - 2022 роки. Її розробниками виступили управління патрульної поліції в Хмельницькій області Департаменту патрульної поліції та відділ з питань оборонно-мобілізаційної і режимно-секретної роботи та взаємодії з правоохоронними органами [189]. Також розробником Програми профілактики злочинності та сприяння діяльності правоохоронних органів Національної поліції України на території Бориспільської міської територіальної громади на 2022 рік виступив Батальйон патрульної поліції в м. Бориспіль Управління патрульної поліції в Київській області Департаменту патрульної поліції [207].

Активна участь підрозділів патрульної поліції у розробленні програм профілактики зумовлює й декларування відповідних програмних результатів, які відповідають завданням як патрульної поліції, так і органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення правопорядку на відповідній території. Відповідно до розділу 3 Програми профілактики злочинності та сприяння діяльності правоохоронних органів Національної поліції України на території Бориспільської міської територіальної громади на 2022 рік, її метою є створення належних умов для служби поліцейських та об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, громадськості у напрямку профілактики та протидії злочинності, корупції, порушенням громадського порядку та іншим антисоціальним проявам, які негативно впливають на рівень захисту конституційних прав і свобод громадян. Програма спрямована на підвищення ефективності реалізації узгоджених з органами місцевого самоврядування превентивних та профілактичних заходів Батальйону патрульної поліції в місті Бориспіль Управління

патрульної поліції у Київській області Департаменту патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічного порядку, збільшення кількості маршрутів патрулювання, здійснення заходів із профілактики дорожньо-транспортного травматизму, формування позитивного іміджу нової патрульної поліції, усунення причин і умов, що зумовили вчинення правопорушень шляхом фінансування з місцевого бюджету окремих заходів і напрямів для покращення матеріально-технічної бази Батальйону патрульної поліції в місті Бориспіль для ефективного виконання функцій та повноважень [207].

При цьому слід відзначити, що важливим є не лише участь підрозділів патрульної поліції у розробленні програм профілактики, але належне виконання цих програмних документів. На виконання комплексної програми «Правопорядок» на період 2019-2021 роки (затверджена рішенням Сумської міської ради від 19 грудня 2018 року № 4331–МР «Про комплексну програму «Правопорядок» на період 2019-2021 роки») у місті Суми запроваджено проект «Шкільний офіцер поліції», відповідно до якого за кожним закладом освіти закріплено спеціально підготовленого офіцера поліції, який здійснює системну інформаційно-просвітницьку роботу з учнями та батьками щодо правил дорожнього руху, безконфліктної поведінки, відповідальності за правопорушення, безпечної поведінки в Інтернеті, протидії насильству.

Крім того, у закладах освіти міста організовано роботу загонів юних інспекторів руху, мета яких – пропаганда правил безпечної поведінки на дорогах, попередження дорожньо-транспортного травматизму. Інспекторами Управління патрульної поліції в Сумській області за 2020 рік проведено понад 30 флешмобів, акцій, заходів, які зосереджені на зниженні дорожньо-транспортних пригод. Акції зосереджені на всіх учасників дорожнього руху: «Відповідальний пішохід», «Зебра», «Безпека на дорозі – онлайн флешмоб з безпеки дорожнього руху», «Свідомий пішохід», «Майстер класів з

виготовлення світловідбиваючих елементів», «Будь Свідомим», «Керуй свідомо!», «Будь видимим», «Ні ДТП», «Безпечна дорога», «Будь безпечним, водію», «Я помітний пішохід». Також проведено понад 200 занять у закладах освіти на теми: «Безпека на дорозі», «Будь уважним», «Безпечна дорога до школи», де охоплено аудиторію у понад 4000 дітей. Знято та опубліковано в мережі facebook на сторінці «Взаємодія поліції та громади м. Суми» 4 інформаційні відео стосовно дотримання правил дорожнього руху учасниками дорожнього руху [208].

Однак, прикладів участі підрозділів патрульної поліції у розробленні програм профілактики на місцевому та регіональному рівні, які б були якісно підготовлені та ефективно виконувалися не так багато. Як відзначають С. С. Вітвіцький та А. М. Захарченко наявні підходи до підготовки таких програм є невпорядкованими – в одних випадках ініціаторами та головними розробниками таких програмних документів виступають відповідні органи поліції, в інших – програмні документи розробляються виконавчими органами місцевих рад; застосовуються різні підходи до визначення назв цих програмних документів, їхньої структури, змістовного наповнення, кола головних виконавців і співвиконавців тощо; різним є і рівень якості затверджених програм: деякі з них є достатньо ґрунтовними, деякі – мають здебільшого формальний характер і містять суттєві недоліки [209, с. 85]. У зв'язку з чим науковці пропонують, беручи до уваги, що якісна підготовка та реалізація відповідних програмних документів є одним із важливих засобів забезпечення публічної безпеки і порядку, затвердити спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства розвитку громад і територій України Методичні рекомендації щодо розроблення, затвердження та контролю виконання регіональних і місцевих програм з питань забезпечення публічної безпеки і правопорядку [209, с. 85-86].

На нашу думку, потреба у такому нормативно-правовому акті беззаперечно існує. Зважаючи на широке коло суб'єктів, які беруть участь у підготовці та реалізації цих програм та їх правовий статус – це і органи

місцевого самоврядування, і місцеві державні адміністрації, і територіальні органи поліції (у тому числі міжрегіональні – управління патрульної поліції), варто закріпити відповідні приписи не на рівні спільного наказу центральних органів виконавчої влади (які хоча й мають завданням забезпечення формування та реалізацію державної політики у сфері розвитку місцевого самоврядування [210], але контрольними повноваженнями щодо підготовки та реалізації правоохоронних програм територіальних громад не наділені), а на рівні постанови Кабінету Міністрів України.

Також недоцільним є обмежуватися лише сферою публічної безпеки та правопорядку. Такий нормативно-правовий акт повинен стосуватися усієї сфери правоохоронної діяльності. Тому доцільним є затвердження на рівні Кабінету Міністрів України Порядку підготовки, реалізації та проведення моніторингу виконання регіональних і місцевих правоохоронних програм.

Крім участі у розробленні програмних правових актів до цієї правової форми (видання нормативних актів управління) відносять прийняття спільних наказів, якими визначаються механізми узгодженої діяльності патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. Прикладом такого правового акту є спільний наказ Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області та Управління патрульної поліції у місті Дніпропетровську Департаменту патрульної поліції № 397/2.28 від 11 серпня 2016 року «Про затвердження інструкції про порядок взаємодії Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області та Управління патрульної поліції у місті Дніпропетровську Департаменту патрульної поліції щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації (події), які можуть виникнути на території м. Дніпро та акваторії річки Дніпро» [211].

Іншою правовою формою взаємодії патрульної поліції є адміністративні договори, практика укладання яких в останні роки стала

досить поширеною [209, с. 83]. У багатьох із них визначаються механізми взаємодії у профілактиці тих чи інших правопорушень.

Відповідно до п 16 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України адміністративний договір – спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону: а) для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень; б) для делегування публічно-владних управлінських функцій; в) для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом; г) замість видання індивідуального акта; ґ) для врегулювання питань надання адміністративних послуг [212].

У профілактичній діяльності патрульної поліції використовуються, передусім, координаційні адміністративні договори – договори, угоди, протоколи, меморандуми, що ґрунтуються на волеузгодженні суб'єктів владних повноважень чи інших сторін, визначають взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладаються на підставі закону для визначення порядку взаємодії.

Прикладами укладення цих договорів є Меморандум про співпрацю та взаєморозуміння між Управлінням патрульної поліції у Львівській області, Львівським комунальним підприємством «Муніципальна дружина» та Управлінням муніципальної дружини міста Львова [213], Меморандум про взаємодію у сфері забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки в місті Києві між виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією), Постійною комісією Київської міської ради з питань дотримання законності, правопорядку та запобігання корупції, Головним управлінням Національної поліції у місті Києві, Управлінням патрульної поліції у місті Києві та Київським міським громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону

«Муніципальна варта» [214]. Підписанням останнього документу 25 березня 2019 року сторони меморандуму засвідчили готовність спрямувати спільні зусилля, час і ресурси на підвищення рівня правопорядку, муніципальної безпеки, впровадження узгоджених заходів, які сприятимуть профілактиці та протидії злочинності на території міста Києва в інтересах членів територіальної громади міста Києва [214]. Серед пріоритетних напрямів взаємодії сторони меморандуму вказали ті, які, передусім, можуть бути використані для профілактики правопорушень:

- обмін інформацією, що стосується цілей цього меморандуму;
- встановлення ефективного контролю і системи координації за діяльністю формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в місті Києві відповідно до вимог законодавства;
- проведення регулярних робочих зустрічей уповноважених представників сторін, розробка і узгодження спільних планів співпраці та спільних дій, що є підставою для залучення сторін для спільних заходів;
- організація спільних заходів, спрямованих на підвищення рівня забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки, правової грамотності громадян щодо захисту своїх прав, шляхом проведення конференцій, семінарів, круглих столів, зустрічей, тренінгів, виставок та інших заходів з питань, що належать до предмету цього меморандуму тощо;
- надання допомоги органам Національної поліції у забезпеченні публічної безпеки та порядку шляхом спільного патрулювання і виставлення постів, у тому числі під час проведення масових заходів, а також участь у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень, запобіганні та припиненні адміністративних проступків і злочинів; забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьбі з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх;
- взаємодія із іншими органами та організаціями, що беруть участь у заходах, спрямованих на ведення індивідуально-профілактичної роботи з особами, схильними до вчинення адміністративних правопорушень та

злочинів, надання допомоги у боротьбі із пияцтвом, наркоманією, порушенням правил торгівлі та у сфері благоустрою території міста Києва, охорону природи і пам'яток історії та культури;

- розроблення та реалізація спільних проектів, спрямованих на покращення рівня забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки на території міста Києва;

- в межах компетенції проведення роз'яснювальної роботи серед членів територіальної громади міста Києва і гостей Києва з метою покращення рівня забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки на території міста Києва;

- оперативне розміщення і поширення інформації, зміст якої може становити спільний інтерес, на веб-сайтах, інших засобах масової інформації і інформаційних носіях;

- збирання, проведення аналізу, узагальнення, обговорення та використання кращих напрацювань з питань покращення рівня забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки на території міста Києва;

- внесення пропозиції щодо покращення рівня забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки на території міста Києва відповідним органам державної влади та органам місцевого самоврядування [214]. Також позитивним для реалізації профілактичних заходів є розподіл повноважень у розділі 5 цього меморандуму.

При позитивних оцінках укладення адміністративних договорів підрозділами Національної поліції у наукових дослідженнях висловлюється думка щодо неналежного законодавчого забезпечення такого укладення. С. С. Вітвіцький та А. М. Захарченко стверджують, що на рівні законодавства немає положень щодо можливості укладання таких документів та окреслення їхнього змісту. При цьому на органи Національної поліції поширюються приписи частини другої статті 19 Конституції України, згідно з якою органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що

передбачені Конституцією та законами України. А питання про можливість кваліфікації відповідних дій Національної поліції як таких, що здійснюються в межах дискреційних повноважень, має дискусійний характер [209, с. 86]. У цьому випадку, на нашу думку, діють загальні принципи договірного регулювання – можливість за добровільним волевиявленням сторін вступати у договірні відносини. Щодо адміністративно-договірних, то додатковим фактором можливості вступу у такі відносини на підставі адміністративного договору є вимога не виходити за межі компетенції суб'єкта владних повноважень. Разом з тим, чітке зазначення у Законі України «Про Національну поліцію» повноваження укладати адміністративні договори зняло б дискусії щодо цього питання.

Також до правових форм взаємодії слід віднести діяльність щодо передачі патрульними поліцейськими матеріалів справи про адміністративне правопорушення до суду. Відповідно до ст. 282 КУпАП суд, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. У багатьох випадках суд, висловлюючи такі пропозиції ґрунтується саме на інформації, викладеній патрульним поліцейським у матеріалах справи про адміністративне правопорушення. Наприклад, у справі №607/3232/21 (постанова Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 13 жовтня 2021 року) суддя під час з'ясування обставин справи встановив, що відповідно до інформації Управління патрульної поліції в Тернопільській області від 05 квітня 2021 року №4/аз/41/33/01-2021, Управлінням патрульної поліції в Тернопільській області не погоджувалась схема організації дорожнього руху на перехресті вулиць Бойківська, 6 та Заміська в місті Тернополі. Проте, на місці події відповідно до План-схеми дорожньо-транспортної пригоди, складеної працівниками поліції за участю учасників дорожнього руху було зафіксовано встановлення дорожнього знаку

2.3 «Головна дорога» та 7.8 «Напрямок головної дороги», розташування якого не погоджувалось з організацією дорожнього руху. Ця обставина була сприйнята судом як така, що створює незручності учасникам дорожнього руху, у тому числі призводить до виникнення дорожньо-транспортних пригод. Тому з метою усунення причин та умов, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, суд зобов'язав відділ технічного нагляду виконавчого комітету Тернопільської міської ради вжити заходів щодо розроблення та затвердження із погодженням з Управлінням патрульної поліції в Тернопільській області Схеми організації дорожнього руху на перехресті вулиць Бойківська Замиська у місті Тернополі. А про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження пропозиції повідомити підрозділ патрульної поліції, який вніс пропозицію [215].

У реєстрі судових рішень є постанови, в яких судді, на підставі наданих патрульними поліцейськими матеріалів справи про адміністративне правопорушення, приймали рішення, які не відповідають вимогам ст. 282 КУпАП. У справі № 337/4399/21 (постанова Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 01 грудня 2021 року) суддя визнав винною особу у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст.124 КУпАП, а також вирішив повідомити територіальну громаду в особі Запорізької міської ради про неналежну організацію руху на перехресті вулиці Брянської та вулиці Зої Космодем'янської в м. Запоріжжя, посилаючись на вимоги ст. 282 КУпАП [216]. Таке повідомлення не зобов'язує орган місцевого самоврядування ні вживати заходів щодо усунення причин та умов адміністративного правопорушення, ні повідомляти про результати розгляду цього повідомлення суд чи іншій зацікавленій у безпеці дорожнього руху особі (підрозділу патрульної поліції). Тобто у цьому випадку суддя профілактичної роботи не здійснив, хоча відповідні матеріали від поліцейських отримав.

В інших випадках судді використовують приписи ст. 282 КУпАП не для внесення пропозицій про вжиття заходів щодо усунення причин та умов

учинення адміністративного правопорушення, а для вказання на недоліки адміністративно-юрисдикційної діяльності патрульних поліцейських. Суддя Луцького міськрайонного суду Волинської області у постанові від 28 січня 2022 року у справі № 161/35/22 зазначив, що обставини справи свідчать про неналежне складання та оформлення працівниками Управління патрульної поліції у Волинській області адміністративних матеріалів за ч. 3 ст. 126 КУпАП. Такі дії з боку патрульних поліцейських підривають як авторитет органів Національної поліції України, так і авторитет органів судової влади, а також сприяють формуванню думки суспільства про безкарність за вчинення адміністративних правопорушень або ж недовіри до правоохоронної діяльності на загальнодержавному рівні. У результаті суд постановив про викладені обставини довести до відома начальника Управління патрульної поліції у Волинській області Департаменту патрульної поліції. Зобов'язати начальника Управління патрульної поліції у Волинській області письмово, в місячний строк, повідомити суду про результати розгляду постанови [217].

У справі № 523/1197/22 (постанова суду від 07 лютого 2022 року) суддя Суворовського районного суду міста Одеси, вивчивши матеріали справи, встановив, що вина особи у скоєнні адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст.130 ч.1 КУпАП, а саме за відмову від проходження огляду на стан сп'яніння у медичному закладі, не доведена дослідженими матеріалами справи про адміністративне правопорушення, та навпаки спростована доказами наданими Управлінням патрульної поліції в Одеській області. Так, в матеріалах справи є протокол про адміністративне правопорушення, в якому наведені обставини порушення водієм приписів п.п. 2.5 «Правил дорожнього руху», за що особа мала притягатися до адміністративної відповідальності за ч.1 ст.130 КУпАП, а саме те, що водій керував транспортним засобом з явними ознаками алкогольного сп'яніння, а саме: запах алкоголю з порожнини рота, порушення мови, поведінка, що не відповідає обстановці. Від проходження медичного огляду на стан сп'яніння

у встановленому законом порядку відмовився, чим порушив п.2.5 Правил дорожнього руху, та вчинив адміністративне правопорушення передбачене ч.1 ст.130 КУпАП.

Відповідно до ст.266 КУпАП огляд особи, яка керувала транспортним засобом, морським, річковим, малим, спортивним судном або водним мотоциклом, на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, проводиться поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів. Під час проведення огляду осіб поліцейський застосовує технічні засоби відеозапису, а в разі неможливості застосування таких засобів огляд проводиться у присутності двох свідків. Матеріали відеозапису обов'язково долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення. В матеріалах справи відсутні докази того, що водій відмовився від проходження медичного огляду на стан сп'яніння у встановленому законом порядку, відсутній відеозапис де було б зафіксоване правопорушення водієм, відсутні пояснення свідків, які б підтвердили правопорушення водія.

Таким чином, за відсутності належних і допустимих доказів вчинення водієм адміністративного правопорушення передбаченого ч.1 ст.130 КУпАП, а саме його об'єктивної сторони, яка згідно протоколу полягає у «відмові особи, яка керує транспортним засобом від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» суд має закрити справу за відсутності складу адміністративного правопорушення.

Суд вважає, що неналежне виконання поліцейськими своїх посадових обов'язків, незнання нормативних документів, які регламентують діяльність поліцейських, призвели фактично до уникнення відповідальності за тяжке адміністративне правопорушення, та вказані дії сприяли вчиненню подібних правопорушень з боку інших осіб, які з огляду на такого роду дії

поліцейських з високою ймовірністю можуть розраховувати на уникнення відповідальності. З огляду на це суд, посилаючись на ст. 282 КУпАП, зобов'язав начальника Управління патрульної поліції в Одеській області протягом місяця вжити заходи по недопущенню з боку поліцейських області порушень Закону при оформленні адміністративних матеріалів за ст.130 КУпАП, а також протягом місяця повідомити суд про вжиті заходи зокрема і до поліцейських, які неналежно склали матеріали відносно водія, фактично посприявши уникненню останнім відповідальності [217].

Не вдаючись до оцінки дій патрульних поліцейських у цих ситуаціях, слід наголосити, що відповідно до ст. 282 КУпАП орган адміністративної юрисдикції вносить відповідним особам пропозиції про вжиття заходів щодо усунення причин та умов, які сприяли вчиненню адміністративного правопорушення. Патрульними поліцейськими не було вчинено адміністративного правопорушення, їх дії сприяли уникненню особи від адміністративної відповідальності, а не сприяли вчиненню адміністративного делікту. Тому винесення пропозицій керівникам підрозділів патрульної поліції щодо вжиття заходів по недопущенню з боку поліцейських порушень при оформленні адміністративних матеріалів не відповідає приписам ст. 282 КУпАП.

Єдиної точки зору щодо організаційних форм взаємодії суб'єктів профілактики не існує. Найбільш характерними організаційними формами взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень, на нашу думку, є участь у діяльності координаційних органів; проведення координаційних нарад та інших спільних організаційних заходів з метою прийняття та забезпечення виконання узгодженого управлінського рішення; реалізація узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень. Серед координаційних органів, у діяльності яких беруть участь представники патрульної поліції, та завданням яких є профілактика правопорушень слід відзначити Міжвідомчу координаційну раду з питань правосуддя щодо неповнолітніх (одним із завдань є розроблення та реалізація

стратегії трирівневого попередження підліткової злочинності – дітей загалом, дітей, що належать до груп ризику, та дітей, що вчинили злочини) [218], координаційні ради з питань безпеки дорожнього руху [219], координаційні ради з питань реалізації державної політики щодо попередження наркоманії [220] та інші. До прикладу, координаційна рада з питань безпеки дорожнього руху, створена розпорядження голови Вінницької обласної державної адміністрації від 18 лютого 2019 року № 115, має статус консультативно-дорадчого органу облдержадміністрації у сфері безпеки дорожнього руху. Основними завданнями координаційної ради є:

- забезпечення координації дій органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності і господарювання, з вирішення проблемних питань, пов'язаних з безпекою дорожнього руху;

- підготовка пропозицій щодо: формування і реалізації в області державної політики у сфері безпеки дорожнього руху, зокрема, безпеки руху на автомобільних дорогах і залізничних переїздах; визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації в області державної політики у сфері безпеки дорожнього руху; підвищення ефективності діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності і господарювання, у сфері безпеки дорожнього руху; сприяння у забезпеченні урахування громадської думки під час підготовки, організації виконання нормативно-правових документів та програмних документів з питань безпеки дорожнього руху; удосконалення нормативно-правової бази та програмних документів з питань безпеки дорожнього руху [219].

Координаційна рада з питань безпеки дорожнього руху відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) проводить моніторинг стану виконання органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями,

незалежно від форм власності і господарювання, завдань у сфері безпеки дорожнього руху;

2) проводить аналіз стану справ та причин виникнення проблем у сфері безпеки дорожнього руху;

3) вивчає результати діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності і господарювання, з питань, що належать до її компетенції;

4) бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів та програмних документів з питань, що належать до її компетенції;

5) за результатами своєї роботи готує пропозиції, рекомендації, які можуть бути реалізовані шляхом прийняття розпорядчого документу або доручення, проект якого вносить структурний підрозділ облдержадміністрації відповідно до своїх повноважень [219].

Координаційні наради як форма взаємодії, яка реалізовується без створення відповідних координаційних структур, найбільш поширена у діяльності органів прокуратури. Відповідно до п. 5 та п. 8 Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією» до складу учасників координаційної наради входять прокурор (голова наради) і керівники відповідних правоохоронних органів або виконувачі їх обов'язків (члени наради). Голова координаційної наради: скликає координаційну нараду та керує її роботою, в тому числі визначає місце, дату і час її проведення, затверджує порядок денний; витребує інформацію, необхідну для проведення координаційної наради; спільно з керівниками інших правоохоронних органів визначає коло питань для обговорення на нараді тощо. Члени координаційної наради: вносять пропозиції з питань, що потребують узгоджених дій, з обґрунтуванням необхідності їх розгляду, шляхів, засобів і способів вирішення; готують в узгодженому порядку проекти документів, інші матеріали, що вимагають обговорення і прийняття рішення; беруть участь в обговоренні та виробленні заходів з питань, внесених на розгляд; вносять пропозиції щодо оцінки

ефективності спільних заходів; забезпечують виконання узгоджених спільних заходів у частині, яка належить до компетенції очолюваних ними органів, інформують голову координаційної наради про хід цієї роботи. Рішення координаційної наради оформляється у формі постанови, яка вважається узгодженою за умови підписання головою та членами наради. Резолютивна частина постанови наради повинна містити конкретні та, як правило, спільні узгоджені заходи, строки їх виконання, назви правоохоронних органів, на які покладається виконання. Узгоджена постанова є обов'язковою для виконання всіма зазначеними у ній органами [221]. Прикладом використання цієї організаційної форми взаємодії є проведення координаційної наради 04 лютого 2021 року у Харківській обласній прокуратурі за участю представників патрульної поліції. На ній було запропоновано низку заходів для запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху, а саме організувати окремий облік злісних порушників, запровадити систематичне проведення стосовно таких осіб профілактичної роботи, доручити Управлінню патрульної поліції звернутися до профільного Департаменту МВС та винести на розгляд питання про запровадження кримінальної відповідальності за систематичне керування автотранспортним засобом без водійських прав шляхом законодавчої ініціативи [222].

Про доцільність використання як форм взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень участі у координаційних органах відзначили 47% опитаних патрульних поліцейських, а проведення координаційних нарад – 35% (додаток А).

Координаційні наради, як правило, завершуються прийняттям рішення, виконання якого здійснюється за допомогою узгоджених заходів у сфері профілактики правопорушень. Ця форма взаємодії патрульної поліції характеризується тим, що рішення може виконуватися як шляхом проведення спільних, одночасних профілактичних заходів, так і узгоджених окремих дій суб'єктів профілактики. Прикладами цієї форми взаємодії є проведення спільних профілактичних рейдів, метою яких є попередження

та виявлення певних правопорушень, а також вплив на їх детермінанти притаманними кожному із суб'єктів взаємодії методами. Патрульна поліція проводить спільні профілактичні рейди як з підрозділами поліції, так і з представниками інших державних органів чи суб'єктів місцевого самоврядування. Так, працівники патрульної поліції на Чернігівщині спільно з інспекторами ювенальної превенції проводять профілактичні рейди для запобігання алкоголізму, вживанню тютюнових виробів серед підлітків та недопущення їх продажу неповнолітнім [223], у м. Кропивницькому спільно зі співробітниками Головного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій проводять рейди для забезпечення дотримання правил безпеки відпочивальників [224], а на Полтавщині спільно з Інспекцією по контролю за благоустроєм – щодо попередження стихійної торгівлі [225].

Таким чином, форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень доцільно поділити на правові та організаційні. Основними правовими формами є участь представників патрульної поліції у нормотворчому процесі іншого суб'єкта (нормотворення), укладення адміністративних договорів, видання індивідуальних актів управління (правозастосування), а до основних організаційних доцільно віднести участь у діяльності координаційних органів, проведення координаційних нарад та інших спільних організаційних заходів з метою прийняття та забезпечення виконання узгодженого управлінського рішення, реалізація узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень.

Висновки до розділу 3

Обґрунтовано, що взаємодію підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід розуміти як їх узгоджену в межах компетенції діяльність, спрямовану на виявлення й усунення причин і

умов, що сприяють учиненню правопорушень, а також на здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

Зазначено, що нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень відіграє важливу роль у діяльності цього підрозділу Національної поліції, зокрема під час реалізації концепції «Community Policing». Воно складається з трьох груп норм. До першої групи слід віднести норми, які спрямовані на закріплення та регулювання профілактичної роботи патрульної поліції, друга група норм визначає загальні засади та механізми взаємодії патрульної поліції під час виконання усієї сукупності поліцейських завдань, а до третьої – відносяться норми, що безпосередньо регламентують взаємодію патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

Доведено, що форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто поділити на правові та організаційні. Основними правовими формами є участь представників патрульної поліції у нормотворчому процесі іншого суб'єкта (нормотворення), укладення адміністративних договорів, видання індивідуальних актів управління (правозастосування), а до основних організаційних доцільно віднести участь у діяльності координаційних органів, проведення координаційних нарад та інших спільних організаційних заходів з метою прийняття та забезпечення виконання узгодженого управлінського рішення, реалізація узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень.

З метою унормування процесу підготовки, виконання та контролю за виконанням місцевих і регіональних програм профілактики правопорушень, ініціаторами розроблення та співвиконавцями яких є підрозділи патрульної поліції, доведено доцільність затвердження на рівні постанови Кабінету Міністрів України Порядку підготовки, реалізації та проведення моніторингу виконання регіональних і місцевих правоохоронних програм.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що передбачає характеристику адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. У результаті дослідження сформульовано низку наукових і практичних висновків, пропозицій та рекомендацій, до основних із яких можна віднести такі:

1. Доведено, що підрозділи патрульної поліції відповідають ознакам, які характерні для суб'єктів соціальної профілактики правопорушень (цілеспрямовано здійснюють профілактику правопорушень; мають можливість вибору власної поведінки у межах, визначених законодавством; пов'язані з іншими суб'єктами профілактики зовнішніми та внутрішніми зв'язками), активно здійснюють попереджувальні заходи та у системі суб'єктів профілактики належать до тих, які здійснюють безпосередню реалізацію заходів профілактики правопорушень, виконуючи й окремі функції безпосереднього управління певними ділянками профілактичної діяльності.

2. Запропоновано адміністративно-правовий статус патрульної поліції у сфері профілактики правопорушень розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають змогу підрозділам патрульної поліції самостійно та у взаємодії з іншими суб'єктами виявляти й усувати причини і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснювати профілактичний вплив щодо осіб, схильних до протиправної поведінки. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень складається із сукупності цільового, організаційно-структурного та компетенційного блоків норм адміністративного законодавства, що

визначають мету, завдання, функції, організаційно-структурні особливості та компетенцію патрульної поліції у сфері профілактичної діяльності.

3. Обґрунтовано, що компетенцією патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень слід вважати сукупність закріплених правовими актами предмету відання та повноважень (прав та обов'язків), необхідних для виконання завдань і функцій патрульної поліції щодо виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень та здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

4. Запропоновано закріпити на нормативно-правовому рівні за єдиною структурою функції, завдання і повноважень патрульної поліції. При цьому повноваження слід структурувати залежно від основних напрямів діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. До цих напрямів варто віднести діяльність цього суб'єкта у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, під час організації і здійснення заходів щодо патрулювання та оперативного реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також адміністративно-юрисдикційну діяльність.

5. Доведено, що завдання патрульної поліції як суб'єкта профілактичної діяльності, беручи до уваги загальні завдання профілактики правопорушень, слід поділити на дві групи – завдання щодо виявлення та усунення причин і умов усієї сукупності правопорушень (чи окремих груп) та завдання здійснення профілактичного впливу на конкретну особу (коло осіб), яка схильна до вчинення делікту чи розпочала його вчинювати (вчинила).

6. Відзначено, що важливість належного виконання патрульною поліцією завдань щодо профілактики кримінальних та адміністративних правопорушень зумовлює необхідність відповідного нормативно-правового забезпечення. Доцільним є закріплення на рівні підзаконного нормативно-правового акту – Положення про Департамент патрульної поліції завдання профілактики правопорушень, доповнивши розділ II «Основні завдання

Департаменту» п. 5 такого змісту: «Організація та здійснення превентивної і профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, виявлення і вжиття заходів для усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню».

7. Обґрунтовано, що функції передбачені у розділі III Положення про Департамент патрульної поліції не повною мірою відображають участь департаменту у формуванні державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а також в організації профілактики правопорушень. У зв'язку з цим запропоновано: пп. 41 п. 1 розділу III Положення про Департамент патрульної поліції викласти у такій редакції: «узагальнює практику застосування законодавства України та вносить на розгляд Голові Національної поліції України пропозиції щодо його вдосконалення з питань, що належать до компетенції Департаменту, а також пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку», пп. 42 п. 1 розділу III цього Положення – у такій редакції: «розробляє проекти нормативно-правових актів та визначає позицію щодо проектів, розробниками яких є інші структурні підрозділи Національної поліції з питань, що належать до його компетенції», а також доповнити п. 1 розділу III цього Положення підпунктом такого змісту: «ініціює та проводить деліктологічні дослідження спільно з закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання та науково-дослідними установами Міністерства внутрішніх справ України».

8. Зважаючи на важливість роз'яснювальної роботи з питань безпеки дорожнього руху для профілактики правопорушень, доведено доцільність закріпити цю роботу на законодавчому рівні шляхом викладення п. 11 ч. 1 ст. 23 Закону «Про Національну поліцію» у такій редакції: «11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації

транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, здійснює роз'яснювальну роботу з питань безпеки дорожнього руху;».

9. Обґрунтовано необхідність доповнити розділ II Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, п. 12 такого змісту: «Уповноважений поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляється орган (посадова особа), який вніс пропозицію».

10. Доведено, що у діяльності патрульної поліції заходи профілактики правопорушень можуть бути передбачені у плані основних заходів підрозділу патрульної поліції або ж у плані проведенні профілактичних заходів. Наголошено, що обидва види планів повинні відповідати вимогам щодо наповнення та послідовності етапів планування, а також бути максимально уніфіковані за структурою. Розосередження заходів профілактики правопорушень у різних розділах плану основних заходів не сприяє системності та комплексності профілактичної роботи поліції загалом та підрозділів патрульної поліції зокрема. Тому запропоновано у планах основних заходів підрозділу (органу) поліції передбачити розділ «Профілактика правопорушень» із відповідним внесенням змін до Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України. Також слід доповнити структуру плану проведення профілактичних заходів критерієм «індикатори виконання», виклавши абз. 2 пп. 2 п. 5 розділу II Порядку організації проведення профілактичних заходів у такій редакції: «конкретизовані завдання виконавцям на кожному окремому етапі проведення профілактичних заходів зі строками та індикаторами їх виконання;».

11. Обґрунтовано, що взаємодію підрозділів патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень слід розуміти як їх узгоджену в межах компетенції діяльність, спрямовану на виявлення й усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень, а також на здійснення профілактичного впливу щодо осіб, схильних до протиправної поведінки.

12. Зазначено, що нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень відіграє важливу роль у діяльності цього підрозділу Національної поліції, зокрема під час реалізації концепції «Community Policing». Воно складається з трьох груп норм. До першої групи слід віднести норми, які спрямовані на закріплення та регулювання профілактичної роботи патрульної поліції, друга група норм визначає загальні засади та механізми взаємодії патрульної поліції під час виконання усієї сукупності поліцейських завдань, а до третьої – відносяться норми, що безпосередньо регламентують взаємодію патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень.

13. Доведено, що форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень варто поділити на правові та організаційні. Основними правовими формами є участь представників патрульної поліції у нормотворчому процесі іншого суб'єкта (нормотворення), укладення адміністративних договорів, видання індивідуальних актів управління (правозастосування), а до основних організаційних доцільно віднести участь у діяльності координаційних органів, проведення координаційних нарад та інших спільних організаційних заходів з метою прийняття та забезпечення виконання узгодженого управлінського рішення, реалізація узгоджених заходів щодо профілактики правопорушень.

14. З метою унормування процесу підготовки, виконання та контролю за виконанням місцевих і регіональних програм профілактики правопорушень, ініціаторами розроблення та співвиконавцями яких є

підрозділи патрульної поліції, доведено доцільність затвердження на рівні постанови Кабінету Міністрів України Порядку підготовки, реалізації та проведення моніторингу виконання регіональних і місцевих правоохоронних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 24 травня 2022 року № 311. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0629-22#Text>.
2. Про внесення змін до Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України : наказ МВС України від 16 травня 2022 року № 296. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0540-22#Text>.
3. Кройтор О. М. Завдання патрульної поліції для профілактики правопорушень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 10/1. С. 27-31.
4. Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій : Закон України від 03 травня 2022 року № 2237-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2237-20#n2>.
5. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Служби зовнішньої розвідки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України : наказ Служби зовнішньої розвідки, МВС України від 08 серпня 2022 № 1334-ВС/479. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0921-22#Text>.
6. Про затвердження Порядку взаємодії між органами прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, уповноваженими органами державного нагляду (контролю), державними спеціалізованими установами під час виявлення та здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довілля : наказ Офісу Генерального

прокурора, МВС України, Служби безпеки України, Міндовкілля, Мінагрополітики від 16 червня 2022 № 94/363/150/226/356. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v094_905-22#Text.

7. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України : наказ МВС України, МОЗ України, Офісу Генерального прокурора від 09 березня 2022 року № 177/450/46. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#Text>.

8. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану : Закон України від 08 липня 2022 року № 2381-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2381-20#Text>.

9. Про затвердження Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007-2009 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 року № 1767. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-2006-%D0%BF#Text>.

10. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1209-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D1%80#Text>.

11. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

12. Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року : постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 року № 145. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#Text>.

13. Андреева О. Б. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень в сучасних умовах : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Х., 1999. 19 с.
14. Махова Л. О., Виприцький А. О. Профілактика адміністративних правопорушень у громадських місцях: поняття та види. *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 142-147.
15. Профілактика злочинів: Підручник. О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Гіда та ін.; За заг. ред.. О. М. Джужи. К.: Атіка, 2011. 720 с.
16. Остапенко О. І. Профілактика адміністративних правопорушень (адміністративно-правовий аспект). Львів, 2001. 155 с.
17. Поволоцька С. Г. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень серед неповнолітніх (адміністративно-управлінське дослідження): дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Х., 2005. 214 с.
18. Окопник О. М. Поняття, сутність та суб'єкти соціальної профілактики правопорушень. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 260-262. URL : http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/07/4_2015.pdf.
19. Сусаєв В. В. Удосконалення державної політики у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх осіб. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 12. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_12_12.
20. Назар Ю. С. Протидія порушенням бюджетного законодавства України : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2021. 453 с.
21. Личенко І. О., Комарницька І. І. Шляхи підвищення ефективності профілактики адміністративних правопорушень у сфері власності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Юридичні науки*. 2016. № 850 (11). С. 53–62.

22. Про соціальну профілактику правопорушень в Україні : проект Закону України від 30 листопада 1999 року. URL : http://static.rada.gov.ua/osmir/tables/11_99/TABL09240002.html.

23. Про соціальні послуги : Закон України від 19 червня 2003 року № 966-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 358.

24. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73.

25. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики : наказ Міністерства соціальної політики України від 10 вересня 2015 року № 912. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15#Text>.

26. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21 червня 2001 року № 2558-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14/ed20180120#Text>.

27. Головка Н. І. Соціальна профілактика правопорушень : навч. посіб. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2017. 174 с.

28. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2017 № 1044. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. Ст. 116.

29. Коваленко О. І., Філонов В. П. Курс лекцій по кримінології и профілактиці злочинності. Донецьк: Донеччина, 1995. 591 с.

30. Курс кримінології: Підручник : У 2 кн. Загальна частина / За заг. ред. О. М. Джужи. К. : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

31. Омельянчик С. В. Попередження адміністративної деліктності: поняття, актуальні питання термінології. *Митна справа*. 2009. №5 (ч. 2). С. 206–211.

32. Комарницька І. І. Профілактика адміністративних правопорушень у сфері власності : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 198 с.

33. Русанюк У. Я. Наукознавча основа дослідження профілактики адміністративних правопорушень посадових осіб органів публічного управління. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 1. С. 116-122.
34. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19>.
35. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 2017 року № 650. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>.
36. Оржеховська В. М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх : навч.-методич. посібник. К. : ВіАн, 1996. 352 с.
37. Кримінологія : Загальна та Особлива частина : Підручник. І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, О. В. Лисосед; За ред. І. М. Даньшина. Х. : Право, 2003. 352 с.
38. Стахура І. Б. Адміністративно-правові засади діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку щодо профілактики правопорушень : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2011. 199 с.
39. Ульянов О. І., Ніколаєв О. Т, Конєв О. Ю., Бахчеван Є. Ф. Профілактична (превентивна) діяльність патрульної поліції : навч. посібник. Одеса : ОДУВС, 2017. 117 с.
40. Личенко І. О. Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності : монографія. Львів, ЗУКЦ, 2011. 216 с.
41. Назар Ю. С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : монографія. Львів. 2012. 160 с.
42. Остапенко О. І. Поняття і система суб'єктів та об'єктів профілактики адміністративних правопорушень. *Вісник Львівського інституту внутрішніх справ*. 2001. № 1. С. 119-123.

43. Про затвердження Порядку організації проведення профілактичних заходів : наказ Національної поліції України від 27 грудня 2016 року №1377. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz>.
44. Про профілактику правопорушень : проєкт Закону України від 29 грудня 2009 року. URL : <https://cv.court.gov.ua/tu26/6/2358>.
45. Квітка Я. М. Попередження адміністративних правопорушень серед неповнолітніх : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2002. 226 с.
46. Комплексна програма профілактики правопорушень Лубенської районної державної адміністрації. URL : www.trrada.te.ua/196.
47. Литвин В. В. Здійснення профілактичної діяльності патрульними поліцейськими. *Права людини і поліція у сучасному світі : матеріали круглого столу, присвяч. пам'яті С. Л. Лисенкова*. Київ. 2018. С. 151-153.
48. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. Ірпінь : ВТФ "Перун", 2002. 1440 с.
49. Бандурка О. М., Давиденко Л. М. Злочинність в Україні: причини і протидія : монографія. Х. : Основа, 2003. 368 с.
50. Кримінологія: підручник. За ред. Б. М. Головкина. Харків: Право. 2020. 384 с.
51. Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options : Collective monograph. Autors : Bezpalova O. I., Gusarov S. M., Dzhafarova O. V. etc. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2021. 590 с. URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/190>.
52. Оніщенко Н. Система. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій та ін. К. : Концерн «Видавничий Дім «ІН Юре», 2003. Т.1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. С. 950-951.
53. Мураненко К. Ю. Організація системи профілактики правопорушень серед неповнолітніх. *Актуальні проблеми психології*. 2019. Том І. Випуск 53. С. 81-85.

54. Назар Ю. С. Взаємодія суб'єктів системи профілактики адміністративних правопорушень. *Вісник Львівського інституту внутрішніх справ*. 2001. № 2. С. 276-283.

55. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n7>.

56. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2020 році. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2020.pdf>.

57. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015Text>.

58. Положення про Департамент патрульної поліції : наказ Національної поліції України від 06 листопада 2015 року № 73. URL: http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/n594-polozhennya-pro-dpp_compressed.pdf.

59. Тарахонич Т. І. Правовий статус. Міжнародна поліцейська енциклопедія : У 10 т. / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій та ін. К.: Концерн «Видавничий Дім «ІН Юре», 2006. Т. 1: Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. С. 764-765.

60. Шемшученко Ю. С., Пархоменко Н. М. Правовий статус. Юридична енциклопедія: В 6 т.: Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5: П-С. 2003.С. 44.

61. Скакун О. Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підручник. Харків : Еспада, 2006. 776 с.

62. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : У двох томах : Том 1. Загальна частина. К., 2004. 584 с.

63. Чернописька В. З. Адміністративно-правовий статус релігійних організацій в Україні: структура та особливості його елементів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2022. Вип. 68. С. 205-210.

64. Мандичев Д. В. Поняття адміністративно-правового статусу органу виконавчої влади. *Право і суспільство.* 2010. № 5. С. 117–121.

65. Башкатова В. В. Національне агентство з питань запобігання корупції: адміністративно-правовий статус. *Право. Людина. Довкілля.* 2019. Vol. 10, № 3. С. 103-109.

66. Комзюк В. Т. Митні органи України: адміністративно-правовий статус : монографія. Харків: Ніка Нова, 2013. 340 с.

67. Бригінець О. О. Адміністративно-правовий статус Державної податкової служби України: автореф. дис... кандид. юрид. наук : спец. 12.00.07. Ірпінь, 2011. 18 с.

68. Балика Г. О. Адміністративно-правовий статус Пенсійного фонду України : дис... кандид. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2015. 221 с.

69. Передерій О. С., Григоренко Є. І. Особливості правового статусу Національної поліції в Україні (теоретико-правовий аспект). *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Серія «Право».* 2015. Випуск 20. С. 35-38.

70. Кочеров М. В. Щодо змісту адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення реформ. *Держава та регіони. Серія : Право.* 2019. № 1. С. 169-174.

71. Катрич Д. К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право».* 2016. Випуск 36. Том 2. С. 31-35.

72. Ластович Д. М. Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг. *Наше право.* 2015. № 6. С. 71- 75.

73. Береза В. В. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 3. С. 58-61.

74. Гарбузов В. В. Адміністративно-правовий статус підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2016. 241 с.

75. Мороз О. Б. Костовська К. М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 69. С. 304-310.

76. Волокітенко І. Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. Випуск 6. Частина 2. С. 42-46. URL : http://vjhr.sk/archive/2016_6/part_2/9.pdf.

77. Сердюк А. М. Поняття й елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2016. Вип. 1. Т. 3. С. 76-81. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2254/ponyattya_ta_elementi_administrativno_pr.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

78. Безега В. В. Характеристика адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта сектору безпеки та оборони. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 121-127. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/21.pdf>.

79. Пономарьов С. П. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу суб'єктів сектора безпеки і оборони. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія : *Право*. 2018. Вип. 5. С. 67-71.

80. Васильєв В. М. Структура та зміст адміністративно-правового статусу суб'єктів протидії правопорушенням у сфері підприємницької

діяльності. *Право і Безпека*. 2018. № 3. С. 10-15. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2018_3_3.

81. Фелик В. І. Особливості адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта профілактичної діяльності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. Вип. 3. С. 181-189.

82. Назар Т. Я. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 188-190. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2020/46.pdf.

83. Музичук О. М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу. *Форум права*. 2008. № 1. С. 316-321. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2008-1/08momies.pdf>.

84. Сікорський О. П. Адміністративно-правовий статус державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України : автореф. дис... канд. юрид. наук : Харків, 2011. 19 с.

85. Адміністративно-правовий статус податкових органів України : монографія. За заг. ред. д-ра юрид. наук, професора, заслуженого юриста України, академіка НАПрН України О. М. Бандурки, С. М. Попова. Х. : Золота миля, 2012. 386 с.

86. Запотоцька О. В. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу Національного банку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2017. Вип. 42. С. 166-170. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_42_40.

87. Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2014. 20 с.

88. Назар Т. Я. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії підрозділів національної поліції України та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень : монографія. Львів, СПОЛОМ, 2021. 196 с.

89. Майоров В. В. Національна поліція України та властивості її адміністративно-правового статусу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 90-92. URL : http://lsej.org.ua/2_2020/24.pdf.

90. Данчул О. С. Профілактика адміністративних правопорушень державною службою охорони при МВС України : дис... кандидата юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2015. 181 с.

91. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF#Text>.

92. Пчелін В. Б. Сутність та особливості нормативно-правової регламентації структури Національної поліції України. *Право і Безпека*. 2021. № 4. С. 139-148. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2021_4_16.

93. Про затвердження Тимчасового положення про сектори реагування патрульної поліції відділів та відділень поліції ГУНП в Одеській області : наказ ГУНП в Одеській області від 17 лютого 2017 року № 447.

94. Офіційний сайт Патрульної поліції України. URL : <http://patrol.police.gov.ua/>.

95. Ківалов С. В., Лавренова О. І. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 190 с.

96. Карабін Т. О. Розподіл повноважень публічної адміністрації : монографія. Ужгород : Гражда, 2016. 220 с.

97. Армаш Н. О. Поняття і сутність компетенції як елементу адміністративно-правового статусу керівника органу виконавчої влади.

Вісник Академії митної служби України. Серія «Право». 2009. № 2 (3). С. 48-53.

98. Адміністративне право України : Підручник. За ред. Ю. П. Битяка. Х. : Право, 2001. 528с.

99. Конституційне право України : Підручник. За ред. В. Ф. Погорілка. К.: Наук. думка, 2000. 732 с.

100. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2000. 704 с.

101. Гармаш В. В. Адміністративно-правовий статус кінологічних підрозділів Національної поліції України: сутність і зміст. *Право і безпека*. 2020. № 4 (79). С. 26-31.

102. Гурковський М. П., Сидор М. Я. Компетенція Національної поліції щодо забезпечення прав і свобод громадян в умовах особливих правових режимів. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал*. 2020. Вип. 2 (8). С. 58–64.

103. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 квітня 2020 року № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

104. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник. К. : НАВС, 1999. 702 с.

105. Сердюк А. М. Щодо визначення поняття і змісту основних завдань та функцій патрульної поліції України в сучасних умовах: адміністративно-правові аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 3. С. 45–49.

106. Про внесення змін до Положення про управління патрульної поліції в Дніпропетровській області : наказ Департаменту патрульної поліції від 10 квітня 2020 року № 668. URL :

https://dostup.pravda.com.ua/request/90782/response/337784/attach/3/817.pdf?cookie_passthrough=1.

107. Про внесення змін до Положення про управління патрульної поліції у Львівській області : наказ Департаменту патрульної поліції від 10 квітня 2020 року № 675.

108. Проневич О. С. Завдання поліції (міліції) у юридичній поліцействі. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4(2). С. 52-60.

109. Чумак В. В. Завдання поліції в поліцейському праві сучасних держав. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 2. С. 220-228.

110. Гаркуша В. В. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції в системі Національної поліції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 86-88. URL : http://lsej.org.ua/3_2016/26.pdf.

111. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. К., 2002. 576 с.

112. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : Навч. посіб. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2006. 264 с.

113. Шилов В. В. Цілі та завдання профілактичного напрямку діяльності органів прокуратури. *Наше право*. 2014. № 8. С. 94-99.

114. Літвінов Є. В. Запобігання злочинності судовими органами України : поняття, функції та завдання. *Форум права*. 2012. № 4. С. 590-594. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

115. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2021 році. URL : https://www.npu.gov.ua/assets/userfiles/files/zvity/Zvit_NPU_2021_.pdf.

116. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ

Міністерства внутрішніх справ України від 07 листопада 2015 року № 1395.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>.

117. Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2021. № 2. С. 236-241.

118. Крищенко А.Є. Завдання та функції Національної поліції України як учасника адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Науковий вісник академії внутрішніх справ*. 2017. № 2(103) С. 121-128.

119. Коваль Л. В. Адміністративне право України : Підручник. Київ : Вентурі, 1998. 208 с.

120. Державне управління : проблеми адміністративно-правової теорії та практики. За заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Факт, 2003. 384 с.

121. Дронік Д. С. Завдання та функції патрульної поліції як структурного підрозділу Національної поліції України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 3. С. 98–103.

122. Троян В. А. Завдання та функції Національної поліції України як складова реалізації її публічно-сервісної діяльності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4 (75). С. 12–18.

123. Шилов В. В. Функції профілактичної діяльності органів прокуратури. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 102-106.

124. Сквірський І. О. Теорія і практика громадського контролю у публічному управлінні: адміністративно-правове дослідження : монографія. Харків : Діса плюс, 2013. 428 с.

125. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22 січня 2016 року № 39. URL : <https://xn-->

80aagahqwyibe8an.com/mvs-ukrajini-nakazi/nakaz-mvs-ukrajini-vid22012016-pro-272903.html.

126. Васюк С. В. Адміністративно-правовий статус підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України: дис. ... докт. філософії за спец. 081 – Право. Львів. 2022. 216 с.

127. Фоменко А. Є., Сидорова Е. О., Юніна М. П. Адміністративне право : підруч. За заг. ред. Юніна О. С. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 428 с.

128. Про дорожній рух : Закон України від 30 червня 1993 року № 3353-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3353-12#Text>.

129. Ярмакі Х. П, Пилипів Р. М., Веселов М. Ю. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні : монографія. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. 240 с.

130. Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 року № 1360-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-2020-%D1%80#Text>.

131. Про затвердження Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2023 року : постанова Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2020 року № 1287. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1287-2020-%D0%BF#Text>.

132. Мойсюк О. М. Віктимологічна профілактика порушень правил безпеки дорожнього руху : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 1999. 24 с.

133. Кримінологічна віктимологія : навч. посіб. Є. М. Моїсеєв, О. М. Джужа, В. В. Василевич та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Київ, 2006. 416 с.

134. Єпринцев П. С., Жученко Є. Ю. Загальносоціальні та спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху. *Правовий часопис Донбасу*. 2021. № 3. С. 115–125. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2021_3_17.

135. Сюравич В. Г. Запобігання дорожньо-транспортним правопорушенням у контексті реформування Національної поліції України та законодавчих новацій у сфері безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 158–172.

136. Сікорський О. П. Профілактика як пріоритетна складова діяльності суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху в напрямі запобігання адміністративним правопорушенням. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2014. № 3(45). С. 23-27.

137. Vasiuk S. V. Role of the '102' service in the system of rapid response of the police bodies and divisions. *Socio-legal studios: scientific-analytical journal*. 2022. Issue 1. Volume 5. Page 46-50.

138. Кудінов В. А. Аналіз динаміки оперативної обстановки в країні з використанням можливостей системи оперативного реагування МВС України. *Захист інформації*. 2006. № 1. С. 67-71.

139. Йосифович Д.І., Мороз О.Б. Органи Національної поліції України як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. *Журнал східноєвропейського права*. 2021. № 85. С. 59-68.

140. КМЄС і Патрульна поліція розпочали програму тренінгів із протидії домашньому насильству. URL : <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/euam-and-patrol-police-kick-off-training-programme-on-combating-domestic-violence/>.

141. Кузьменко Ю. В.. Адміністративна діяльність національної поліції: протидія та запобігання домашньому насильству. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 2(27). С. 99-102.

142. Корнієнко М. В., Лабунь А. В. Новели законодавства України щодо протидії домашньому насильству. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Ч. 1. С. 54-57.

143. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закону України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

144. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 року № 654. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18#Text>.

145. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства : наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2019 року № 369/180. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>.

146. Про домашнє насильство не можна мовчати! URL : <https://www.facebook.com/lvivpolice/posts/pfbid0ni7kuXcUnCjGdsnHkydwhKHiSpaN88oMCvkB11MD6gukH8Wy4DvwJnvGBDMJVVRBl>.

147. Рішення Донецького окружного адміністративного суду від 12 листопада 2021 року у справі № 200/12036/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101029867>.

148. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 12 липня 2021 року у справі № 160/7376/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98270553>.

149. Рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 16 вересня 2021 року у справі № 440/6000/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99653216>.

150. Іванова Л. Ю. Форми адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ України : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків. 2015. 22 с.

151. Молчанов Р. Ю. Повноваження патрульної поліції щодо здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері безпеки дорожнього руху. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 101–104. URL : http://lsej.org.ua/3_2016/3_2016.pdf.

152. Абдулкадірова Е. Е. Розгляд справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією : дис... доктор. філософ за спец. 081 – Право. Київ, 2020. 196 с.

153. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 листопада 2015 року № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#n18>.

154. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі : наказ Міністерства внутрішніх справ України 13 січня 2020 року № 13. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0113-20#Text>.

155. Патрульній поліції заборонили безпідставно зупиняти водіїв. URL : <https://bukinfo.com.ua/pravo/patruelniy-policii-zaboronyly-bezpidstavno-zupynyaty-vodijiv>.

156. Берднік І. В. Поліцейське піклування в діяльності підрозділів Національної поліції України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 69. С. 206-211.

157. Кубрак Ю. М., Чишко К. О. Поліцейське піклування : поняття та ознаки. *Національна поліція України : проблеми становлення та стратегія розвитку* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. курсантів та студентів (м. Харків, 10 грудня 2015 року); оргком. конф. В.В. Сокуренко. 2015. С. 77–81.

158. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 12 жовтня 2020 року № 724. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1174-20#Text>.

159. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навчальний посібник. За ред. В. А. Ліпкана. К. : КНТ, 2007. 884 с.
160. Кравченко І. С. Основи управління в Національній поліції : навч. посіб. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 212 с.
161. Шило Є. П. Функція планування Національної поліції України: проблеми правового забезпечення та шляхи удосконалення. *European Political and Law Discourse*. Praha (Czech Republic). 2020. Вип. 5. Т. 7. С. 96–100.
162. Фелик В. І. Система функцій профілактичної діяльності Національної поліції України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 2. С. 156–158. URL : http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/2_2016.pdf.
163. Сущенко В.Д., Смирнов А.М., Коваленко О.І., Смирнов А.А. Організація управління персоналом в органах внутрішніх справ. Монографічне дослідження. К. : НАВСУ, 1999. 352 с.
164. Про затвердження Інструкції з організації планування в системі Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 24 грудня 2015 року № 202. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>.
165. Управління органами Національної поліції України : підручник. За заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна типографія, 2017. 580 с.
166. Васюк С. В. Про стан планування діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. *Юридичний бюлетень : науковий журнал*. 2021. Вип. 23. С. 121-127.
167. План основних заходів Національної поліції України на 2021 рік. URL : https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/plzny_zahodiv/Plan_NPU_na_2021.pdf.
168. Звіт про виконання Плану основних заходів Національної поліції України на 2021 рік. URL : https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/plan%20osnovnich%20zachodiv/Zvit_POZ_NPU_za_2021.pdf.

169. Безпечне середовище в закладах освіти – МОН, МВС та Національна поліція України обговорили можливості спільної роботи. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/bezpechne-seredovishe-v-zakladah-osviti-mon-mvs-ta-nacionalna-policiya-ukrayini-obgovorili-mozhливosti-spilnoyi-roboti>.

170. Підписано меморандум про співпрацю. URL: <https://rozvytok-osvity.te.ua/memorandum-pro-spivpratsyu>.

171. Ключев О. М. Сутність та місце профілактичних заходів у правоохоронній діяльності. *Право і Суспільство*. 2013. № 6. С. 195-197.

172. Шевяков М. Національна поліція України як суб'єкт профілактики адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 46-53.

173. Богданова С. Д. Наукова інтерпретація категорії «взаємодія» у конституційному праві. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 68-74.

174. Ботнаренко І. А. Теоретичні основи взаємодії та координації в правоохоронних органах : управлінський аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 4. С. 3–6. URL : <http://oduvvs.sem-dev.co.ua/wp-content/uploads/2016/09/4-2015.pdf>.

175. Коропатов О. М. Організаційно-правові питання взаємодії дільничного інспектора міліції з іншими службами міліції та громадськістю : монографія. Одеса : Букаєв В. В., 2009. 184 с.

176. Філютович-Герасименко В. С. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів протидії незаконному гральному бізнесу в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Випуск 1 (7), С. 93–100. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v1_2015/23.pdf.

177. Кушнір О. В. Адміністративно-правові та організаційні засади взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 15 с.

178. Тарасевич Ю. В. Особливості взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки"*. 2021. № 6(40). С. 38-44.

179. Медведенко С.В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності : дис... докт. філос. зі спец. 081 – Право. Одеса, 2020. 283 с.

180. Сибірня Р. І., Гап'як С. С. Взаємодія поліції та населення як обов'язкова умова забезпечення безпеки та громадського порядку. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі* : матеріали круглого столу, (м. Львів, 23 лис. 2017 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 40–43.

181. Панова О. О., Щербина М. О. Взаємодія поліцейського офіцера громади із структурними підрозділами національної поліції та іншими суб'єктами, що здійснюють заходи із запобігання і протидії домашньому насильству. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 184-191.

182. Яценко Т. М. Співвідношення понять «взаємодія» та «взаємовідносини» в системі державного управління. *Вісник НАДУ при Президентіві України (Серія «Державне управління»)*. 2017. № 2. С. 19–25.

183. Подоляка А. М. Взаємодія державних органів в охороні громадського порядку. *Форум права*. 2009. № 2. С. 338–344. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/fp_index.htm_2009_2_53.pdf.

184. Забожчук О. В. Зміст форм взаємодії Національної поліції України з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 167-172.

185. Данчул О. С. Концепції "Сервісна держава" та "Community Policing" – необхідні умови ефективного реформування системи МВС

України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018. Вип. 3. С. 140-148.

186. Взаємодія поліції та громади (Community Policing). URL : https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2017/02/com_pol.pdf.

187. Комплексна програма протидії злочинності та профілактики правопорушень у Ріпкинському районі на 2020 – 2022 роки. URL : https://rpadm.cg.gov.ua/web_docs/35/2019/11/202020-2022.pdf.

188. Програма профілактики правопорушень у Чернігівській області на 2021-2025 роки : рішення другої (позачергової) сесії обласної ради восьмого скликання від 26 січня 2021 року № 17-2/VIII. URL : https://cg.gov.ua/web_docs/1/2015/10/docs/202021-2025.pdf.

189. Про внесення на розгляд сесії міської ради пропозиції про затвердження Програми профілактики попередження адміністративних правопорушень та покращення забезпечення громадського правопорядку для жителів Хмельницької міської територіальної громади на 2021 – 2022 роки. URL : <https://khm.gov.ua/en/node/25337>.

190. Кройтор О. М. Нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. Випуск 73. Частина 2. С. 38-42.

191. Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 року № 302. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-%D0%BF#Text>.

192. Поліцейські дають відсіч ворогу: начальник Департаменту Патрульної поліції МВС Євгеній Жуков та його заступник Олексій Білошицький про роботу поліції під час війни. URL : <https://www.kyivpost.com/uk/war-uk/policzejski-dayut-vidsich-vorogu-nachalnyk-departamentu-patruлноyi-policziyi-mvs-yevgen-zhukov-ta-jogo-zastupnyk-oleksij-biloshyckyj-pro-robotu-policziyi-pid-chas-vijny.html>.

193. Комзюк А. В. Форми взаємодії Національної поліції з громадськістю у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3. С. 135-143.

194. Орлов В. А. Теоретико-правові засади взаємодії муніципальної поліції (варти) та патрульної поліції. *Форум права*. 2017. № 4. С. 164-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

195. Шпитко О. В. Форми та види взаємодії слідчого з іншими учасниками кримінального провадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2020. Вип. 61(2). С. 125-128.

196. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 193 с.

197. Рудой К. М. Форми взаємодії та координації правоохоронних органів України з міжнародними правоохоронними організаціями із забезпечення міжнародної безпеки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 1. С. 19-22.

198. Васюк С. В. Взаємодія підрозділів організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування з іншими підрозділами Національної поліції України. *Modern scientific research : achievements, innovations and development prospects : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції*. Берлін, 2022. С. 743-749.

199. Грень Р. Р. Взаємодія оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 38 (2). С. 99-102.

200. Палькін М. В. До проблеми визначення форм взаємодії кримінальної міліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. *Науковий*

вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 1. С. 328-334.

201. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. *Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія «Право».* 2014. Вип. 29. С. 98-100.

202. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2003. 736 с.

203. Струс В. М. Правові та організаційні форми взаємодії підрозділів ДАІ МВС України і військової інспекції безпеки дорожнього руху. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2012. Вип. 9. С. 179-183.

204. Герман О. В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства : дис... докт. філософії за спец. 081 – Право. Львів. 2021. 206 с.

205. Назар Т. Я. Форми взаємодії підрозділів молодіжної превенції у профілактиці правопорушень. *Форум права.* 2015. № 5. С. 160–165. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

206. Кройтор О. М. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 10. С. 422-425. URL: <http://lsey.org.ua/index.php/ostannij-vipusk>.

207. Про затвердження програми профілактики злочинності та сприяння діяльності правоохоронних органів Національної поліції України на території Бориспільської міської територіальної громади на 2022 рік. URL : <https://borispol-rada.gov.ua/item/52118-pro-zatverdzhennia-prohramy-profilaktyky-zlochynnosti-ta-spryiannia-diialnosti-pravookhoronnykh-orhaniv-natsionalnoi-politsii-ukrainy-na-terytorii-boryspilskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady>.

208. Інформація про хід виконання рішення Сумської міської ради від 19 грудня 2018 року № 4331–МР «Про комплексну програму

«Правопорядок» на період 2019-2021 роки» (зі змінами), за підсумками 2020 року : додаток до рішення виконавчого комітету Сумської міської ради від 19 лютого 2021 року № 109. URL : https://smr.gov.ua/images/documents/Proekty/Sesii/2021/03_berezen/01/43_Proekt_4331-MR_Hid_vik_Pravoporadok_u_2020_roci_21.01.2021.doc.

209. Вітвіцький С. С., Захарченко А. М. Правова основа взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Українська поліцейстика : теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1. С. 80–94.

210. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України : постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 року № 460. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF#n491>.

211. Про затвердження інструкції про порядок взаємодії Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області та Управління патрульної поліції у Дніпропетровській області Департаменту патрульної поліції щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації (події), які можуть виникнути на території м. Дніпро та акваторії річки Дніпро : наказ Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області та Управління патрульної поліції у Дніпропетровській області Департаменту патрульної поліції від 11.08.2016 № 397/2.28. URL : <https://dp.dsns.gov.ua/uk/spilni-nakazi/10428>.

212. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

213. Рішення щодо евакуації транспортного засобу приймає патрульна поліція. URL : <http://city-adm.lviv.ua/news/city/transport/227952-rishennia-shchodo-evakuatsiitransportnoho-zasobu-pryimaie-patrualna-politsiia>.

214. Меморандум про взаємодію у сфері забезпечення правопорядку та муніципальної безпеки в місті Києві між виконавчим органом Київської міської ради (Київською міською державною адміністрацією), Постійною комісією Київської міської ради з питань дотримання законності, правопорядку та запобігання корупції, Головним управлінням Національної поліції у місті Києві, Управлінням патрульної поліції у місті Києві та Київським міським громадським формуванням з охорони громадського порядку і державного кордону «Муніципальна варта». URL : https://kmr.gov.ua/sites/default/files/3_proekt_memorandumu_pro_vzayemodiyu_municipalna_varta_0.pdf.

215. Постанова Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 13 жовтня 2021 року у справі № 607/3232/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100379677>.

216. Постанова Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 01 грудня 2021 року справі № 337/4399/21. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101573695>.

217. Постанова Луцького міськрайонного суду Волинської області у постанові від 28 січня 2022 року у справі № 161/35/22. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102812741>.

218. Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх : постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357-2017-%D0%BF#Text>.

219. Про координаційну раду з питань безпеки дорожнього руху : розпорядження голови Вінницької обласної державної адміністрації від 18 лютого 2019 року № 115. URL : www.vin.gov.ua/oda/normatyvno-pravovi-dokumenty/556-rozporiadzhennia/rozporiadzhennia-2019-rik/17071-rozporiadzhennya-115-vid-18-liutoho-2019-roku.

220. Про створення Координаційної ради з питань реалізації державної політики щодо попередження наркоманії : розпорядження

Харківського міського голови від 11 квітня 2019 року № 51. URL : <http://kharkiv.rocks/reestr/677319>.

221. Про затвердження Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією»: наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України від 26 квітня 2012 року № 43/375/166/353/284/241/290/236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043900-12#n16>.

222. У Харківській обласній прокуратурі відбулась координаційна нарада керівників правоохоронних органів. URL : <https://www.stopcor.org/ukr/section-uanews/news-u-harkivskij-oblasnij-prokuraturi-vidbulas-koordinatsijna-narada-kerivnikiv-pravoohoronnih-organiv-foto-04-02-2021.html>.

223. Поліцейські превенції проводять регулярні профілактичні рейди щодо запобігання вживання алкоголю підлітками. URL : <https://cn.npu.gov.ua/news/politseyski-preventsii-provodyat-regulyarni-profilaktichni-reydi-shchodo-zapobigannya-vzhivannya-alkogolyu-pidlitkami>.

224. У Кропивницькому під час спільного рейду біля водойми громадянам нагадали правила безпечного відпочинку. URL : <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/u-kropivnickomu-pid-cas-spilnogo-reidu-bilya-vodoimi-gromadyanam-nagadali-pravila-bezpecnogo-vidpocinku>.

225. Патрульна поліція та Інспекція по контролю за благоустроєм проведуть спільний рейд в районі Центрального ринку щодо стихійної торгівлі, в першу чергу з вантажних автомобілів. URL : <https://rada-poltava.gov.ua/news/15923>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для патрульних поліцейських (було опитано 108 осіб)

№	Питання та перелік відповідей	Кількість чол.	%
1.	Загальний стаж роботи в патрульній поліції:		
	1) до 1 року	25	23%
	2) від 1 до 3 років	34	32%
	3) від 3 до 5 років	31	28%
	4) більше 5 років	18	17%
2	Здійснення профілактики правопорушень нормативно-правовими актами врегульовано:		
	1) достатньо	38	35%
	2) недостатньо	61	57%
	3) важко відповісти	9	8%
3	При плануванні та здійсненні заходів профілактики правопорушень, передусім Ви користуєтесь (вибрати одну відповідь):		
	1) Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним процесуальним кодексом України, Законом України «Про Національну поліцію» іншими законами	20	19%
	2) указами Президента України, постановами та розпорядженнями Кабінету міністрів України	4	4%
	3) відомчими наказами та інструкціями	44	41%
	4) наказами безпосередніх керівників	28	26%
	5) нормативно-правовими актами місцевих рад та місцевих державних адміністрацій	12	10%
4	Для покращення нормативно-правового забезпечення профілактики правопорушень передусім необхідно:		
	1) прийняти закон «Про профілактику правопорушень»	8	7%
	2) прийняти нормативно-правові акти на рівні Кабінету міністрів України	28	26%
	3) прийняти відомчі нормативно-правові акти (накази МВС, Національної поліції), що комплексно регулювали б профілактику правопорушень	70	65%
	4) приймати спільні з іншими суб'єктами	2	2%

	профілактики правопорушень нормативно-правові акти		
5	Як Ви оцінюєте рівень взаємодії підрозділів, в яких Ви працюєте з іншими суб'єктами профілактики правопорушень?		
	1) високий	11	10%
	2) належний	46	43%
	3) недостатній	49	45%
	4) взаємодія практично відсутня	2	2%
6	Заходи профілактики правопорушень доцільно:		
	1) передбачити в різних розділах плану основних заходів управління патрульної поліції, як є зараз	21	19%
	2) передбачити в одному розділі плану основних заходів управління патрульної поліції	61	57%
	3) передбачити в окремому плані профілактичних заходів	25	23%
	4) узагалі не передбачати	1	1%
7	Допомогою яких суб'єктів Ви користувались у проведенні заходів щодо профілактики правопорушень?		
	1) органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій	46	43%
	2) правоохоронних органів	38	35%
	3) інших підрозділів Національної поліції	82	76%
	4) громадськості	34	32%
8	Які із зазначених форм доцільно використовувати підчас взаємодії суб'єктів профілактики правопорушень?		
	1) видання спільних нормативно-правових актів	4	4%
	2) укладення договорів між суб'єктами профілактики правопорушень	34	32%
	3) розроблення та реалізації планів спільних дій	52	48%
	4) спільний аналіз рівня та структури правопорушень	11	10%
	5) проведення координаційних нарад	38	35%
	6) створення спеціальних координаційних органів	50	47%
	7) обмін інформацією	67	62%
	8) проведення семінарів з метою підвищення професійного рівня учасників та обміну досвідом	25	23%
9	Які із зазначених заходів профілактики		

	правопорушень ви вважаєте ефективними?		
	1) профілактична перевірка	28	26%
	2) інформування населення про стан правопорядку, засоби та методи захисту від правопорушень	46	43%
	3) профілактична бесіда	55	51%
	4) роз'яснювальна робота з питань безпеки дорожнього руху	58	54%
	5) усне попередження про неприпустимість протиправних дій	21	19%
10	Координаційні наради та інші організаційні заходи, на яких розглядались питання профілактики правопорушень, переважно організовувались:		
	1) органами прокуратури	34	32%
	2) місцевими держаними адміністраціями	18	17%
	3) органами місцевого самоврядування	14	13%
	4) органами, в яких Ви працюєте	42	38%

Сума відповідей у процентному виразі може перевищувати 100%, оскільки респонденти могли вибрати кілька відповідей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кройтор О. М. Нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. Випуск 73. Частина 2. С. 38-42.
2. Кройтор О. М. Завдання патрульної поліції для профілактики правопорушень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 10/1. С. 27-31.
3. Кройтор О. М. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 422-425. URL: <http://lsej.org.ua/index.php/ostannij-vipusk>.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Кройтор О. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (6 листопада 2020 року). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 184-188.
2. Кройтор О. М. Нормативно-правове закріплення профілактики правопорушень як завдання патрульної поліції України. *Механізм функціонування громадянського суспільства в умовах війни (осінні читання)*: збірник тез Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти (18 листопада 2022 року). Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 178-182.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2021. № 2. С. 236-241.

Додаток В

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, професор
полковник поліції

Тарас СОЗАНСЬКИЙ
30.11.2022

АКТ

30.11.2022

Львів

№ 51

Про впровадження результатів дисертації
Кройтора Олександра Миколайовича
«Адміністративно-правовий статус патрульної
поліції як суб'єкта профілактики
правопорушень» в освітній процес ЛьвДУВС

Уклала експертна комісія з виявлення, узагальнення та впровадження позитивного досвіду роботи у складі:

- начальника відділу забезпечення якості освіти та методичної роботи кандидата юридичних наук, доцента Руслана СТРОЦЬКОГО;
- начальника відділу організації наукової роботи кандидата юридичних наук майора поліції Людмили ПАВЛИК;
- декана факультету № 3 ІПФПНП кандидата юридичних наук, доцента полковника поліції Степана ГНАТЮКА;
- завідувача кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП кандидата юридичних наук, доцента капітана поліції Юрія ХАТНЮКА;
- директора загальної бібліотеки Ірини КРАВЕЦЬ.

Комісія відповідно до наказу по університету від 24 березня 2021 року № 100 розглянула й узагальнила матеріали дисертації, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» аспіранта кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету № 3 ІПФПНП та наукові праці Кройтора Олександра Миколайовича «Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень».

Проаналізовано основні результати дослідження Кройтора О.М., зокрема наукові праці, в яких опубліковані теоретичні положення дисертації:

1. Кройтор О. М. Нормативно-правове забезпечення взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2022. Випуск 73. Частина 2. С. 38-42 (стаття).*

2. Кройтор О. М. Завдання патрульної поліції для профілактики правопорушень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 10/1. С. 27-31(стаття).

3. Кройтор О. М. Форми взаємодії патрульної поліції з іншими суб'єктами профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 422-425. URL : <http://lsej.org.ua/index.php/ostannij-vipusk> (стаття).

4. Кройтор О. М. Адміністративно-правовий статус патрульної поліції України як суб'єкта профілактики правопорушень. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2021. № 2. С. 236-241 (стаття).

5. Кройтор О. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (6 листопада 2020 року). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 184-188.

На основі проведеного аналізу комісія зробила висновок, що наукові праці Кройтора О.М. містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації, що дає підстави запровадити їх для використання в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Партнерство поліції із органами публічного адміністрування та суспільством», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Поліцейська діяльність», а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та освітньо-наукового ступеня «доктор філософії».

Члени комісії:

	Руслан СТРОЦЬКИЙ
	Людмила ПАВЛИК
	Степан ГНАТЮК
	Юрій ХАТНЮК
	Ірина КРАВЕЦЬ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Департаменту патрульної
поліції Національної поліції України
ПОЛКОВНИК ПОЛІЦІЇ

Євгеній ЖУКОВ**АКТ**

**впровадження результатів дисертації Кройтора Олександра
Миколайовича «Адміністративно-правовий статус патрульної
поліції як суб'єкта профілактики правопорушень»**

“05” 12 2022 року
№ 9847/41/45/05-2022

м. Київ

Комісія у складі:

начальника управління кадрового забезпечення Департаменту патрульної поліції Національної поліції України полковника поліції Черстого Максима Анатолійовича, начальника управління юридичного забезпечення та міжнародного співробітництва Департаменту патрульної поліції Національної поліції України капітана поліції Дзюби Олександра Івановича та начальника відділу професійної підготовки управління кадрового забезпечення Департаменту патрульної поліції Національної поліції України капітана поліції Руденка Євгенія Геннадійовича, склала цей акт у тому, що запропоновані Кройтором Олександром Миколайовичем рекомендації щодо вирішення проблем реалізації адміністративно-правового статусу патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень, а також щодо використання форм взаємодії з іншими суб'єктами профілактичної діяльності були використані:

– при проведенні занять у системі службової підготовки патрульних поліцейських територіальних управлінь та Департаменту патрульної поліції Національної поліції України;

– під час організації взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції України, правоохоронними органами та громадськістю з метою профілактики адміністративних та кримінальних правопорушень.

Зазначені рекомендації були запропоновані Кройтором О. М. на підставі отриманих результатів дисертаційного дослідження

«Адміністративно-правовий статус патрульної поліції як суб'єкта профілактики правопорушень».

**Начальник управління кадрового забезпечення
Департаменту патрульної поліції
Національної поліції України
полковник поліції**

Максим ЧЕРСТВИЙ

**Начальник управління юридичного забезпечення
та міжнародного співробітництва
Департаменту патрульної поліції
Національної поліції України
капітан поліції**

Олександр ДЗЮБА

**Начальник відділу професійної підготовки
управління кадрового забезпечення
Департаменту патрульної поліції
Національної поліції України
капітан поліції**

Євгеній РУДЕНКО